

JAARVERSLAG 2020

PENSIOENFONDS CARIBISCH NEDERLAND

24 juni 2021

Inhoudsopgave

Bestuursverslag.....	3
1. Voorwoord.....	3
1.1. Lokale beleggingen.....	3
1.2. Impact van de Coronacrisis	4
2. Kerngegevens.....	5
3. Algemene informatie.....	6
3.1. Karakteristieken van het Pensioenfonds	6
3.2. Governancestructuur	6
3.3. Uitbesteding	10
4. Verslag over het boekjaar.....	12
4.1. Ontwikkelingen in 2020.....	12
4.2. Vergaderingen	17
4.3. Goed Pensioenfondsbestuur	18
4.4. Wijziging reglementen, statuten en actuariële en bedrijfstechnische nota.....	20
4.5. Uitbesteding	20
4.6. Kosten van de Pensioenregeling.....	22
5. Pensioenparagraaf	26
5.1. Pensioenregeling.....	26
5.2. Indexatie- en kortingsbeleid.....	26
5.3. Financiering	28
6. Beleggingsparagraaf.....	29
6.1. Terugblik economie en financiële markten 2020	29
6.2. Strategisch beleggingsbeleid.....	29
6.3. Ontwikkelingen beleggingsbeleid in 2020	32
6.4. Kerngegevens.....	34
6.5. Performance	35
6.6. Maatschappelijk verantwoord beleggen en corporate governance	37
6.7. Vooruitblik 2021	38
7. Financiële paragraaf	39
7.1. Ontwikkeling dekkingsgraad.....	39
7.2. Actuariële analyse van het resultaat.....	39
7.3. Oordeel van de externe actuaris op de financiële positie.....	41
8. Risicoparagraaf.....	42
8.1. Integraal risicomanagement	42
8.2. Doelstelling PCN.....	42
8.3. Risicobereidheid	42
8.4. Risicomanagementproces	43
8.5. Financiële risico's	44
8.6. Niet financiële risico's	47
9. Verwacht en gepland voor 2021	49
Verantwoording en toezicht.....	51

Bestuursverslag

1. Voorwoord

Overeenkomstig de statuten van Pensioenfonds Caribisch Nederland (hierna: PCN) brengen wij hiermede verslag uit over het boekjaar 2020. Het betreft een geconsolideerde jaarrekening, inclusief de jaarrekening van Participatie Maatschappij Caribisch Nederland, een 100% dochter van PCN. Daarnaast gaan wij in op een aantal ontwikkelingen in 2020 en 2021. Alle in dit verslag opgenomen bedragen zijn vermeld in duizenden US Dollars tenzij anders is aangegeven.

Wereldwijd was 2020 een bijzonder uitdagend jaar in het licht van de coronacrisis. Zowel het bestuur van PCN als de uitvoeringsorganisatie was reeds ingericht om digitaal te kunnen vergaderen en om vanuit huis te werken. De uitvoeringsorganisatie heeft een uitzonderlijke prestatie geleverd door ondanks de grote uitdagingen en het remote werken een goede service te verlenen aan aangesloten werkgevers en deelnemers. De financiële administratie en deelnemersadministratie zijn – zoals ook blijkt uit dit jaarverslag en het accountantsverslag – inmiddels volledig geïmplementeerd.

Op bestuurlijk gebied heeft PCN na 10 jaar afscheid genomen van de heer Valdemar Marcha als bestuurslid van PCN. Het bestuur is de heer Marcha zeer erkentelijk voor zijn enorme inzet en betrokkenheid waarbij het belang van de deelnemer voor de heer Marcha steeds als vertrekpunt gold in de besluitvorming. De heer Gilbert Cijntje heeft het stokje van de heer Marcha overgenomen als bestuurslid namens de vakorganisaties.

De heer Harald Linkels is in 2010 voor een periode van vier jaar herbenoemd als voorzitter. De heer Roy Hooker is herbenoemd tot oktober 2023. Hiermee is de continuïteit en deskundigheid in het bestuur voor langere periode gewaarborgd.

Voor PCN geldt ondanks de coronacrisis 2020 als een jaar van bestendiging: de eigen uitvoeringsorganisatie staat stevig en ook de lokale investeringen en de governance daaromtrent zijn verder vormgegeven.

2021 biedt nieuwe uitdagingen op het gebied van pensioenuitvoering, financiering en communicatie naar aanleiding van de nieuwe pensioenovereenkomst die door de sociale partners is gesloten. PCN ziet deze uitdagingen met vertrouwen tegemoet.

1.1. Lokale beleggingen

PCN is van mening dat lokale investeringen waarde kan toevoegen aan de ontwikkeling van de eilanden en de totale portefeuille, mede omdat deze portefeuille niet altijd in hetzelfde patroon beweegt als de internationale financiële markten. In 2020 is het eerste bedrag geïnvesteerd in Fundashon Cas Boneriano ten behoeve van woningbouw op Bonaire. Deze commitment is in 2019 aangegeven en het project is inmiddels gestart. In 2020 is ook een tweetal nieuwe lokale investeringen gedaan via Participatiemaatschappij Caribisch Nederland B.V. De eerste investering in het verslagjaar betreft de aankoop van het Breadline Plaza complex in Windwardside, Saba. Ook de tweede investering heeft plaatsgevonden op Saba, met de aankoop van Scout's Place. Met het

afronden van deze aankopen, midden in de corona pandemie, toont PCN zijn vastberadenheid om een essentiële bijdrage te leveren aan de toekomst van de BES eilanden.

1.2. Impact van de Coronacrisis

Business continuity

Het bestuur van PCN beschikt over een *business continuity plan* (hierna: BCP). Hierin staat beschreven hoe PCN dient te handelen in geval van een crisis. PCN heeft dit BCP direct toegepast aan het begin van de Coronacrisis. Het crisisteam is bijeengekomen en heeft maatregelen getroffen om de veiligheid van de medewerkers zo goed mogelijk te waarborgen en de pensioenuitkeringen te kunnen blijven uitbetalen. Voorbeelden van maatregelen zijn het realiseren van de mogelijkheid om thuis te werken, het tijdelijk niet op kantoor ontvangen van deelnemers en werkgevers en het implementeren van het hygiëne protocol zoals door het RIVM opgesteld. Ook heeft PCN gezorgd voor spreiding van de liquiditeiten over meerdere bankrekeningen zodat te allen tijde de uitkeringen aan de pensioengerechtigden gestand kan worden gedaan. Bestuursvergaderingen vinden sinds de crisis telefonisch of via videoconferencing plaats.

Financieel crisisplan

Het bestuur beschikt naast het BCP ook over een financieel crisisplan. Dit crisisplan is niet in werking getreden. Vanaf het moment van het uitbreken van het Coronavirus begin maart 2020 heeft het bestuur de beleggingsportefeuille wekelijks gemonitord en is er wekelijks overleg geweest met beide fiduciair managers over zowel de lokale als internationale ontwikkelingen en portefeuilles. De afzonderlijke beleggingscategorieën zijn gedurende de meest volatiele periode in maart en april binnen de door het bestuur vastgestelde bandbreedtes gebleven. Herbalancering hoefde daarom niet plaats te vinden. In het tweede kwartaal zette het herstel op de financiële markten in, wat uiteindelijk tot een positief beleggingsrendement heeft geleid.

Internationale portefeuille

Er zijn zowel in het tweede kwartaal als in de jaarlijkse portefeuille constructie studie in het vierde kwartaal scenario-analyses uitgevoerd, welke inzicht geven in de risico's en impact op de ontwikkeling van de dekkingsgraad van diverse corona-schok scenario's. Er zijn drie schokscenario's doorgerekend: gematigd herstel, wereldwijde recessie en angst voor economische depressie. Deze analyses hebben vooralsnog geen aanleiding gegeven tot het doorvoeren van wijzigingen in het strategisch beleggingsbeleid en de portefeuille. Wel zal er in 2021 een nieuwe asset liability management studie worden uitgevoerd.

Lokale portefeuille

De coronacrisis heeft tot op heden per saldo een beperkte invloed gehad op de lokale portefeuille. Per investering zien we wel verschillen. Zo heeft de coronacrisis een grote impact op de luchtvaartindustrie, maar zijn de effecten op woningprojecten nauwelijks zichtbaar, mede omdat de woningnood hoog is. In 2020 is door een tweetal debiteuren uitstel van betalingen van rente- en/of aflossing aangevraagd. Het bestuur heeft uitstel van betaling verleend. Inmiddels betalen alle debiteuren weer conform de gemaakte afspraken, waarmee de impact voor PCN beperkt is gebleven. De debiteuren hebben waar mogelijk mitigerende maatregelen getroffen om de impact van de coronacrisis op de operaties te verzachten. In de waardering is rekening gehouden met het in 2020 toegenomen risico. In de periodieke rapportages aan het bestuur is een risicoparagraaf opgenomen.

2. Kerngegevens

Activa	2020	2019
Aantal deelnemers		
Deelnemers	3.319	3.153
Gewezen deelnemers	1.932	1.680
Pensioentrekkingen	917	901
Totaal	6.168	5.734
Pensioenuitvoering		
Kostendekkende premie	27.081	19.860
Feitelijke premie	28.130	26.221
Pensioenuitkeringen	12.036	11.921
Uitvoeringskosten	2.493	1.988
Uitvoeringskosten per deelnemer (x USD 1,00) ¹	589	490
Toeslagverlening per 1 januari ²		
Actieve deelnemers	0%	0,75%
Inactieve deelnemers	0%	0,75%
Vermogen en solvabiliteit		
Aanwezig vermogen	611.624	520.102
Vereist eigen vermogen	81.797	72.578
Pensioenverplichtingen	592.248	467.929
Aanwezige dekkingsgraad	103,3%	111,1%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	100,0%	100,0%
Vereiste dekkingsgraad	113,8%	115,5%
Beleggingsportefeuille		
Vastgoedbeleggingen	1.000	653
Aandelen	222.507	181.414
Vastrentende waarden	363.634	323.653
Overige beleggingen	6.565	10.052
Totaal	593.706	515.772
Beleggingsrendement		
Beleggingsopbrengsten incl. rentebaten ³	77.110	75.234
Totaal rendement portefeuille	15,3%	18,4%
Benchmarkrendement portefeuille	15,4%	18,5%
Kosten vermogensbeheer ⁴		
% gemiddeld belegd vermogen	0,45%	0,39%
Kosten vermogensbeheer	2.506	1.671

¹ Gewezen deelnemers worden hierbij buitenbeschouwing gelaten.

² Dit betreft de indexatie per 1 januari van het volgende boekjaar

³ Het beleggingsresultaat zoals hier weergegeven houdt bij de vermogensbeheerkosten rekening met alle betaalde vermogensbeheerkosten in het boekjaar zoals ook opgenomen in de staat van baten en lasten. Dit wijkt af van de vermogensbeheerkosten zoals die op totaalniveau zijn bepaald met betrekking tot het boekjaar.

⁴ Dit betreft alle vermogensbeheerkosten die betrekking hebben op boekjaar 2020 inclusief transactiekosten en indirecte kosten in beleggingsfondsen en kosten voor PMCN en de kosten van het bestuur en het bestuursbureau die kunnen worden toegerekend aan het vermogensbeheer

3. Algemene informatie

3.1. Karakteristieken van het Pensioenfonds

Inleiding

In dit hoofdstuk vindt u eerst een beschrijving van de doelstelling en een aantal algemene gegevens van PCN. Daarna wordt de bestuurlijke organisatie toegelicht.

Statutaire doelstelling

PCN is een bedrijfstakpensioenfonds als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet BES. Het pensioenfonds is statutair gevestigd te Bonaire. Het pensioenfonds heeft ten doel om de pensioenovereenkomst uit te voeren ten behoeve van de bedrijfstakken overheid, onderwijs, zorg en daarmee gelieerde lichamen in Caribisch Nederland.

Aangesloten werkgevers en pensioenregeling

De pensioenovereenkomst is gesloten door de overheidswerkgevers en de vakorganisaties aangesloten bij het Sectoroverleg Caribisch Nederland.

Krachtens de Pensioenwet ambtenaren BES zijn werkgevers aangesloten die werknemers bedoeld in de Pensioenwet ambtenaren BES in dienst hebben. Daarnaast zijn werkgevers aangesloten die zijn aangewezen als aangesloten lichaam in de zin van de Pensioenwet ambtenaren BES. De wet kent geen mogelijkheid tot het geven van vrijstelling van de aansluitverplichting.

De pensioenregeling is een middelloonregeling. De regeling kent een ouderdomspensioen, een nabestaandenpensioen op opbouwbasis en een invaliditeitspensioen. Een belangrijk element in de pensioenovereenkomst is dat het opbouwpercentage wordt aangepast indien de kostendekkende premie voor enig jaar (op basis van de rekenrente ultimo voorgaand boekjaar) hoger is dan de feitelijke premie van 22% van de salarissom. Voor 2021 heeft deze bepaling geleid tot een verlaging van het opbouwpercentage van 1,75% naar 1,32% als gevolg van de impact van de daling van de rekenrente van 2,20% naar 1,08% op de kostendekkende premie.

Overige activiteiten

PCN verzorgt de administratie voor de pensioenregeling voor de politieke gezagdragers van het Openbaar Lichaam Saba. De financiering van deze regeling gebeurt vanuit de begroting van het Openbaar Lichaam en het Openbaar Lichaam verzorgt zelf de pensioenuitkeringen. Het pensioenfonds houdt derhalve geen voorziening pensioenverplichtingen aan voor deze uitkeringen. De kosten voor de administratie worden gedragen door het Openbaar Lichaam.

3.2. Governancestructuur

PCN kent een bestuur, een Review Committee, een Raad van Toezicht en een Advies- en Verantwoordingsorgaan.

Bestuur

Samenstelling en (her)benoemingen

PCN heeft een bestuur bestaande uit vier leden. Twee bestuursleden worden voorgedragen door de vertegenwoordiging van overheidswerkgevers op de BES-eilanden bestaande uit de Rijksdienst

Caribisch Nederland (RCN), het openbaar lichaam Bonaire (OLB), het openbaar lichaam Sint-Eustatius (OLE) en het openbaar lichaam Saba (OLS). Twee bestuursleden worden voorgedragen door de vakorganisaties van werknemers die zijn toegelaten tot het sectoroverleg Caribisch Nederland.

Het bestuur benoemt de leden. De leden worden benoemd voor een periode van vier jaar en kunnen éénmaal worden herbenoemd. Een tweede herbenoeming is alleen mogelijk in geval van bijzondere omstandigheden mits de Raad van Toezicht hiermee instemt.

Per 10 oktober 2020 is de heer Gilbert Cijntje toegetreden tot het bestuur van PCN. Per diezelfde datum is de heer Valdemar Marcha afgetreden als bestuurslid.

De heer Roy Hooker is met instemming van de voordragende partijen herbenoemd voor een tweede termijn. De heer Harald Linkels is per 10 oktober 2020 met instemming van de voordragende partijen en de Raad van Toezicht voor vier jaar herbenoemd voor een derde termijn.

Om de continuïteit binnen het bestuur te waarborgen is de heer Hooker voor drie jaar herbenoemd en is de heer Cijntje voor een termijn van vijf jaar benoemd als bestuurslid.

Het bestuur is sinds 10 oktober 2010 als volgt samengesteld:

Naam	Geleding	Functie	Einde termijn	Betreft termijn
G.H. Bergsma	Werknemers	Vice-voorzitter	10-10-2022	2
R.J. Hooker	Werkgevers	Vice-secretaris	10-10-2023	2
H.W.T. Linkels	Werkgevers	Voorzitter	10-10-2024	3
G.J. Cijntje	Werknemers	Secretaris	10-10-2025	1

Rol, taken en bevoegdheden

Het bestuur bestuurt het fonds en is belast met de dagelijkse leiding van het fonds. Het bestuur neemt daarbij in acht dat het dagelijks beleid van het fonds bepaald wordt door ten minste twee personen (vier-ogen-principe).

Het bestuur richt zich bij het vervullen van haar taak naar de belangen van de bij het fonds betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, andere aanspraakgerechtigden en aangesloten werkgevers en zorgt er voor dat dezen zich door het bestuur op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen.

Review Committee

Samenstelling

Medio december 2019 heeft het bestuur een Review Committee ingesteld voor besluitvorming over lokale investeringsvoorstellen. De Review Committee bestaat uit de vier bestuursleden van PCN. De Review Committee kan worden uitgebreid met een extern lid. De Review Committee wordt bijgestaan door de bestuursondersteuning voor de verslaglegging en de onafhankelijke toets van de voorstellen aan het mandaat.

Rol, taken en bevoegdheden

De Review Committee besluit over lokale investeringsvoorstellen en adviezen die vanuit PMCN aan PCN worden voorgelegd. Voor de besluitvorming dienen minimaal drie leden aanwezig te zijn. Zonder besluit van de Review Committee kan een lokale investering niet plaatsvinden. Ook kan de Review Committee een negatief advies van PMCN niet negeren of naast zich neerleggen.

Raad van Toezicht

Samenstelling en benoeming

De Raad van Toezicht bestaat uit drie onafhankelijke leden. De voorzitter van de Raad van Toezicht wordt benoemd door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Eén lid wordt benoemd door de Raad van Toezicht op voordracht van de werkgeversvertegenwoordiging. Eén lid wordt benoemd door de Raad van Toezicht op voordracht van de vakorganisaties. De zittingstermijn voor leden die na 1 januari 2020 benoemd worden is drie jaar. Herbenoeming is twee keer mogelijk.

De heer Herbert Domacassé is per 10 oktober 2020 met instemming van de voordragende partijen herbenoemd voor een periode van vier jaar.

De Raad van Toezicht is als volgt samengesteld:

Naam	Geleding	Functie	Einde termijn	Betreft termijn
A.F.P. Bakker	Minister	Voorzitter	23-10-2022	1
C.J. Maas	Werkgevers	Vice-voorzitter	10-10-2022	2
H.F. Domacassé	Werknemers	Lid	10-10-2024	2

Rol, taken en bevoegdheden

Het interne toezicht bij het pensioenfonds wordt uitgeoefend door een Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht heeft tot taak toezicht te houden op de algemene gang van zaken binnen het fonds en het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging.

Het bestuur legt aan de Raad van Toezicht ter goedkeuring voor elk voorgenomen besluit tot vaststelling van:

- a. De begroting en verantwoording;
- b. De pensioenpremie;
- c. De indexatie;
- d. Het herstelplan;
- e. Het beleggingsbeleid;
- f. Een tweede herbenoeming van een bestuurslid in geval van bijzondere omstandigheden;
- g. Benoeming en ontslag van de accountant;
- h. Vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening;
- i. Vaststelling van de profielschets voor bestuursleden;
- j. Vaststelling van het beleid inzake beloningen, met uitzondering van de beloningen van de Raad van Toezicht;
- k. Gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het fonds of de overname van verplichtingen door het fonds;
- l. Liquidatie, fusie of splitsing van het fonds;

- m. Omzetting van het fonds in een andere rechtsvorm, als bedoeld in artikel 2:300 van het Burgerlijk Wetboek BES.

Voorgenomen besluiten ten aanzien van de genoemde onderwerpen alsmede de begroting en de jaarrekening van het fonds worden definitief nadat de Raad van Toezicht daarmee heeft ingestemd.

Advies- en Verantwoordingsorgaan

Samenstelling

Mevrouw Nadya Croes – van Putten is in 2020 afgetreden als lid en voorzitter van het Advies- en Verantwoordingsorgaan en mevrouw Jeanette Hooker is als nieuw lid benoemd. De samenstelling van het Advies- en Verantwoordingsorgaan is als volgt:

Naam	Geleding	Functie	Einde termijn	Betreft termijn
E. Paul-Nicolaas	Bonaire	Voorzitter	1-11-2022	1
R. Granger	Saba	Lid	1-11-2022	1
J. Hooker- Soliana	Sint Eustatius	Lid	1-11-2023	1

In 2019 zijn twee nieuwe leden in het Advies- en Verantwoordingsorgaan benoemd. Op 10 oktober 2019 eindigde de zittingstermijn van de heer D. Levenstone. Hij is opgevolgd door mevrouw R. Granger. Mevrouw C. Fernanders-Pedra wiens zittingstermijn in 2018 is geëindigd, is opgevolgd door mevrouw E. Paul-Nicolaas.

Rol, taken en bevoegdheden

Naast de Raad van Toezicht kent PCN het Advies- en Verantwoordingsorgaan. Het Advies- en Verantwoordingsorgaan bestaat uit vertegenwoordigers van de actieve deelnemers, de pensioengerechtigden en de werkgevers. Benoeming geschiedt door het bestuur op voordracht door de aangesloten lichamen van het betreffende eiland, de vakorganisaties van werknemers en de bond van de gepensioneerden gezamenlijk. Het bestuur kan bij het verzoek een kandidaat voorstellen. Alleen personen die woonachtig zijn op het betreffende eiland en die deelnemer, gewezen deelnemer of pensioengerechtigde zijn, kunnen worden voorgedragen. De benoeming als lid van het Advies- en Verantwoordingsorgaan is voor een periode van drie jaar. De leden kunnen tweemaal worden herbenoemd. Voor leden benoemd vóór 1 januari 2018 kan een andere zittingstermijn gelden die is opgenomen in een rooster van aftreden.

Het Advies- en Verantwoordingsorgaan heeft het recht advies uit te brengen over:

- a. Het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling voor bestuursleden;
- b. Het wijzigen van het beleid ten aanzien van het advies- en verantwoordingsorgaan;
- c. Het vaststellen en wijzigen van de vorm, inrichting en samenstelling van de Raad van Toezicht;
- d. Het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- e. Het vaststellen of wijzigen van de statuten en de pensioenreglementen van het fonds;
- f. Het nemen van maatregelen van algemene strekking, waaronder te verstaan besluiten die alle of groepen van deelnemers aangaan, zoals in ieder geval, het strategisch beleggingsplan en, de vaststelling van de franchises en de premies;
- g. Het vaststellen en wijzigen van het toeslagbeleid;
- h. Het wijzigen van de hoogte van de pensioenaanspraken en de ingegane pensioenen in gevallen waarin de financiële toestand van het fonds daartoe aanleiding geeft;
- i. De gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het fonds;

- j. Het overnemen van of door een ander fonds en/of het samengaan van het fonds met een ander fonds;
- k. Het liquidatie, fusie of splitsing van het fonds;
- l. Het vaststellen, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsreglement;
- m. Het terugstorten van premie of geven van korting;
- n. Het vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid.

Het Advies- en Verantwoordingsorgaan heeft verder de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van de Raad van Toezicht, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst. Dit oordeel wordt samen met de reactie van het bestuur daarop bekend gemaakt en opgenomen in het jaarverslag van het fonds.

Extern Toezicht

Externe accountant

Het bestuur heeft Ernst & Young Dutch Caribbean te Curaçao aangesteld als externe accountant. De externe accountant controleert de administratie van het fonds en brengt jaarlijks een rapport uit over de financiële toestand van het fonds en de controle van het door het bestuur uit te brengen jaarverslag. Hiertoe legt hij een verklaring af.

Certificerend actuaris

Het bestuur heeft Phenox Consultants aangesteld als bevoegd actuaris die het actuariële verslag waarmerkt.

Compliance

De compliance werkzaamheden zijn uitbesteed aan MPHIC Accountants & Adviseurs te Curaçao. Het betreft hier met name het toetsen van de naleving van de gedragscode.

3.3. Uitbesteding

Het bestuur heeft onder behoud van zijn verantwoordelijkheden een aantal werkzaamheden uitbesteed. Uitbesteding vindt plaats conform het bij of krachtens artikel 26b van de PW BES bepaalde.

Uitbesteding brengt risico's met zich mee. Voor het fonds houdt het uitbestedingsrisico met name in dat partijen waaraan is uitbesteed niet handelen in overeenstemming met het aan hen verstrekte mandaat.

Het fonds zorgt voor een systematische analyse van de risico's die samenhangen met de uitbesteding van werkzaamheden en legt deze vast. Het fonds maakt de analyse op het niveau van de eigen organisatie in zijn geheel en op het niveau van de onderscheiden bedrijfsonderdelen. Tevens voert het fonds een adequaat beleid en beschikt het over procedures en maatregelen met betrekking tot de uitbesteding van werkzaamheden, als onderdeel van een beheerste en integere bedrijfsvoering. Het pensioenfonds werkte in 2020 samen met de volgende uitbestedingspartijen.

Bestuursondersteuning

Montae & Partners B.V., Rijswijk, Nederland

Fiduciair beheerder internationale portefeuille

BlackRock Investment Management (UK) Limited

Fiduciair manager lokale beleggingen

- The Curacao Financial Group N.V., Willemstad, Curacao

Vermogensbeheerders

- BlackRock Global Index Funds ('BlackRock');
- BlackRock Asset Management Ireland Limited ('BlackRock');
- Robeco;
- Legal & General Investment Management Limited;
- Nordea Investment Funds S.A.;
- Schroder Investment Management (Luxembourg) S.A.

Custodian

Caceis Investor Services N.V., Amsterdam, Nederland

Adviserend actuaris

Mevrouw M.L. Lelieveld AAG, Montae Bestuurscentrum B.V., Rijswijk, Nederland

Certificerend actuaris

De heer G. Hellement AAG, Phenox Consultants, Curaçao

Externe accountant

De heer C. Smorenburg, Ernst & Young Dutch Caribbean, Curaçao

Compliance officer

De heer J. Advokaat, MPH Accountants & Adviseurs N.V., Curaçao

4. Verslag over het boekjaar

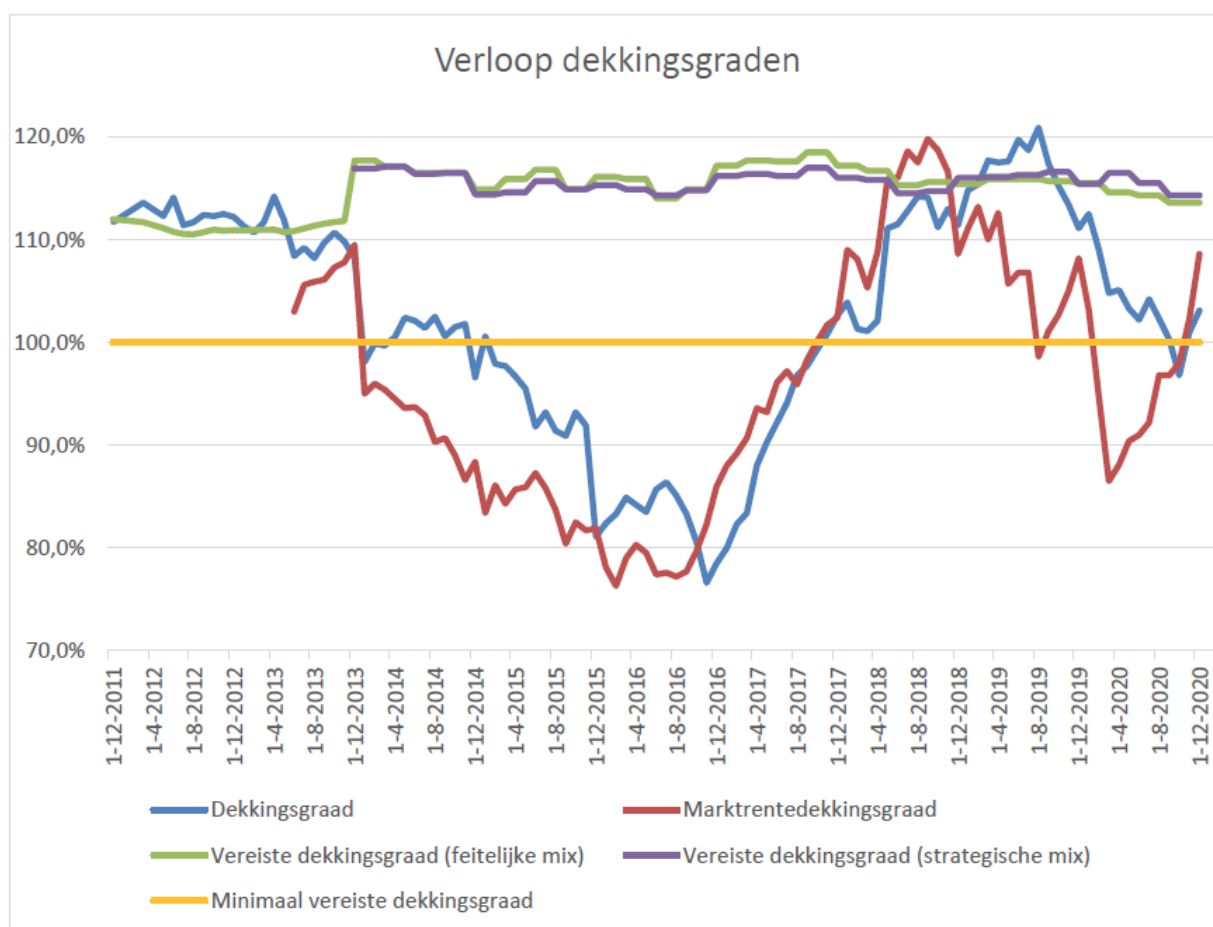
4.1. Ontwikkelingen in 2020

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen waarmee het pensioenfonds te maken heeft gekregen in 2020. Als gevolg van deze ontwikkelingen zijn door het bestuur keuzes gemaakt. In dit hoofdstuk wordt hieraan aandacht besteed.

Dekkingsgraad

In 2020 is de rekenrente van PCN sterk gedaald, De rekenrente is gelijk aan het 12 maands voortschrijdende gemiddelde van de USD-swapcurve en wordt maandelijks vastgesteld. De rekenrente is in 2020 gedaald van 2,20% naar 1,08%. Dit heeft ondanks de toename van het vermogen tot 611.623 (2019: 520.102) geleid tot een daling van de dekkinggraad van 111,1% ultimo 2019 tot 103,3% ultimo 2020.

PCN berekent de dekkinggraad maandelijks ook op basis van de USD-swapcurve. De dekkinggraad op basis hiervan was ultimo 2020 108,6% (2019: 108,2%)

Herstelplan

Langetermijnherstelplan

Ultimo 2019 was de dekkingsgraad van PCN lager dan de vereiste dekkingsgraad en was sprake van een reservetekort. PCN heeft per 31-12-2019 een langetermijn herstelplan opgesteld en begin 2020 ingediend bij DNB. PCN dient het langetermijn herstelplan jaarlijks te evalueren. Uit de evaluatie per 31-12-2020 blijkt dat PCN bij de huidige pensioenregeling en op basis van het huidige beleid binnen de herstelperiode uit het reservetekort komt.

Een belangrijke voorwaarde om binnen de herstelperiode uit reservetekort te komen is dat het percentage voor de pensioenopbouw vanaf 2021 wordt aangepast. Aangezien de aanpassing van het opbouwpercentage een automatisch mechanisme is en is vastgelegd in de pensioenovereenkomst, geldt dit als onderdeel van het huidige beleid. De rekenrente is gedaald van 2,20% (31-12-2019) naar 1,08% (31-12-2020). Dit zorgt ervoor dat de premie bij een opbouwpercentage van 1,75% niet kostendekkend is.

Kortetermijnherstelplan

De dekkingsgraad bedroeg 31 oktober 2020 minder dan 100%. Dat betekent dat PCN zich op dat moment niet alleen in een situatie van een reservetekort maar ook van een dekkingstekort bevond. PCN heeft derhalve naast het langetermijnherstelplan ook een kortetermijnherstelplan opgesteld en ingediend bij DNB. Volgens dit herstelplan is PCN binnen de herstelperiode van drie jaar uit dekkingstekort.

Governance

Bestuur

In 2020 is de heer Valdemar Marcha afgetreden als bestuurslid. De heer Gilbert Cijntje is als bestuurslid benoemd. De heer Harald Linkels en de heer Roy Hooker zijn beiden herbenoemd.

Raad van Toezicht

In 2020 is de heer Herbert Domacassé herbenoemd als lid van de Raad van Toezicht. Voor het overige is de samenstelling van de Raad van Toezicht niet gewijzigd.

Advies- en Verantwoordingsorgaan

In 2020 is mevrouw Nadya Croes – van Putten afgetreden als lid en als voorzitter van het Advies- en Verantwoordingsorgaan. Mevrouw Elyane Nicolaas heeft de rol van voorzitter overgenomen. Mevrouw Jeanette Hooker is als nieuw lid benoemd.

Opvolging bevindingen intern toezicht, accountant en actuaris

PCN heeft opvolging gegeven aan de opmerkingen en aanbevelingen van de certificerend actuaris in het actuarieel verslag over 2019. De actuaris en de accountant zijn hierover geïnformeerd. Hieronder volgende de onderwerpen waar de opmerkingen en aanbevelingen betrekking op hadden en in het kort de opvolging van PCN hierop.

De accountant heeft de volgende observaties en aanbevelingen gedaan:

Procuratiebevoegden ABN Amro zijn niet up-to-date

De personen die ten onrechte nog opgenomen waren op het overzicht van de bank hadden geen bevoegdheden en zijn vanaf 2020 ook niet meer in het overzicht van de bank zichtbaar.

Waardering uitgegeven onderhandse leningen:

Vanaf boekjaar 2019 maakt PCN een geconsolideerde jaarrekening op waarin de activa, passiva, opbrengsten en kosten van de 100% deelneming in PMCN worden meegeconsolideerd en de rekening-courant positie met PMCN wordt geëlimineerd. De activa van PMCN bestaan uit beleggingen in de vorm van uitgegeven onderhandse leningen aan lokale partijen. In de jaarrekening van PCN worden de beleggingen gewaardeerd tegen marktwaarde, terwijl PMCN de onderhandse leningen waardeert op nominale waarde. Wij adviseren u de discrepantie in en de financiële impact van de gekozen waarderingsgrondslagen voor de onderhandse leningen in 2020 nader te onderzoeken.

Per 31 december 2019 heeft PMCN een negatief eigen vermogen van USD 66,580 als gevolg het gerealiseerde verlies in 2019 van USD 130,496. Ter waarborging van de continuïteit is de directie van PMCN in gesprek getreden met de aandeelhouder (PCN) om de mogelijkheden te onderzoeken de bestaande rekening-courant positie om te zetten naar eigen vermogen. De vennootschap heeft de aandeelhouder vervolgens verzocht het op basis van een "Overdraft facility" geleende bedrag om te zetten in eigen vermogen in 2020.

Het bestuur van PCN heeft op 7 juli 2020 formeel besloten om met terugwerkende kracht per 1 januari 2020 de rekening-courant positie om te zetten naar eigen vermogen. Een en ander is verwerkt in de tweede kwartaalrapportage die PMCN heeft opgesteld. Vanaf 1/1/2020 worden de indirecte beleggingsresultaten, berekend op basis van de vastgestelde waarderingsmanual (zijnde marktwaarde) gepresenteerd in de kwartaal- en jaarcijfers.

De actuaris heeft de volgende aanbevelingen gedaan:

1. Resultaat op kosten

Op dit moment is het resultaat op kosten net als in boekjaar 2017 en 2018 negatief. Het beleid van het bestuur is naar aanleiding van eerdere aanbevelingen gewijzigd, de verwachte kosten worden afhankelijk gesteld van de omvang van de actieve deelnemers. Het verlies op kosten is groter geworden. We bevelen aan om dit nader te onderzoeken.

Het resultaat op kosten wordt bepaald als de beschikbare kosten (kostenopslag) minus de werkelijke kosten (uitvoeringskosten minus vrijval uit excassovoorziening). Na analyse blijkt dat bij de bepaling van de uitvoeringskosten (3% van de pensioengrondslag) al rekening wordt gehouden met de vrijval van de excassovoorziening. Deze vrijval hoeft dus niet meer in mindering te worden gebracht.

Na herziening van het resultaat op kosten blijkt het resultaat in 2017 en 2018 positief uit te vallen en 2019 licht negatief of nagenoeg kostenneutraal. De huidige methodiek is dus wel passend.

2. Resultaat op sterfte

Het resultaat op sterfte is een negatief bedrag dit jaar, net als de 4 voorgaande jaren. We bevelen aan dit nader te onderzoeken.

Vanaf 31 december 2018 hanteert PCN de Prognosetafel AG2018, onder toepassing van de correctiefactoren van het Verbond van Verzekeraars (ES-P2a) in verband met de zogenaamde verzekerdensterfte. Deze correctiefactoren worden ook wel ervaringssterfte genoemd. In oktober 2020 is het sterfteresultaat voor de jaren 2016 tot en met 2019 geanalyseerd. Uit deze analyse komt voort

dat het sterfteresultaat voor 2019 plausibel is, want het subresultaat op langlevensrisico is positief, en het subresultaat op kortlevensrisico is negatief ten gevolge van enkele specifieke overlijdensgevallen.

Vanaf 31 december 2020 is PCN overgegaan de Prognosetafel AG2020 met handhaving van de huidige ervaringssterfte.

3. Resultaat op uitkeringen

We constateren ook dit jaar een groot verschil tussen betaalde uitkeringen en verwachte uitkeringen. Er is meer uitgekeerd dan verwacht. We bevelen aan dit nader te onderzoeken.

Er is een interpretatiefout gemaakt ten aanzien van de output vanuit Lifetime. In de rapportages uit Lifetime staat de hoogte van de uitkeringen die gedurende het boekjaar zijn gedaan, niet de voorziening. Deze uitkeringen bevatten geen opslag voor excassokosten. Voor de vrijval vanuit de technische voorziening moet deze opslag wel worden meegenomen. Dit is niet gedaan waardoor de vrijval 3% te laag is.

Het resultaat op uitkeringen in 2019 na correctie is -36 in plaats van de gerapporteerde -369.

4. Herverzekering

Net als in boekjaar 2017 en 2018 is er geen uitkering uit herverzekering. We raden aan om uit te zoeken of er recht is op een claim over boekjaar 2019. Het bestuur heeft besloten om het beleid met betrekking tot het herverzekeringscontract niet aan te passen naar aanleiding van onze opmerking van vorig jaar. We raden wel aan om dit te blijven monitoren en toetsen.

In 2019 is 1 actieve deelnemer overleden. De risicokoopsom van deze deelnemer was lager dan het eigen behoud van 40.000 USD en daarom kan geen aanspraak gemaakt worden op de herverzekering. Net als vorig jaar merken wij op dat het niet kunnen claimen van schades bij de herverzekeraar niet leidt tot de conclusie dat herverzekering niet nodig is.

Het contract met de herverzekeraar loopt tot 2021, in 2021 kan nader bekeken worden of PCN het overlijdensrisico nog steeds wil blijven verzekeren en tegen welke voorwaarden.

Premie

Het fonds stelt jaarlijks een kostendekkende premie vast. De feitelijk ontvangen premie dient ten minste gelijk te zijn aan de kostendekkende premie. De feitelijk ontvangen premie van 35,5% was in 2020 hoger dan de kostendekkende premie.

Op basis van de rekenrente ultimo december 2020 is de kostendekkende premie voor 2020 hoger dan de maximum premie zoals vastgelegd in de pensioenovereenkomst tussen sociale partners. Derhalve heeft PCN conform de pensioenovereenkomst het opbouwpercentage voor 2021 zodanig vastgesteld dat de kostendekkende premie afgerond uitkomt op de maximum premie. Het opbouwpercentage voor 2021 is 1,32%. De premie als percentage van de pensioengrondslag bedraagt in 2021 35,6% (2020:35,5%)⁵.

⁵ De premie als percentage van de pensioengrondslag kan door de wijziging van de franchise wijzigen terwijl de premie als percentage van het salaris gelijk blijft.

Houdbaarheid van de pensioenregeling

Het pensioenfonds voert de pensioenregeling uit die is overeengekomen door de overheidswerkgevers en de vakorganisaties toegelaten tot het Sectoroverleg Caribisch Nederland. Hierbij is ook een maximale premie afgesproken. Het pensioenfonds dient ten minste een kostendekkende premie te ontvangen.

De kostendekkende premie is sterk afhankelijk van de geldende rekenrente. De daling van de rekenrente naar 1,08% ultimo 2020 (2019: 2,20%) heeft ertoe geleid dat de kostendekkende premie voor 2021 hoger is dan de maximum premie. Conform de pensioenovereenkomst heeft PCN het opbouwpercentage voor 2021 zodanig vastgesteld dat de kostendekkende premie afgerond uitkomt op de maximum premie. Het opbouwpercentage voor 2021 is 1,32%. De pensioenregeling van PCN is in zichzelf dus houdbaar maar de pensioenopbouw is daarmee wel onzeker voor de deelnemers.

Het bestuur heeft de sociale partners geadviseerd na te denken over aanpassingen in de pensioenregeling om tot een toekomstbestendige pensioenregeling te komen. PCN heeft sinds 2017 een aantal bijeenkomsten met het sectoroverleg bijgewoond over dit onderwerp. In het najaar van 2020 heeft PCN een presentatie gegeven aan het sectoroverleg over mogelijke aanpassingen in de huidige pensioenregeling. Het sectoroverleg bespreekt de mogelijkheden om de pensioenregeling per 1 januari 2021 te wijzigen.

Indexatie en korting

PCN kent een voorwaardelijke toeslagregeling. Uitgangspunt hierbij is dat de pensioenaanspraken en pensioenrechten in principe jaarlijks per 1 januari worden aangepast aan de prijsontwikkeling. Hierbij geldt de prijsontwikkeling ultimo september volgens de publicatie van het CBS.

De prijsinflatie per 30 september 2020 ten opzichte van 30 september 2019 is voor zowel Saba, Sint Eustatius als voor Bonaire negatief. Naar rato van de bevolkingsomvang per 1 januari 2020 bedraagt de prijsinflatie -4,4%. De norm voor de toe te kennen indexatie per 1 januari 2021 is daarmee 0,0%. Tevens geldt bij een dekkinggraad lager dan 110% geen indexatie wordt toegekend. Derhalve zijn de pensioenen per 1 januari 2021 niet geïndexeerd.

In 2020 is geen sprake geweest van kortingen op de pensioenuitkeringen en pensioenaanspraken.

Ontwikkelingen in het vermogensbeheer

De belangrijkste ontwikkelingen die in 2020 in het vermogensbeheer plaats hebben gevonden zijn de volgende:

- Voor de beoordeling van lokale investeringen en investeringsaanvragen is een krediet beoordelingsbeleid opgesteld;
- Er is een tweetal nieuwe lokale investeringen gedaan op Saba: de aankoop van Breadline Plaza en Scout's Place;
- Het eerste lening deel is verschaft aan Fundashon Cas Boneriano op Bonaire;
- Er zijn diverse scenario analyses uitgevoerd om de mogelijke impact van diverse corona scenario's op de rendementen en dekkinggraad inzichtelijk te maken;
- Er is een portefeuilleconstructiestudie uitgevoerd;
- Het bestuur is een onderzoek gestart naar de toegevoegde waarde van inflatie gerelateerde obligaties;
- De beleggingsadministratie van de lokale portefeuille is over genomen door The Curacao Financial Group;
- Er is een maatschappelijk verantwoord beleggen beleid opgesteld;

- Er is een integrale rapportage opgesteld, waarin is opgenomen op welke wijze het fonds invulling geeft aan het verantwoorde beleggingsbeleid en in welke mate wordt voldaan aan de gestelde doelstellingen;
- Er is een evaluatie gedaan van alle uitbestedingspartijen rondom het vermogensbeheer.

Risicomanagement

In 2020 heeft het bestuur nadrukkelijk aandacht besteed aan het integraal risicomanagement. Door het bestuur is vanuit risicomanagement perspectief prioriteit gegeven aan een aantal belangrijke ontwikkelingen:

- De impact en ontwikkeling van de coronapandemie op:
  - o De uitvoeringsorganisatie: het business continuity plan is in werking getreden;
  - o Het mogelijk in werking treden van het crisisplan, dit is echter niet het geval geweest;
  - o De impact op de beleggingsportefeuille, de rendementen en de dekkingsgraad;
  - o De lokale beleggingen en de aanvragen van uitstel van rente- en aflossingen;
- Het bestaan, de opzet en werking van het risicoraamwerk voor de lokale beleggingsportefeuille. Dit betreffen vooral een verdere aanscherping van de governance, de operationele risico's als het gaat om de selectie, beoordeling, doorlopende monitoring en het beheer, integriteitrisico's en de wijze waarop lokale investeringen worden beoordeeld.
- Er is een start gemaakt met het in kaart brengen van de zogenaamde ESG risico's (environmental, social en governance risico's).

Als gevolg van deze ontwikkelingen zullen het risicomanagementbeleid en de risicorapportage in 2021 geëvalueerd worden.

4.2. Vergaderingen

Bestuur

Het bestuur van PCN vergaderde in 2020 acht keer. Deze vergaderingen vonden plaats vanwege de Coronacrisis plaats via videoverbinding. Daarnaast heeft het bestuur frequent via videoverbinding vergaderd over zowel de internationale als lokale investeringen als gevolg van de coronacrisis en nieuwe lokale investeringen. In de vergaderingen is onder meer gesproken over de pensioenregeling, het herstelplan, de governance, risicomanagement, vermogensbeheer en mogelijke lokale investeringen.

Review Committee

De Review Committee is in december 2019 opgericht en heeft in 2020 drie keer vergaderd over potentiële nieuwe investeringen.

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft zes keer vergaderd waarvan twee keer gezamenlijk met het bestuur. Het bestuur heeft gedurende 2020 op de volgende onderwerpen formeel instemming gevraagd en verkregen van de Raad van Toezicht:

- Herbenoeming R. Hooker en H. Linkels
- Het langetermijnherstelplan
- De begroting voor 2021

- Het niet toekennen van indexatie per 1 januari 2021
- Het opbouwpercentage voor 2021
- De premie voor 2021

Advies- en Verantwoordingsorgaan

Het bestuur en het Advies- en Verantwoordingsorgaan hebben in 2020 tweemaal gezamenlijk vergaderd. Het bestuur heeft conform de statuten op de volgende onderwerpen een adviesaanvraag ingediend bij het Advies- en Verantwoordingsorgaan:

- De begroting voor 2021
- Het niet toekennen van indexatie per 1 januari 2021
- De premie voor 2021

Het Advies- en Verantwoordingsorgaan heeft een positief advies op bovengenoemde onderwerpen gegeven.

Toezichthouder

In 2020 is er maandelijks contact geweest met De Nederlandsche Bank over de opvolging van de bevindingen uit het beleggingsonderzoek en over het project voor het implementeren van de pensioenuitvoering in eigen beheer.

De Nederlandsche Bank heeft het beleggingsonderzoek met een positief oordeel afgerond.

4.3. Goed Pensioenfondsbestuur

Geschiktheid en geschiktheidsontwikkeling

Bij PCN wordt het beleid bepaald door het bestuur. De leden van de Raad van Toezicht zijn mede-beleidsbepalers in de zin van de Pensioenwet BES.

In de kring van personen die het beleid van het fonds bepalen of mede bepalen is ten minste een zodanig niveau van kennis en ervaring aanwezig dat het fonds adequaat wordt bestuurd. Het beleid van het fonds wordt bepaald of mede bepaald door personen die deskundig zijn in verband met de uitoefening van het bedrijf van het fonds.

Ten minste twee personen in de kring van (mede)beleidsbepalers hebben meerjarige ervaring in het besturen van een organisatie.

Het fonds hanteert met inachtneming van artikel 5a PW BES een geschiktheidsbeleid en een geschiktheidsplan. Deze documenten zijn in 2018 geactualiseerd. Het geschiktheidsbeleid beschrijft de wettelijk vereiste en de geambieerde deskundigheid, competenties en professioneel gedrag, het beleid ter bevordering en de toetsing van de deskundigheid en hoe het bestuur zijn collectieve functioneren en dat van zijn individuele leden periodiek evalueert. Het geambieerde collectieve geschiktheidsniveau ligt hoger dan de Pensioenwet BES voorschrijft. Het geschiktheidsplan signaleert in ieder geval na elke wisseling in bestuur en/of Raad van Toezicht of het geambieerde geschiktheidsniveau wordt behaald en hoe eventuele lacunes zullen worden aangepakt. Een jaarlijks opleidingsplan maakt deel uit van het geschiktheidsplan.

De bestuursleden volgen opleidingsdagen en wonen seminars en themabijeenkomsten bij van CaPAs en van andere partijen. In 2020 heeft de fiduciair manager op verzoek van PCN in de vergaderingen nader stil gestaan bij een aantal nieuwe onderwerpen.

Het bestuur evalueert jaarlijks het functioneren op collectief niveau. Hierbij wordt onder meer vastgesteld of uitvoering is gegeven aan de collectieve en individuele doelstellingen op basis van het deskundigheids- en opleidingsplan. De evaluatie richt zich in ieder geval op deskundigheid, bestuurlijke competenties, taakvervulling, houding en professioneel gedrag. In 2020 is de zelfevaluatie uitgesteld in verband met de pandemie. De verwachting is dat in 2021 een zelfevaluatie kan worden gehouden tijdens een fysieke bijeenkomst.

Compliance

Onder compliance wordt het geheel van maatregelen verstaan dat zich richt op de implementatie, handhaving en naleving van externe wet- en regelgeving, alsmede op interne procedures en gedragsregels om te voorkomen dat de reputatie en de integriteit van het pensioenfonds worden aangetast. Het pensioenfonds hecht belang aan een deugdelijk pensioenfondsbestuur en een goede naleving van interne en externe regels. Het pensioenfonds ziet compliance als een onmisbare schakel in de missie om de belangen van deelnemers optimaal te behartigen. De compliance officer houdt onder meer toezicht op de naleving van de gedragscode.

Gedragscode

Het pensioenfonds heeft een gedragscode ingesteld voor het bestuur, de leden van de Raad van Toezicht, het Advies- en Verantwoordingsorgaan en andere aan het fonds verbonden personen. De gedragscode stelt regels ter voorkoming van conflicten tussen het belang van het pensioenfonds en de privébelangen van betrokkenen alsmede ter voorkoming van het gebruik van vertrouwelijke informatie van het pensioenfonds voor privédoeleinden. De personen op wie de gedragscode van het fonds van toepassing is, ondertekenen bij infunctietreding de gedragscode. Ook ondertekenen zij jaarlijks een verklaring van naleving van de gedragscode. Ook de medewerkers van PCN ondertekenen een gedragscode.

Daarnaast heeft het fonds een incidentenregeling. Hierin is vastgelegd hoe gebeurtenissen die een ernstig gevaar (kunnen) vormen voor de beheerste en integere bedrijfsuitoefening van het fonds moeten worden gemeld en hoe de meldingen worden behandeld. Ook bevat de incidentenregeling bepalingen ter bescherming van zogenoemde klokkenluiders.

Integriteitsbeleid

Het pensioenfonds kent een schriftelijk vastgelegd integriteitsbeleid. Het integriteitsbeleid is ingebed in het integrale risicomanagement van het fonds.

Het bestuur voert jaarlijks een integrale risicoanalyse uit met betrekking tot mogelijke integriteitsissues. Het betreft daarbij niet alleen zaken als het risico op belangenverstrengeling, maar ook het voorkomen van fraude en corruptie en de risico's van cybercrime. De uitkomsten van de risicoanalyse zijn verwerkt in het integriteitsbeleid.

Vergoedingsbeleid

Het pensioenfonds onderschrijft de principes voor beheerst beloningsbeleid. Het doel van deze principes is perverse prikkels tegen gaan. De beloning van het bestuur is vastgesteld door de Raad van Toezicht. In 2018 is een nieuw vergoedingsbeleid vastgesteld per 1 januari 2018. De bestuursleden ontvangen een vaste vergoeding per maand gebaseerd op een normtijdsbesteding. De vergoeding is gebaseerd op een benchmark voor bestuurders van kleine pensioenfondsen in Nederland.

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen een vaste maandelijkse vergoeding zoals vastgesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De vergoedingsregeling voor de leden van het Advies- en Verantwoordingsorgaan is vastgesteld door het bestuur. Ook zij ontvangen een vaste vergoeding per maand.

Daarnaast ontvangen de leden van de fondsorganen een vergoeding voor reis- en verblijfkosten.

4.4. Wijziging reglementen, statuten en actuariële en bedrijfstechnische nota

Statuten

De statuten zijn voor het laatst gewijzigd in 2019.

Pensioenreglement

Het pensioenreglement is per 1 januari 2020 op enkele onderdelen aangepast. De aanpassingen betreffen de jaarlijkse wijziging van de franchise, het afkoopgrensbedrag en de flexibiliseringsfactoren.

Uitvoeringsreglement

Het uitvoeringsreglement legt de verhouding vast tussen het pensioenfonds en de aangesloten werkgevers. Het reglement is voor het laatst in 2017 gewijzigd.

Actuariële en bedrijfstechnische nota

In de actuariële en bedrijfstechnische nota wordt het beleid van het fonds vastgelegd. Sinds 2015 maakt ook een crisisplan deel uit van de actuariële en bedrijfstechnische nota. In dit plan is beschreven welke maatregelen beschikbaar zijn in het geval van een financiële crisis, wat de impact is van deze maatregelen, de bijbehorende besluitvormingstrajecten en de communicatieprocessen. De nota inclusief crisisplan wordt elk jaar aangepast waarbij de beleidswijzigingen worden verwerkt.

4.5. Uitbesteding

Vermogensbeheer en Fiduciair Beheer

Het bestuur heeft het vermogensbeheer en fiduciair beheer uitbesteed. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het beleggingsbeleid. De uitbesteding vindt plaats op basis van een overeengekomen mandaat, ook wel beleggingsrichtlijnen genoemd, en een Service Level Agreement. De beleggingsrichtlijnen worden jaarlijks vastgesteld en bestaan onder meer uit de normportefeuille, de bandbreedtes, rebalancingbeleid, eventueel afdekking van risico's (valuta, rente, inflatie, aandelen), de beleggingsrestricties en benchmarks voor beleggings(sub)categorieën en regio's. In de analyse voor de totstandkoming van het beleggingsbeleid wordt de lokale portefeuille meegenomen.

Internationale beleggingen

Het bestuur heeft het vermogensbeheer en fiduciair beheer uitbesteed van de internationale portefeuille uitbesteed aan BlackRock. Het fiduciair beheer omvat hoofdzakelijk:

- a. Advisering over het bepalen van het strategisch beleid en beleggingsdoelstellingen;
- b. Advisering over het operationeel beheer van de afzonderlijke beleggingscategorieën, waaronder mandaatbepaling, ontslag en aanstelling van operationeel beheerders, inclusief fee-onderhandelingen;

- c. Monitoring en bijsturen van de totale portefeuille conform de beleggingsrichtlijnen;
- d. Operationeel beheer van de matchingportefeuille;
- e. Operationeel balansbeheer bestaande uit het uitvoeren van het cashmanagement;
- f. Invulling geven aan maatschappelijk verantwoord beleggen;
- g. Monitoring van en rapportage over de totale portefeuille en afzonderlijke deelportefeuilles, inclusief dekkingsgraad ontwikkeling en performance- en risicometing;
- h. Bijdragen aan de invulling van het jaarwerk;
- i. Riskmanagement.

Lokale beleggingen

Het bestuur heeft het fiduciair beheer van de lokale beleggingen uitbesteed aan The Curaçao Financial Group. Het beheer van de lokale portefeuille omvat hoofdzakelijk:

- a. Beoordeling business cases lokale investeringen a.d.h.v. de vastgestelde kaderstelling en een grondige kredietanalyse;
- b. Advisering over mogelijke lokale investeringen;
- c. Onderhandeling over voorwaarden van lokale investeringen;
- d. Implementatie van de lokale investeringen;
- e. Operationeel beheer, administratie en performanceberekening van de lokale beleggingsportefeuille;
- f. Monitoring van en rapportage over de lokale beleggingsportefeuille (waarde beleggingen, rendement ontwikkeling, aflossingen & herbeleggingen, debiteurenbeheer, performance indicatoren, risico's);
- g. Invulling geven aan maatschappelijk verantwoord beleggen;
- h. Bijdragen aan de invulling van het jaarwerk;
- i. Riskmanagement.

Bestuursondersteuning

Het fonds heeft de bestuursondersteuning uitbesteed aan Montae & Partners B.V. (Montae). Hiertoe is een overeenkomst gesloten tussen het fonds en Montae. Mede voor de uitvoering van deze taken heeft het fonds de beschikking over BoardPacks, een webgebaseerd bestuurdersportal om vergaderingen te organiseren, taken uit te zetten en te monitoren, waarin ook de genomen besluiten (inclusief onderbouwing en wijze van totstandkoming) en fondsstukken worden gearhiveerd. Het bestuur heeft hiervoor een contract afgesloten met eShare Limited in Engeland.

Custodian

Caceis Investor Services is de custodian van het pensioenfonds. Caceis Investor Services verzorgt in dit kader de reguliere bewaarneming van effecten/beleggingsfondsen, als ook de uitvoering van effectentransacties. Daarnaast verzorgt Caceis Investor Services de periodieke rapportages aan de toezichthouder en voert de financiële administratie van de beleggingen t.b.v. de jaarrekening.

Externe accountant

Het bestuur heeft een extern accountantsbureau aangesteld (Ernst & Young Dutch Caribbean). De accountant controleert jaarlijks het jaarverslag/jaarrekening en de staten voor DNB en doet verslag van zijn werkzaamheden in de vorm van een controleverklaring en een verslag aan het bestuur. Jaarlijks voert de externe accountant een controle uit op de jaarrekening en de daaraan ten grondslag liggende administratieve processen (in relatie tot de materialiteit voor de jaarrekening). De opdracht aan de accountant wordt jaarlijks vastgelegd in een schriftelijke opdrachtbevestiging.

Certificerend actuaris

Het bestuur heeft een externe certificerend actuaris aangesteld verbonden aan Phenox Consultants. De certificerend actuaris beoordeelt de financiële positie van het pensioenfonds volgens de eisen van DNB. De certificerend actuaris rapporteert eenmaal per jaar aan het pensioenfondsbestuur door middel van een actuariel rapport en een actuariële verklaring. De werkzaamheden die worden uitgevoerd door de certificerend actuaris zijn vastgelegd in een schriftelijke opdrachtbevestiging.

Adviserend actuaris

Het bestuur maakt gebruik van een adviserend actuaris verbonden aan Montae. De afspraken maken onderdeel uit van de overeenkomst voor bestuursondersteuning.

Compliance

De compliance werkzaamheden zijn uitbesteed aan MPHC Accountants & Adviseurs te Curaçao. Het betreft hier met name het toetsen van de naleving van de gedragscode. De te verrichten werkzaamheden zijn vastgelegd in een overeenkomst.

Monitoring en evaluatie uitbesteding

Het bestuur werkt met een contractenregister dat dient als overzicht van de aangegane externe verplichtingen en als basis voor een gedegen evaluatie van de externe partijen.

4.6. Kosten van de Pensioenregeling

Kosten van de pensioenregeling

De door het pensioenfonds gemaakte kosten exclusief vermogensbeheerkosten in 2020 zijn als volgt:

	2020	2019
Kosten pensioenregeling ⁶	2.493	1.988

In de uitvoeringskosten zijn in vergelijking met 2019 diverse verschuivingen zichtbaar. De grootste mutaties zijn:

- Toename kosten afschrijving USD 254 inzake ZAF kosten (investeringen 2019 nu over geheel jaar volledig afgeschreven en niet pro rato)
- Toename adviseurskosten hoofdzakelijk als gevolg van oprichtingskosten PMCN welke in 2019 zijn doorbelast naar PMCN vanuit PCN, hogere kosten inzake de ondersteuning van Montae en kosten met betrekking tot de administratieve ondersteuning
- Afkoop AGH met USD 130
- Toename kosten Lifetime USD 100

Daarnaast heeft er een verschuiving van bestuurskosten en kosten voor het bestuursbureau naar vermogensbeheerkosten plaatsgevonden. Voor vergelijkingsdoeleinden is deze wijziging ook in de cijfers van 2019 verwerkt.

⁶ Als gevolg van een herziening van verdeling van kosten waarbij een deel van de bestuurskosten en kosten voor bestuursondersteuning zijn gekwalificeerd als zijnde vermogensbeheerkosten zijn de ter vergelijking opgenomen cijfers 2019 aangepast.

Kosten vermogensbeheer

In dit jaarverslag zijn de kosten zoveel mogelijk weergegeven conform de aanbevelingen zoals de Autoriteit Financiële Markten en de Pensioenfederatie deze heeft opgesteld. De gemaakte kosten, zoals hieronder gepresenteerd, worden ook aan de DNB gerapporteerd.

De kosten van het fiduciair management en vermogensbeheer zijn te onderscheiden naar de volgende kostencomponenten:

- Kosten fiduciair beheer
- Vermogensbeheerkosten (directe en indirecte beheerkosten)
- Transactiekosten
- Kosten custodian (bewaarloon, bankkosten, administratiekosten)
- Overige kosten, zoals advieskosten
- Kosten van het bestuur en het bestuursbureau die kunnen worden toegerekend aan het vermogensbeheer.

In dit kostenoverzicht is zoveel als mogelijk gebruik gemaakt van werkelijke kosten. Waar deze kosten niet beschikbaar zijn, wordt gebruik gemaakt van een schatting. Bij gebruik van schattingen is een onderbouwing toegevoegd.

Kosten vermogensbeheer	Beheerkosten		Transactie- kosten	Totaal
	Direct	Indirect		
Kosten per beleggingscategorie				
Aandelen	45	304		349
Vastrentende waarden	207	187		394
Subtotaal (exclusief kosten overlay)	252	491	598	1.341
Kosten overlay	-	-	-	-
Subtotaal (inclusief kosten overlay)	252	491	598	1.341
				-
Overige vermogensbeheerkosten				-
Kosten fiduciair beheer	626			626
Bewaarloon	144			144
Overige kosten PMCN	40			40
Bestuurskosten en bestuursbureau	355			355
Subtotaal	1.165	-	-	1.165
Totaal kosten vermogensbeheer	1.417⁷	491	598	2.506

⁷ De directe beheerkosten sluiten niet aan bij de in de financiële administratie geboekte directe beheerkosten. In de financiële administratie is inclusief de kosten voor PMCN USD 190 opgenomen. Het verschil wordt veroorzaakt door dat bij de opstelling van deze tabel alle kosten zijn meegenomen die betrekking hebben op het boekjaar en in de financiële administratie de kosten die betaald zijn in het boekjaar. In het beleggingsresultaat in de staat van baten en lasten wordt uitgegaan van de directe beheerkosten zoals opgenomen in de financiële administratie.

De kosten van bewaarloon zijn de kosten van het in bewaar geven van effecten bij de custodian en de kosten voor het aanhouden van bankrekeningen. De overige dienstverlening bij CACEIS (exclusief bewaarloon) bestaan uit de kosten voor de beleggingsadministratie, financiële administratie, de accountantskosten voor de controle van de beleggingsrapportages en het opstellen van de toezichthoudersrapportage. Alle kosten van de custodian worden verantwoord onder de post 'bewaarloon'. Overige kosten zijn de kosten die zijn gemaakt voor de lokale beleggingsportefeuille naast de fiduciaire kosten en transactiekosten.

De transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn door de vermogensbeheerders veelal op basis van een schatting tot stand gekomen, omdat er bijvoorbeeld bij transacties in de categorie vastrentende waarden niet separaat kosten in rekening worden gebracht. Deze uit zich in het verschil tussen de bied- en laat-spread. Daarnaast is het bij participatie in beleggingsfondsen niet exact te bepalen welke kosten er zijn gemaakt. Daarvoor is een schatting gemaakt van de 'turn-over' in de portefeuille en op basis van gemiddelde transactiekosten in de markt zijn vervolgens de transactiekosten bij benadering bepaald. Voor de lokale beleggingen bestaan de transactiekosten uit bijvoorbeeld kosten voor het opstellen van overeenkomsten, notariskosten en overige kosten die door de beheerder zijn gemaakt om een transactie tot stand te doen laten komen.

De kosten in voorgaande tabel omvatten naast de kosten, zoals gerapporteerd in de jaarrekening dus ook een uitsplitsing van 'onzichtbare kosten' voor beheer van onderliggende beleggingsfondsen. Hiervan zijn de kosten verwerkt in het beleggingsrendement en de schatting van kosten van de individuele transacties. In de jaarrekening worden alleen (directe) kosten getoond die het fonds op factuurbasis betaalt aan de tegenpartijen, waardoor deze cijfers niet een-op-een aansluiten. Het doel van deze tabel is om extra inzicht te verschaffen in lijn met het rapport van de AFM en de Pensioenfederatie.

Kosten vermogensbeheer als percentage van gemiddeld belegd vermogen	2020	2019 ⁸
Kosten vermogensbeheer uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen (excl. transactiekosten)	0,34%	0,36%
Transactiekosten vermogensbeheer uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen	0,11%	0,03%
Totaal	0,45%	0,39%

De kosten zijn ten opzichte van 2020 gestegen. Dit is het gevolg van:

- Een toename van het vermogen. Een deel van de kosten, bijvoorbeeld voor de beleggingsfondsen zijn uitgedrukt in een percentage over het vermogen onder beheer. Bij een toename van het vermogen, zal dus ook het absolute bedrag aan beheerkosten toenemen;
- Een verhoging van de fiduciaire kosten voor de The Curaçao Financial Group voor het beheer van de lokale beleggingsportefeuille gedurende de opbouwperiode;

⁸ Als gevolg van een herziening van verdeling van kosten waarbij een deel van de bestuurskosten en kosten voor bestuurondersteuning zijn gekwalificeerd als zijnde vermogensbeheerkosten zijn de ter vergelijking opgenomen cijfers 2019 aangepast. Dit betreft in 2019 USD 139 zijnde 50% van de bestuurskosten en USD 266 zijnde 50% van de bestuursondersteuningskosten. In 2020 betreft dit USD 89 zijnde 50% van de bestuurskosten en USD 266 zijnde 50% van de bestuursondersteuningskosten.

- Hogere transactiekosten voor zowel de internationale portefeuille als de lokale portefeuille. Voor de lokale portefeuille geldt dat er kosten zijn gemaakt voor een aantal nieuwe lokale beleggingen.

De relatief hoge kosten voor de lokale portefeuille via PMCN worden veroorzaakt doordat het analyseren van beleggingsvoorstellen, juridisch advies en begeleidingskosten relatief hoog zijn ten opzichte van internationale beleggingen. Voor de eerstkomende jaren wordt daarom nog steeds vergelijkbare kosten verwacht omdat de PCN een lokale portefeuille aan het opbouwen is. De totale kosten vermogensbeheer ten opzichte van het belegd vermogen eind 2020 zijn gestegen.

Aansluiting met jaarrekening

De toelichting op de vermogensbeheerkosten in het bestuursverslag wijkt op onderdelen af van de kosten gepresenteerd in de jaarrekening. De toelichting in het bestuursverslag gaat uit van de 'Aanbevelingen Uitvoeringskosten' van de Pensioenfederatie, de kosten die worden verrekend binnen de beleggingsfondsen, de transactiekosten en de kosten van het bestuur en bestuursbureau die kunnen worden toegerekend aan het vermogensbeheer. In de jaarrekening zijn de kosten verantwoord overeenkomstig de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving. Daarnaast wordt in de staat van baten en lasten uitgegaan van de daadwerkelijke betalingen in 2020 met betrekking tot vermogensbeheer. Hierdoor ontstaat een verschil in resultaat op beleggingen.

5. Pensioenparagraaf

5.1. Pensioenregeling

De pensioenregeling behelst de uitvoering van de tussen de Minister van Binnenlandse Zaken, sectorwerkgever BES, met de bonden voor overheidspersoneel gesloten pensioenovereenkomst. Deelname is op grond van de Pensioenwet ambtenaren BES verplicht voor de bedrijfstakken overheid, onderwijs en zorg in Caribisch Nederland.

Deze pensioenovereenkomst is een uitkeringsovereenkomst. Het betreft een pensioenafpraak waarbij het te verkrijgen pensioen wordt vastgesteld in concrete jaarlijkse pensioenbedragen.

De pensioenen die verkregen kunnen worden volgens de pensioenregeling zijn:

- Ouderdomspensioen
- Nabestaandenpensioen (voor gehuwden)
- Wezenpensioen
- Invaliditeitspensioen

De hoogten van deze pensioenen zijn afhankelijk van de dienstdtijd en de pensioengrondslag, waarbij de pensioengrondslag gelijk is aan het ambtelijk inkomen verminderd met de franchise. De franchise is gelijk aan het product van 12 maal 10/7 van het bedrag van de maandelijkse uitkering van het wettelijke ouderdomspensioen zonder toeslagen, bedoeld in de Wet AOV BES. Het gaat hier om de hoogste uitkering van de eilanden Bonaire, Saba en Sint-Eustatius.

Het ouderdomspensioen gaat in op de eerste van de maand waarin de (gewezen) deelnemer zijn AOV-gerechtigde leeftijd bereikt. Er is sprake van een middelloonregeling. De jaarlijkse opbouw van het ouderdomspensioen is gelijk aan 1,75% van de pensioengrondslag mits de kostendekkende premie lager is dan de maximum premie van 22% van de salarissom. Als dat niet het geval is dient PCN het opbouwpercentage zodanig aan te passen dat de kostendekkende premie uitkomt op de maximum premie.

Het nabestaandenpensioen bedraagt 70% van het ouderdomspensioen. Het wezenpensioen bedraagt voor pensioengerechtigde kinderen 14% van het ouderdomspensioen, waarbij een verdubbeling geldt voor volle wezen.

Het fonds heeft een pensioenreglement vastgesteld conform de overeengekomen pensioenregeling. De verhouding tussen de aangesloten werkgevers en het fonds is vastgelegd in een uitvoeringsreglement.

5.2. Indexatie- en kortingsbeleid

Indexatie

Het fonds kent een voorwaardelijke toeslagregeling. Uitgangspunt hierbij is dat de pensioenaanspraken en pensioenrechten in principe jaarlijks per 1 januari worden aangepast aan de prijsontwikkeling. Onder prijsontwikkeling wordt verstaan het gemiddelde van de prijsontwikkelingen van Saba, Sint-Eustatius en Bonaire gewogen naar het aantal inwoners per eiland. Hierbij geldt de prijsontwikkeling ultimo november volgens de publicatie van het CBS.

De mate van indexatie is afhankelijk van de financiële positie van het fonds ultimo september van enig jaar. Indexatie wordt gefinancierd uit het beleggingsrendement. Er is geen recht op indexatie. PCN

houdt geen reserve aan om de toekomstige indexatie te kunnen toekennen en er wordt geen opslag op de premie gehanteerd voor de indexatieverlening.

Indien de financiële positie van het fonds als voldoende kan worden beschouwd, zal in beginsel volledige indexatie worden verleend. De financiële positie van het fonds is toereikend indien het vermogen van het fonds ten minste uitkomt op het vereist eigen vermogen. Als de dekkingsgraad minder dan 110% is, wordt geen indexatie verleend. In andere gevallen wordt de indexatie in principe bepaald op basis van lineaire interpolatie tussen 110% en de vereiste dekkingsgraad.

Indien slechts gedeeltelijke indexatie kan worden verleend, gebeurt dit in gelijke mate voor zowel pensioenaanspraken als pensioenrechten.

Per 1 januari 2021 heeft PCN geen indexatie toegekend omdat de prijsontwikkeling voor alle eilanden negatief was en de dekkingsgraad lager dan 110%.

Een besluit om in enig jaar een indexatie te verlenen, vormt geen garantie voor in toekomstige jaren te verlenen indexatie. Ook een aaneengesloten indexering over een reeks van jaren houdt geen inperking in van de beleidsvrijheid die het bestuur van PCN heeft.

Kortingsbeleid

Pensioenaanspraken en –rechten kunnen alleen worden gekort indien is voldaan aan het bepaald in artikel 13e van de Pensioenwet BES en artikel 18a Regeling Pensioenwet BES. Het is een noodmaatregel wanneer alle overige beschikbare sturingsmiddelen, met uitzondering van het beleggingsbeleid zijn ingezet, zoals uitgewerkt in een kortetermijnherstelplan. Er wordt niet meer gekort dan strikt nodig is om voldoende te kunnen herstellen. De noodmaatregel korten verlaagt de pensioenen voor alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden in beginsel in gelijke mate en daarmee in beginsel evenwichtig. Gegeven de aard en de opzet van de pensioenregeling is het naar de mening van het bestuur niet nodig om onderscheid te maken naar deelnemers, gewezen deelnemers of pensioengerechtigden, dan wel naar leeftijdscohorten. Er kunnen echter situaties voorkomen die het bestuur doen besluiten om af te wijken van dit principe, bijvoorbeeld als een specifieke groep recentelijk al heeft bijgedragen aan het herstel of als een korting een specifieke groep disproportioneel raakt.

Financieel herstel: ongedaan maken korten / toekennen van een inhaalindexatie

Wanneer de financiële situatie van het pensioenfonds het toelaat, bestaat de mogelijkheid voor PCN tot het ongedaan maken van een korting of een toekennen van een inhaalindexatie (repareren van niet toegekende indexaties) onder de volgende voorwaarden:

- Het ongedaan maken van een korting of het toekennen van een inhaalindexatie mag niet leiden tot een dekkingsgraad lager dan de vereiste dekkingsgraad;
- Het ongedaan maken van een eerdere vermindering van aanspraken en rechten heeft voorrang op een inhaalindexatie;
- Aan het besluit tot het ongedaan maken van een korting of het toekennen van een inhaalindexatie ligt een continuïteitsanalyse ten grondslag, die inzicht geeft in de verwachte ontwikkeling van de dekkingsgraad na ongedaan making van een korting of toekenning van een inhaalindexatie.

Er wordt maximaal eenmaal per jaar gecompenseerd.

5.3. Financiering

Kostendekkende premie

Het fonds stelt jaarlijks een kostendekkende premie vast. Voor 2020 werd deze premie bepaald als de som van de volgende componenten:

- a. Actuariële koopsom voor de inkoop van de nieuwe aanspraken;
- b. Risicopremie voor het overlijdensrisico;
- c. Risicopremie voor het arbeidsongeschiktheidsrisico (10% over de bedragen in de voorgaande bullits);
- d. Opslag voor solvabiliteit conform artikel 32 lid 4 van de PW BES. PCN stelt de opslag voor solvabiliteit (ofwel het vereist eigen vermogen) vast op basis van de feitelijke beleggingsmix met als minimum het vereist eigen vermogen op basis van de strategische beleggingsmix. Voor het bepalen van de schokken met betrekking tot het renterisico (S1) wordt uitgegaan van de USD-swapcurve;
- e. Geschatte uitvoeringskosten, zijnde de uitvoeringskosten exclusief de kosten vermogensbeheer. De geschatte uitvoeringskosten worden gebaseerd op 3% van de pensioengrondslagsom. De kosten vermogensbeheer worden gefinancierd uit de beleggingsopbrengsten.

Feitelijke premie

De feitelijk ontvangen premie dient ten minste gelijk te zijn aan de kostendekkende premie.

Elke werkgever is een pensioenbijdrage aan het pensioenfonds verschuldigd voor iedere in zijn dienst zijnde werknemer. De premie wordt jaarlijks vastgesteld. De pensioenpremie wordt geheven over de pensioengrondslag waarbij 1/3 van de premie door de werkgever wordt ingehouden op het salaris van de deelnemer, en 2/3 ten late komt van de werkgever. Voor 2020 gold de maximum premie van 22% van de salarissom. Dit komt overeen met een premie van 35,5% van de pensioengrondslag. Voor 2021 is de premie tevens vastgesteld op 22% van de salarissom hetgeen voor 2020 overeenkomt met 35,6% van de pensioengrondslag.

Incassobeleid

Het bestuur hecht veel belang aan tijdige premiebetaling en hanteert een stringent incassobeleid. Indien de werkgever de pensioenbijdragen niet of niet volledig betaalt, zal het pensioenfonds de betrokken werkgever uiterlijk een maand na het verstrijken van de betalingstermijn een eerste aanmaning sturen. Indien daarop binnen een maand niet of niet volledig is betaald, zal het pensioenfonds de werknemers hierover informeren (tenzij een betalingsregeling is afgesproken). Gelijktijdig zal het fonds de premie, wettelijke of reglementaire boeten en aanmaningskosten invorderen per dwangbevel.

Indien drie maanden daarna nog steeds niet of niet volledig is betaald, zal het pensioenfonds de opbouw van pensioenaanspraken van de betrokken werknemers beëindigen, onderscheidenlijk beperken en de pensioenaanspraken op risicobasis geheel of gedeeltelijk doen vervallen.

6. Beleggingsparagraaf

6.1. Terugblik economie en financiële markten 2020

2020 is niet het jaar geworden wat van te voren was verwacht. Dit is wel vaker het geval, maar de kloof tussen de verwachtingen en de uitkomsten was dit jaar groter dan ooit. Zo verwachtte het IMF aan het einde van 2019 dat de wereldeconomie in 2020 met 3,4% in reële termen zou groeien, terwijl er inmiddels met een krimp van 4,4% gerekend wordt, de grootste terugval in economische activiteit van de moderne geschiedenis. De oorzaak is het COVID-19 virus, dat sinds het begin van het jaar de kop opstak en sinds dat moment niet meer is weggegaan.

De schade zou overigens vele malen groter zijn geweest zonder de adequate beleidsreactie die we dit jaar gezien hebben. Waar bij de crisis van 2007-2009 te lang werd gewacht om de economie te ondersteunen, was er deze keer sprake van een agressief en gecoördineerd ingrijpen door overheden (met overbruggingsmaatregelen en directe budgettaire bijstand) en centrale banken (middels hernieuwde opkoopprogramma's van staatsobligaties en maatregelen om de liquiditeit in financiële markten te waarborgen).

Ook in de financiële markten speelde het ingrijpen van beleidsmakers een belangrijke rol. De correctie op de wereldwijde aandelenmarkten in de periode februari-maart was ongekend scherp, het herstel dat in de maanden daarna volgde, is de snelste die we ooit gezien hebben. Het gunstige verloop van de brede aandelenindices verhult dan ook aanzienlijke verschillen tussen verschillende sectoren en regio's. Daarnaast is er van de verdere daling van de (kapitaalmarkt)rente een stimulerend effect op de aandelenmarkt uitgegaan, terwijl het nieuws van de komst van succesvolle vaccins aan het einde van het jaar de markt verder ondersteunde.

De wereldwijde MSCI All Countries (aandelen) index in lokale valuta leverde een rendement op van 15%, geholpen door de 21% die Amerikaanse aandelen wisten neer te zetten. Stond de 20-jarige USD swaprente aan het begin van 2020 nog op 2,1%, aan het einde van het jaar was deze verder gedaald tot 1,3%.

6.2. Strategisch beleggingsbeleid

Doelstelling beleggingsbeleid

Het hoofddoel van het beleggingsbeleid is, gegeven de risicobereidheid, het leveren van een optimale bijdrage aan het veiligstellen van de pensioenaanspraken. Gestreefd wordt naar rendementsoptimalisatie binnen een aanvaardbaar risicoprofiel en binnen de door het bestuur vastgestelde risicokaders en rekening houdend met:

- De lang- en kortlopende verplichtingen van het fonds;
- De solvabiliteitseisen die aan haar worden gesteld;
- Het premiebeleid;
- Het toeslagbeleid.

Beleggingsbeleid 2020

Het pensioenfonds voert het volgende strategische beleggingsbeleid:

- De portefeuille is onderverdeeld in een matchingportefeuille, een returnportefeuille en lokale beleggingen. Met de matchingbeleggingen volgt PCN de ontwikkeling van de nominale verplichtingen binnen de beleggingskaders van PCN. Met de return- en lokale beleggingen wordt getracht extra rendement te behalen voor het kunnen voldoen aan de toeslag-ambitie;
- De returnportefeuille bestaat uit aandelen, bedrijfsobligaties met een wat lagere kredietwaardigheid en staatsobligaties van opkomende markten uitgegeven in zowel lokale valuta als 'harde' valuta (zoals Amerikaanse dollar en Euro). Het doel van de returnportefeuille is additioneel rendement te genereren boven het rendement van de pensioenverplichtingen om onder andere inflatiecorrectie te kunnen bieden;
- De portefeuille lokale beleggingen bestaat uit lokale leningen en vastgoedbeleggingen. Het doel van de lokale beleggingen is het genereren van additioneel rendement en bijdragen aan de economische ontwikkelingen op de BES eilanden;
- De matchingportefeuille bestaat uit US STRIPS en cash fondsen en ook rentederivaten zijn toegestaan. Het doel van de matchingportefeuille is om het renterisico van de beleggingen uit hoofde van de marktwaardering van de verplichtingen te reduceren. Het renterisico wordt voor 50% afgedekt op markttrente;
- Er wordt belegd in aandelen uit Europa, Noord-Amerika, Japan, Verre Oosten exclusief Japan en opkomende landen;
- De beleggingen worden deels actief en deels passief beheerd. Actief beheer betekent dat de managers van de verschillende onderdelen van de portefeuille de mogelijkheid hebben om binnen de door het bestuur gestelde grenzen af te wijken van de benchmark om extra rendement te behalen. Bij passief beheer volgen de beheerders zo nauwkeurig mogelijk hun benchmarks teneinde de rendements- en risicokarakteristieken hiervan na te bootsen. Aandelen uit opkomende landen, bedrijfsobligaties met een wat lagere kredietwaardigheid en staatsobligaties van opkomende markten uitgegeven in 'harde' valuta worden actief beheerd. De overige aandelenregio's, staatsobligaties van opkomende markten uitgegeven in lokale valuta en de matchingportefeuille worden passief beheerd;
- Tactisch beleid tussen de verschillende beleggingen wordt niet toegestaan.

Criteria en beleggingsuniversum portefeuille

Categorie	Universum	Restricties	Benchmark
US Staatsobligaties en renteswaps	US staatsobligaties en renteswaps	US staatsobligaties en STRIPS ⁹ , central cleared US renteswaps	Afgedekte verplichtingen
Cash fondsen	Cash, repo's en kortlopend schuld papier (in euro uitgegeven)	Dagelijkse liquiditeit Minimale rating AAA (of equivalent)	7-Day LIBID
Aandelen Europa	Beursgenoteerde Europese aandelen en financiële derivaten	Passief	MSCI Europe Net Index (USD)

⁹ STRIPS zijn Amerikaanse staatsleningen die geen tussentijdse rentebetalingen kennen.

Aandelen Noord-Amerika	Beursgenoteerde Noord-Amerikaanse aandelen en financiële derivaten	Passief	MSCI North America Net Index (USD)
Aandelen Japan	Beursgenoteerde Japanse aandelen en financiële derivaten	Passief	MSCI Japan Net Index (USD)
Aandelen Pacific ex-Japan	Beursgenoteerde aandelen van bedrijven uit Pacific ex-Japan en financiële derivaten	Passief	MSCI Pacific ex-Japan Net Index (USD)
Aandelen opkomende landen	Beursgenoteerde aandelen van bedrijven uit opkomende landen en financiële derivaten	Actief	MSCI Emerging Markets Net Index (USD)
Obligaties High Yield	'Sub investment grade' obligaties uitgegeven door Amerikaanse en Europese bedrijven	Actief <ul style="list-style-type: none"> • Er wordt beperkt belegd in obligaties van financiële instellingen • Maximaal 50% in obligaties van ondernemingen met een rating hoger dan investment grade • 100% gehedged naar USD 	Barclays US Corporate High Yield + Pan European High Yield (2,5% cap) market weighted index ex financials (USD Hedged)
Emerging Market Debt Hard Currency	Obligaties en geldmarkt-instrumenten, financiële uitgegeven door debiteuren uit opkomende landen en genoteerd USD, EUR, CHF, GBP en JPY, alsmede financiële derivaten	Actief	JPM EMBI Global Diversified Index (USD Hedged)

Emerging Market Debt Local Currency	Obligaties, geldmarkt-instrumenten, uitgegeven door debiteuren uit opkomende landen en genoteerd in de 'eigen' valuta, alsmede liquiditeiten	Passief	JPM ESG GBI Emerging Markets Global Diversified Local Currency Index
Lokale beleggingen	Leningen, obligaties, deposito's, cash, vastgoed	Actief	Voor de beoordeling van de categorie: rendement van wereldwijd high yield over een periode van 5 jaar. Voor de berekening van het rendement van de benchmark van de totale portefeuille wordt het rendement voor de benchmark van de lokale beleggingen gelijk gesteld aan het rendement op de lokale portefeuille.

6.3. Ontwikkelingen beleggingsbeleid in 2020

Aanvullende premiestorting Nederlandse Staat

In december 2020 is het jaarlijkse aanvullende premiebedrag uit hoofde van de claim op de Nederlandse Staat ontvangen en geheel belegd.

Lokale beleggingen

Eén van de investment beliefs van PCN is dat zij vanuit maatschappelijke doelstellingen en risico/rendement afwegingen ervoor kiest om een deel van haar middelen te beleggen in de lokale economie. De lokale beleggingen dienen maatschappelijk relevant te zijn. In 2018 is de eerste lokale belegging gedaan via een daarvoor opgerichte participatiemaatschappij PMCN. Inmiddels bestaat de portefeuille uit een zestal investeringen en zal de komende jaren verder worden uitgebreid. Voor de beoordeling van investeringen is een kredietbeoordelingsbeleid opgesteld.

ALM / risicohouding

Het bestuur heeft in 2018 een ALM-studie uitgevoerd. De doelstelling van deze studie was het beantwoorden van de vraag in hoeverre het huidige beleid aansluit bij de doelstellingen en risicoprofiel van het bestuur van het pensioenfonds gegeven de economische omstandigheden van dat moment. Op basis van de ALM studie heeft het bestuur besloten om het huidige profiel en beleggingsbeleid te handhaven, waarbij een allocatie van 5% naar lokale beleggingen wordt toegestaan ten laste van high yield.

In 2019 heeft het bestuur op basis van een workshop de risicohouding nader aangescherpt. Naast de risicohouding in termen van het vereist eigen vermogen, heeft het bestuur besloten aanvullende kwantitatieve en kwalitatieve beleidsuitgangspunten te definiëren. Aanvullende maatstaven kwantificeren de afweging tussen 'welke risico's zijn acceptabel' en 'hoeveel toeslag wordt nagestreefd'. Eind 2020 is het besluit genomen tot uitvoering van een nieuwe ALM studie in 2021. Daartoe behoort een additionele evaluatie van de risicohouding en een herijking van de investment beliefs.

Renteafdeckingsstrategie

PCN heeft in 2020 het renterisico voor 50% met een bandbreedte circa 5%-punt afgedekt op basis van markrentre. De renteafdekking is met US STRIPS en cashfondsen ingevuld onder andere om een relatief goede 'fit' te bereiken met het looptijdenprofiel van de verplichtingen en om het curverisico te reduceren. Daarbij is expliciet een matchingportefeuille in het leven geroepen. PCN kan in haar renteafdeckingsstrategie gebruik maken van derivaten via central clearing. Vanuit rendementsoogpunt wordt dit nog niet gedaan.

Op basis van de vastgestelde dynamische rentestafel, waarbij het afdekkingspercentage hoger wordt naarmate de rentestand hoger is en vice versa, zou de rente afdekking eigenlijk lager moeten zijn. De rente is immers fors gedaald en een triggerniveau is bereikt. Gezien de grote onzekerheden en risico's op de financiële markten als gevolg van corona, heeft het bestuur besloten de renteafdekking op 50% te handhaven.

Eind 2020 is de rentestafel in het licht van de coronacrisis geëvalueerd. Het bestuur heeft besloten om de huidige strategie te onderzoeken in de ALM studie.

Inflation linked bonds

Op basis van de uitgevoerde portefeuilleconstructiestudie lijkt een allocatie naar inflatie gerelateerde obligaties aantrekkelijk. Deze nieuwe beleggingscategorie wordt in 2021 nader onderzocht.

Beleggingsadministratie lokale beleggingen

De beleggingsadministratie van de lokale beleggingen werd uitgevoerd door CACEIS. Dit is overgenomen door The Curacao Financial Group. Bij CACEIS zijn de beleggingen volledig omgezet naar de PMCN entiteit. Alle lokale beleggingen zijn zodoende gebundeld onder één entiteit.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het pensioenfonds wil als investeerder een belangrijke maatschappelijke bijdrage leveren. Daarom heeft het pensioenfonds ervoor gekozen om een verantwoord beleggingsbeleid toe te passen. Dit betekent dat het pensioenfonds enerzijds aandacht heeft voor het niet opnemen van 'slechte' beleggingen in de portefeuille, zoals beleggen in clusterbommen. Bij het maken van investeringsbeslissingen kijkt het pensioenfonds anderzijds ook naar maatschappelijke effecten door bij elke investeringsbeslissing het aspect duurzaamheid mee te wegen. Hoe het pensioenfonds dit doet is vastgelegd in het beleid verantwoord beleggen, dat begin 2020 is vastgesteld.

6.4. Kerngegevens

Kerngegevens belegd vermogen Ultimo 2020	Mandaat	Waarde 31-12-2020	Waarde 31-12-2020 Uitgedrukt als %	Rendement Portefeuille	Rendement Benchmark
Matching	53,5%				
Staatsobligaties VS en geldmarktfonds	100%	304.378	51,2%	17,6%	16,7%
Return	41,5%		43.1%		
Aandelen Europa	6,9%	41.394	7,0%	6,7%	5,7%
Aandelen Amerika	18,3%	119.274	20,1%	19,8%	19,5%
Aandelen Opkomende markten	6,0%	38.490	6,5%	23,5%	18,3%
Aandelen Japan	2,6%	16.548	2,8%	14,7%	14,7%
Aandelen Verre Oosten excl. Japan	1,2%	6.799	1,1%	6,6%	6,8%
Obligaties opkomende landen HC	2,5%	13.359	2,2%	4,7%	5,3%
Obligaties opkomende landen LC	4,0%	20.361	3,4%	3,8%	4,0%
Illiquide portefeuille	5%				
Obligaties High Yield		25.440	4,3%	4,9%	6,4%
Lokale beleggingen		9.761	1,6%	6,3%	6,3%
Overig (cash)	0,0%	-1.474	-0,2%	n/a	n/a
Totaal	100,0%	594.330		15,3%	15,4%

Kerngegevens belegd vermogen Ultimo 2019	Mandaat	Waarde 31-12-2019	Waarde 31-12-2019 Uitgedrukt als %	Rendement Portefeuille	Rendement Benchmark
Matching	53,5%				
Staatsobligaties VS	100%	261.485	50,7%	15,5%	17,8%
Return	41,5%		41,5%		
Aandelen Europa	7,0%	35.480	6,9%	24,0%	23,7%
Aandelen Amerika	18,2%	97.057	18,8%	30,7%	30,7%
Aandelen Opkomende markten	6,0%	29.787	5,8%	24,0%	18,4%
Aandelen Japan	2,6%	13.211	2,6%	19,4%	20,0%
Aandelen Verre Oosten excl. Japan	1,2%	5.878	1,1%	18,2%	18,2%
Obligaties opkomende landen HC	2,5%	12.764	2,5%	15,8%	15,0%
Obligaties opkomende landen LC	4,0%	19.542	3,8%	13,7%	12,7%
Illiquide portefeuille	5%				
Obligaties High Yield		24.251	4,7%	15,3%	14,0%
Lokale beleggingen		6.210	1,2%	-4,0%	-4,0%
Overig (cash)	0,0%	9.977	1,9%	0,0%	0,0%
Totaal	100,0%	515.642	100,0%	18,4%	18,5%

Per 31 december 2020 bevinden alle onderscheiden beleggingscategorieën in bovenstaande tabel zich binnen de gehanteerde bandbreedtes van het mandaat.¹⁰

6.5. Performance

Het resultaat op de vermogensbeheerportefeuille over 2020 komt uit op 15,3% ten opzichte van een benchmarkrendement van 15,4%.

¹⁰ Deze tabellen zijn gebaseerd op de rapportages einde jaar van de custodian en kunnen afwijken van de beleggingswaarden in de jaarrekening. In de jaarrekening zijn nog correcties verwerkt.

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden portefeuilles (Matching, global high yield en obligaties opkomende landen) laten over 2020 op totaalniveau ruime positieve rendementen zien, waarbij de matchingportefeuille ook een outperformance laat zien ten opzichte van de benchmark. Global high yield en de obligaties opkomende landen boekten in vergelijking met de benchmarks een underperformance. Vanwege de coronacrisis was het een lastig jaar voor actieve managers die proberen een beter rendement te behalen dan de vastgestelde benchmarks.

US Staatsobligaties / matchingportefeuille

De US STRIPS-portefeuille (inclusief geldmarktfonds) behaalt met een rendement van 17,6% over 2020 een outperformance ten opzichte van haar benchmark (16,7%). Deze outperformance wordt verklaard door het verschil in ontwikkelingen die de STRIPS-curve en USD swaprente in deze periode hebben doorgemaakt.

High Yield

De beleggingscategorie Global High Yield laat over 2020 een rendement zien van 4,9%. De benchmark presteert over de verslagperiode 6,4%. Er is dus sprake van underperformance.

Emerging Market Debt - Hard Currency en Local Currency

De beleggingen in Emerging Market Debt – Hard Currency laat met een rendement van 4,7% een underperformance zien ten opzichte van de benchmark, 5,3%.

De beleggingen in Emerging Debt Local Currency laat een rendement van 3,8% zien. Hiertegenover staat een benchmarkrendement van 4,0%, wat in lijn is met de verwachting daar deze categorie passief wordt beheerd.

Aandelen

Na een turbulent jaar op de aandelenmarkt laat de aandelenportefeuille, die tot de returnportefeuille behoort, op totaalniveau over de verslagperiode een fors positief rendement zien van 16,1%. Dit is een betere performance dan de benchmark, die 15,7% bedraagt. De grootste bijdrage voor deze outperformance is, net als vorig jaar, geleverd door het actief beheerde fonds voor aandelen opkomende markten (Schroders). De andere regio's worden op een passieve wijze beheerd en het rendement daarvan dient dichtbij het benchmarkrendement te liggen.

De portefeuille Europese aandelen rendeert over 2020 6,7%. Het benchmarkrendement over de dezelfde periode bedraagt 5,7%. Er is dus sprake van een outperformance van 1,0%.

De portefeuille Amerikaanse aandelen laat een rendement van 19,8% zien. Dit is iets beter dan het benchmarkrendement, dat 19,5% bedroeg.

De belegging in Japanse aandelen laat een rendement zien van 14,7% over 2020. Dit is in lijn met de benchmarkperformance. De portefeuille Verre Oosten exclusief Japan laat over de verslagperiode een performance zien van 6,6%, een kleine underperformance ten opzichte van het benchmarkrendement van 6,8%.

De belegging in aandelen opkomende markten boekte over 2020 een rendement van 23,5%. Dit is een aanzienlijke outperformance in verhouding tot het benchmarkrendement van 18,3%.

6.6. Maatschappelijk verantwoord beleggen en corporate governance

Maatschappelijk verantwoord beleggen beleid

Het pensioenfonds kiest vanuit ethische en maatschappelijke doelstellingen voor een lange termijn verantwoord beleggen beleid. Dit beleid is vastgelegd in een separaat beleidsdocument. De primaire doelstelling van het pensioenfonds blijft ten alle tijden het uitvoeren van de pensioenregeling. Het pensioenfonds doet dit op een verantwoorde wijze. Voor de beleggingen, zowel lokaal als internationaal, betekent dit dat moet worden voldaan aan een aantal minimum normen en waarden ten aanzien van 'ESG' – dit staat voor:

- Environmental (milieu);
- Social (sociaal);
- Governance (bestuur).

Dit betekent dat niet alle beleggingen in aanmerking komen voor de portefeuille van het pensioenfonds. Hetzelfde geldt voor de vermogensbeheerorganisaties waar het pensioenfonds mee samenwerkt. Deze partijen dienen aan bepaalde voorwaarden te voldoen. Het pensioenfonds voldoet aan wet- en regelgeving zoals de regelgeving m.b.t. het vermijden te beleggen in bedrijven die controversiële wapens maken, onderhouden of verhandelen.

Integrale ESG rapportage

Om de uitvoering van het maatschappelijk verantwoord beleggen beleid goed te kunnen monitoren is gestart met het opstellen van integrale rapportage. Deze geeft inzicht in de doelstellingen van het fonds ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen, de wijze waarop invulling wordt gegeven aan het beleid en de mate waarin aan doelstellingen en beleid wordt voldaan.

BlackRock

De beleggingsfondsen van BlackRock sluiten beleggingen in ondernemingen die betrokken zijn bij controversiële wapens uit. BlackRock zelf voldoet aan de UNPRI en UN Global Compact. Door actief de dialoog aan te gaan met de ondernemingen ('engagement') en door te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen ('proxy voting') kan het Investment Stewardship team van BlackRock actief ondernemingen bewegen tot beter sociaal, milieu-gerelateerd en ethisch gedrag. Het beleid dat BlackRock volgt, staat op de publiek toegankelijke BlackRock 'Investment Stewardship' website. BlackRock rapporteert uitgebreid over haar activiteiten op dit vlak middels zowel directe communicatie als publieke verslaglegging op voornoemde website. Ook biedt BlackRock een perspectief op de ontwikkelingen in de markt en heeft het in 2021 klimaatbewuste componenten geïntegreerd in hun capital market assumptions.

Robeco

Het Robeco High Yield Bonds fonds heeft een uitsluitingsbeleid dat alle investeringen in controversiële wapens uitsluit (d.w.z. biologische, chemische, cluster wapens, en anti persoonsmijnen). Het fonds integreert 'Environmental, Social en Governance' (ESG) kwesties in haar investeringsbeslissingen.

Nordea

Nordea heeft operationeel beheer van het betrokken beleggingsfonds uitbesteed aan Prudential Global Investment Management. Analisten en portefeuillemanagers van PGIM nemen ESG-onderwerpen expliciet mee in hun beleggingsbeslissingen. PGIM rapporteert met regelmaat over geboekte vooruitgang op ESG-zaken en details van ESG-integratie in haar kwartaalrapportages.

Legal & General

Legal & General heeft de UNPRI en de UN Global Compact richtlijnen ondertekend. Daarnaast integreren zij ESG criteria in de selectie van de beleggingen. Deze criteria zijn verwerkt in minimumeisen en ESG scores voor bedrijven en overheden waar het fonds in belegt, op duurzaam, sociaal, en bestuurlijk vlak.

Schröders

Schröders heeft de UNPRI richtlijnen ondertekend. Het Schröders Global Emerging Markets Equity fonds heeft geen expliciet maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid.

Participatiemaatschappij Caribisch Nederland

Het beleid zoals is vastgesteld door het pensioenfonds is ook van toepassing op PMCN.

6.7. Vooruitblik 2021

Inmiddels zijn meerdere coronavaccins goedgekeurd en zijn landen massaal begonnen met inenten. De beschikbaarheid van vaccins en de snelheid waarmee er immuniteit tegen Covid-19 kan worden opgebouwd, zijn de sleutel die bepalen hoe snel we kunnen terugkeren naar een meer normale wereld.

Instellingen als het IMF, de OECD, de ECB en de FED verwachten dat de wereldeconomie tussen 2021 en 2022 weer op het niveau komt van eind 2019. Aandelenmarkten lijken hierop voor te sorteren, waarbij de opgelopen waardering een punt van zorg is. Een gestaag economisch herstel in 2021 en 2022 is mede afhankelijk van het aantal faillissementen dat ontstaat wanneer de economie 'herstart' wordt en overheden hun steunmaatregelen gaan stopzetten. Op de kortere termijn blijven de onzekerheden aanzienlijk.

Op de financiële markten zijn de kapitaalmarktrentes aan het begin van 2021 iets opgelopen. Ook de inflatieverwachtingen lopen op. Overheden zijn nog volop bezig met steunmaatregelen en de vraag is waar en wanneer dit eindigt. De onzekerheden blijven de komende periode groot.

7. Financiële paragraaf

7.1. Ontwikkeling dekkingsgraad

De dekkingsgraad geeft aan in hoeverre een pensioenfonds in staat is om aan haar (toekomstige) pensioenverplichtingen te voldoen. Ultimo 2020 is de vereiste dekkingsgraad 113,8% en de minimaal vereiste dekkingsgraad 100,0%. Het pensioenfonds heeft een dekkingstekort als de dekkingsgraad minder dan 100,0% is en een reservetekort als de dekkingsgraad minder dan 113,8% is. Ultimo 2020 is er sprake van een dekkingoverschot van 3,3 procentpunt en een reservetekort van 10,5 procentpunt. De dekkingsgraad ultimo jaar heeft zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

	2020	2019
	%	%
Beginstand	111,1	111,5
Premie	1,0	1,5
Uitkeringen	0,3	0,2
Toeslagen	0,0	-0,7
Wijziging rentetermijnstructuur	-22,3	-12,8
Rendement	13,7	13,7
Actuariële grondslagen	2,2	0,1
Andere oorzaken	-2,7	-2,4
Eindstand	103,3	111,1

In het vierde kwartaal van 2019 is de dekkingsgraad als gevolg van de lage rente gedaald tot onder de vereiste dekkingsgraad per 31 december 2019 van 115,5%. PCN heeft gezien de verslechtering van de financiële positie een nieuw langetermijnherstelplan opgesteld per 31 december 2019 en op 30 april 2020 ingediend bij DNB.

De dekkingsgraad bedroeg 31 oktober 2020 minder dan 100%. Dat betekent dat PCN zich op dat moment niet alleen in een situatie van een reservetekort maar ook van een dekkingstekort bevond. PCN heeft derhalve naast het langetermijnherstelplan ook een kortetermijnherstelplan opgesteld per 31 oktober 2020 en ingediend bij DNB op 29 januari 2021. Volgens dit herstelplan is PCN binnen de herstelperiode van drie jaar uit dekkingstekort.

7.2. Actuariële analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat over 2020 en 2019 en de wijzigingen daarin blijken uit het volgende overzicht:

	2020	2019
Resultaat uit hoofde van interest en beleggingen	-50.901	3.518
Resultaat uit hoofde van premie	5.388	8.803
Resultaat uit hoofde van kosten:	253	29
Resultaat uit hoofde van uitkeringen:	4	-369
Resultaat uit hoofde van toeslagen:	0	-3.462
Resultaat uit hoofde van kanssystemen:	1.755	-1.045
Resultaat op herverzekering	- 268	-335
Resultaat uit hoofde van wijziging actuariële grondslagen en methoden en overige (incidentele) mutaties technische voorziening	11.331	707
Resultaat uit hoofde van andere oorzaken:	-368	-310
Eindstand	-32.806	7.536

Hieronder volgen de belangrijkste verklaringen voor het resultaat.

Resultaat op interest/beleggingen

Het resultaat op beleggingen wordt gevormd door de behaalde directe en indirecte beleggingsopbrengsten, de benodigde interesttoevoeging aan de pensioenverplichtingen (gelijk aan 2,20%) en het effect van de wijziging van de rente voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen. Het resultaat wordt voor een groot deel bepaald door het effect van de wijziging van de rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen. Door die wijziging van de rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) steeg de voorziening pensioenverplichtingen met 117.453. De interesttoevoeging heeft een negatief effect van 10.558 en de beleggingsopbrengsten na aftrek vermogensbeheerkosten hebben een positief effect van 77.110.

Resultaat op premie

De ontvangen premie was hoger dan de kostendeekkende premie. Hierdoor ontstond een positief resultaat. De kostendeekkende en feitelijke premie volgens artikel 19 van de Pensioenwet BES zijn als volgt:

	2020	2019
Actuarieel benodigde koopsom	21.384	15.748
Opslag voor uitvoeringskosten	2.382	1.670
Solvabiliteitsopslag	3.315	2.442
Kostendeekkende premie	27.081	19.860
Feitelijke premie	28.130	26.221

Resultaat op uitkeringen

Dit is het verschil tussen de werkelijke uitkeringen en de verwachte netto vrijval uit de technische voorzieningen in verband met uitkeringen. Dit leverde een positief resultaat op (USD 4).

Resultaat op kanssystemen

Het resultaat op kanssystemen bestaat uit het resultaat op sterfte (559), arbeidsongeschiktheid (1.211) en mutaties (-15).

Resultaat op actuariële grondslagen en overige mutaties

Het resultaat op actuariële grondslagen en overige mutaties (11.331) heeft betrekking op de aanpassing van de overlevingstafel (12.034), wijziging extracomptabele voorziening (-922), opbouw in vorige boekjaren (-432) en TWK mutaties (652). Ultimo 2020 hanteert het fonds de Prognosetafel AG 2020 onder toepassing van de correctiefactoren van het Verbond van Verzekeraars (ES-P2a).

Resultaat op andere oorzaken

Het resultaat op andere oorzaken betreft de mutatie in de reservering voor onvindbare deelnemers die hun pensioen niet op de pensioeningangsdatum hebben geclaimd (bate van 15) en premies BB en WW (last van 463). Tevens is het resultaat op waardeoverdrachten meegenomen in het resultaat op andere oorzaken (80).

In 2018 is het bestuur van PCN met BZK een eenmalige extra koopsom overeengekomen van USD 25.000 en een jaarlijkse extra premie van USD 1.000 voor een periode van zes jaar (2018 tot en met 2023). De bijdrage van USD 1.000 in 2020 is vermeld onder andere oorzaken.

7.3. Oordeel van de externe actuaris op de financiële positie.

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland is niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereiste eigen vermogen.

8. Risicoparagraaf

8.1. Integraal risicomanagement

De wijze waarop het bestuur om gaat met integraal risicomanagement, het risicoraamwerk en de wijze waarop risicomanagement deel uitmaakt van het besturen van het Fonds is vastgelegd in het beleidsdocument integraal risicohandboek. Een samenvatting van dit beleid is vastgelegd in de ABTN van het Fonds.

8.2. Doelstelling PCN

Het pensioenfonds heeft de volgende drie doelstellingen:

1. Het uitvoeren van de pensioenovereenkomst van de aangesloten lichamen. Het fonds voert daarmee de in de Pensioenwet ambtenaren BES opgedragen werkzaamheden uit;
2. Een nominaal pensioen realiseren en indien mogelijk een waardevast pensioen;
3. Met de gekozen technische beleidsuitgangspunten (overlevingstafel, leeftijdsterugstellingen en opslag uit hoofde van excasso), de kans zo groot mogelijk te maken dat het fonds langdurig aan haar verplichtingen zal kunnen voldoen.

8.3. Risicobereidheid

Bij de realisatie van de doelstellingen van het Fonds wordt het bestuur geconfronteerd met risico's. Sommige risico's worden bewust gelopen en in andere situaties wil het Fonds een zo minimaal mogelijk risico lopen. Hierbij maakt het bestuur van het Fonds bewust onderscheid tussen financiële en niet-financiële risico's.

Risicohouding en risicobereidheid

Een "risico" wordt door PCN gedefinieerd als: een gebeurtenis waarbij de realisatie van een of meerdere doelstellingen negatief wordt beïnvloed. Een gebeurtenis waarbij de realisatie van een of meerdere doelstellingen positief wordt beïnvloed, definieert PCN als een "kans".

Bij de kerntaak vermogensbeheer kunnen zowel positieve effecten als negatieve effecten optreden afhankelijk van de gebeurtenis, bijvoorbeeld de renteontwikkeling of beurskoersen. Dit noemen we de "Risico exposure" van het vermogen op marktontwikkelingen. Hierbij is het gewenst om gebeurtenissen met een positief effect op het vermogen mogelijk te maken en tegelijkertijd de negatieve effecten te verkleinen.

Een gebeurtenis kan gelijktijdig zowel positieve als negatieve effecten op een doelstelling hebben. Het doel van een functionerend risicomanagement systeem is om de negatieve effecten te beperken zonder de positieve effecten in te perken. In de praktijk zal PCN een optimum zoeken waarbij de negatieve effecten en positieven effecten in lijn zijn met het gewenste risicoprofiel van PCN. Dit risicoprofiel wordt de "Risicohouding" genoemd.

De risicohouding is geen statische grootheid, maar kan (op een of meerdere) onderdelen veranderen door bijvoorbeeld veranderingen in de interne, financiële of externe situatie. PCN heeft daarom als uitgangspunt dat de risicohouding en daarmee de inschatting van de risico's en het samenstellen van beheersmaatregelen jaarlijks wordt geëvalueerd en indien nodig bijgesteld.

Risicocultuur en Governance

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het beheersen van het risicomanagement van het beleid. De Raad van Toezicht ziet toe op de wijze waarop door het bestuur wordt omgegaan met adequate risicobeheersing op de langere termijn.

De risicocultuur wordt in praktische zin uitgevoerd door in de besluitvorming consequent afwegingen te maken ten aanzien van de invloed van een mogelijk besluit op het totale risicoprofiel van PCN en de risicobereidheid van de verschillende stakeholders. Bij de voorbereiding van besluiten en beleid worden steeds verschillende opties en consequenties beschouwd. Bij de afwegingen wordt de impact op het individuele risico en het collectieve risico nadrukkelijk meegewogen. De beslisnotities bevatten daartoe standaard een risicoparagraaf. De afwegingen en uiteindelijke besluiten van het bestuur worden vastgelegd in de beslisnotities die integraal onderdeel uitmaken van de notulen.

8.4. Risicomanagementproces

STAP	Onderdeel	Toelichting
1	Risicostrategie	Het opstellen van de risicostrategie en hieraan gekoppeld de risicotolerantie en de risicobereidheid
2	Identificatie risico's	Jaarlijkse update van de integrale risicoanalyse. Welke risico's hebben een hoge mate van prioriteit en worden het komende jaar opgepakt?
3	Bepalen en implementeren van beleid	Wat zijn de normen en beheersmaatregelen? Zijn er nieuw vastgestelde normen en beheersmaatregelen die moeten worden geïmplementeerd?
4	Monitoring en rapportage	Hoe wordt er over risico's gerapporteerd en op welke wijze vindt de monitoring plaats?

Het bestuur monitort de ontwikkelingen van (de beheersing van) de risico's. De rapportage vindt op kwartaalbasis plaats en wordt voorbereid door de risicomanager van PCN. Hiervoor verzamelt de risicomanager informatie, toetst zij (niet-) reguliere rapportages (waaronder de SLA en ISAE 3000/3402 rapportages) van de uitbestedingspartijen, heeft periodiek overleg met de uitbestedingspartijen over relevante ontwikkelingen en stelt vervolgens een dashboard rapportage op. Met de rapportage verkrijgt het Fonds op integrale wijze management informatie en weet hiermee prioritering aan te brengen in de strategische jaaragenda.

PCN is zich ervan bewust dat naast het toedelen van verantwoordelijkheden ook de risicocultuur of het risicobewustzijn een kritische succesfactor is in het hebben van integraal risicomanagement. De risicocultuur wordt doorlopend door PCN benoemd en uitgedragen in de evaluatiegesprekken die PCN houdt, de controle van PCN op de naleving van de processen en door risicobewustzijn als vast onderwerp te maken in de jaarlijkse bestuurs-evaluatie. Daarnaast worden te nemen besluiten expliciet getoetst aan de risicohouding, doelstelling, missie en visie van het Fonds. In de beslisdocumenten is een risicoparagraaf opgenomen waarin de impact op alle risico's zijn genoemd.

8.5. Financiële risico's

In alle stappen van het beleggingsproces is sprake van risico's die geaccepteerd en beheerst dienen te worden. Daarnaast bestaan er binnen de beleggingsportefeuille zelf risico's. Voor deze risico's zijn beheersmaatregelen vastgesteld en geïmplementeerd. Hierover wordt periodiek door zowel de fiduciair managers als Montae gerapporteerd. De afspraken ter beheersing van de risico's - zoals concrete begrenzings en periodiciteit van evaluatie - zijn beschreven in de beleggingsrichtlijnen.

Matching-/renterisico

Het risico als gevolg van het niet gematcht zijn van activa en passiva (inclusief off balance posten) dan wel inkomsten en uitgaven in termen van rentevoet, rentetypische looptijden, basisvaluta, liquiditeit typische looptijden en gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil. Binnen deze risicocategorie zijn de belangrijkste risico's het renterisico, valutarisico, liquiditeitsrisico en inflatierisico.

Renterisico

Het pensioenfonds loopt renterisico doordat de waarde van de verplichtingen van het fonds (per jaar) anders op renteveranderingen reageert dan de waarde van de beleggingen. Het beleid is met ingang van 2016 als volgt: de rekenrente wordt gebaseerd op een 12-maands-voortschrijdend gemiddelde van de zogenaamde interne rente. Het bestuur beoogt hiermee beter aan te sluiten bij de (risicovrije) marktrente en zo grote schokken te voorkomen. Bovendien is de sturing van de afdekking van het renterisico minder gecompliceerd bij een rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) gebaseerd op een 12-maands voortschrijdend gemiddelde. Dit betekent dat de waarde van de verplichtingen gedurende het jaar kan veranderen door rentebewegingen.

Beheersmaatregel: het renterisico wordt voor 50% afgedekt op marktrente met Amerikaanse staatsleningen / STRIPS, geldmarktfondsen en rentederivaten, waarbij ook de renteafdekking per looptijdinterval wordt ingericht, gemonitord en, indien nodig, bijgestuurd. In 2019 is een dynamische staffel vastgesteld, waarbij de rente afdekking verhoogd of verlaagd kan worden afhankelijk van de rentestand.

Valutarisico

De waarde van beleggingen kan veranderen door schommelingen in de wisselkoersen ten opzichte van de US dollar. De verplichtingen van PCN luiden immers in USD. Het beleid van PCN is dat er zoveel mogelijk belegd wordt in USD, zodat het valutarisico beperkt is. Op basis van het risicoprofiel wordt het aanwezige valutarisico binnen de beleggingsfondsen gedeeltelijk afgedekt door middel van valuta termijn contracten.

Liquiditeitsrisico

Het risico in deze context is dat een fonds niet op korte termijn aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen ofwel dat uitkeringen en inkomsten onvoldoende op elkaar zijn afgestemd. Het liquiditeitsrisico is beperkt, daar de premie-inkomsten vooralsnog hoger zijn dan de uitkeringen. Om het risico verder te beheersen heeft vanaf 2019 de pensioenadministratie binnen PCN een gedegen cash managementproces ingericht, waarbij afstemming plaatsvindt met Montae en de fiduciair managers.

Inflatierisico

Het pensioenfonds loopt inflatierisico doordat de waarde van de geïndexeerde pensioentoezeggingen anders op inflatieveranderingen reageert dan de waarde van de beleggingen. Het risico is koopkrachtverlies voor de deelnemer als de uitkeringen niet geïndexeerd kunnen worden door tegenvallende beleggingsresultaten. PCN loopt inflatierisico, waarbij de inflatie van de BES eilanden wordt gehanteerd. PCN beheerst dit risico door de toeslagambitie mee te nemen en te toetsen in de ALM-studie. In de beleggingsportefeuille wordt niet belegd in inflatie gerelateerde producten.

Marktrisico

Het marktrisico betreft het risico als gevolg van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten binnen een (handels-) portefeuille. Binnen het marktrisico wordt gekeken naar volatiliteit (inclusief actief beheer), diversificatie / spreiding, liquiditeit (verhandelbaarheid), concentratie en correlatie.

Verschillende risico's kunnen elkaar versterken of werken juist diversifiërend. Om die reden wordt het risico van marktwaardebewegingen op totaalniveau getoetst.

Marktvolatiliteit

Het grootste deel van de beleggingsportefeuille is belegd in vastrentende waarden. Een beperkt deel is belegd in risicovollere categorieën als High Yield en obligaties uit opkomende landen (hogere volatiliteit). Een deel (29%) is belegd in zakelijke waarden (hoge volatiliteit). De samenstelling van de portefeuille is gebaseerd op een ALM-studie en jaarlijkse portefeuilleconstructie studies. Gewenste risico's worden meegenomen in deze studies. Het betreft risico's waar bewust voor gekozen wordt op basis van risico/ rendement verwachtingen.

Er gelden zogenaamde 'floating' normen gedurende een jaar: de portefeuille kan langere tijd afwijken van de strategische norm, maar binnen een beperkte bandbreedte. De monitoring hiervan vindt maandelijks plaats. Er is geen sprake van leverage.

Aandelenrisico

Als onderdeel van marktrisico kan gekeken worden naar aandelenrisico. Aangezien het aandelenbelang onderdeel van de totale portefeuille uitmaakt, nemen we dit risico apart op. Het aandelenrisico betreft het risico op een daling van de marktwaarde van aandelen en zakelijke waarden. In de ALM en portefeuilleconstructie wordt de gewenste allocatie naar aandelen en zakelijke waarden bepaald en beheerst aan de hand van het risicoprofiel. Ieder kwartaal wordt een gevoeligheidsanalyse gemaakt.

Actief risico

Met actief risico wordt bedoeld de mate waarin de daadwerkelijke performance afwijkt van de strategische benchmark. PCN accepteert een bepaalde mate van actief beheer en beheerst het risico door voor actief beheerde mandaten limieten op maximale tracking error te hanteren. Daarmee wordt de afwijking ten opzichte van de benchmark gelimiteerd. Monitoring vindt per kwartaal plaats.

Diversificatie/spreiding en correlatie

PCN beschikt over een goed gediversifieerde portefeuille, welke periodiek getoetst wordt in een ALM studie en/of portefeuille constructiestudie. Hierbij wordt rekening gehouden met geldende correlaties. Een aandachtspunt is dat correlaties in tijden van crisis richting 1 bewegen en het voordeel van diversificatie voor een groot deel wegvalt. Een belegging in meer risicovollere categorieën vindt plaats door participatie in een beleggingsfonds, zodat er een zekere mate van spreiding bestaat.

Liquiditeitsrisico

Het risico dat beleggingen niet op korte termijn verkocht kunnen worden. Dit risico is voor PCN beperkt, daar voor 95% belegd wordt in liquide producten. 5% kan belegd worden in minder tot niet liquide lokale beleggingen.

Concentratierisico

Door gebrekkige spreiding kan concentratierisico ontstaan waarbij verliezen optreden doordat een te grote gevoeligheid bestaat naar één regio, sector of marktpartij. In de portefeuille van PCN wordt er een groot deel in Amerika belegd, wat een concentratierisico betekent. Ook binnen de lokale portefeuille, waarbij er sprake is van een relatief beperkt aantal beleggingen, is sprake van concentratierisico. Verder is de portefeuille gespreid over meerdere beleggingscategorieën en regio's. Het concentratierisico wordt beheerst in de ALM en portefeuilleconstructie studie en door het vaststellen van limieten per directe belegging en wordt periodiek gemonitord.

Kredietrisico

Het risico dat een tegenpartij contractuele of andere overeengekomen verplichtingen (waaronder verstrekte kredieten, leningen, vorderingen, ontvangen garanties) niet nakomt al dan niet als gevolg van het aan restricties onderhevig zijn van buitenlandse betalingen. Met betrekking tot het kredietrisico wordt enerzijds gekeken naar het kredietrisico in de beleggingsportefeuille en anderzijds naar het tegenpartijrisico.

Kredietrisico beleggingsportefeuille

PCN accepteert een bepaalde mate van kredietrisico in de beleggingsportefeuille door beleggingen aan te houden in bedrijfsobligaties met hoger risicoprofiel en staatsobligaties van ontwikkelingslanden. Ook binnen de lokale portefeuille is er sprake van kredietrisico. In de ALM studie en de portefeuille constructie wordt op basis van risicomaten een allocatie naar vastrentende beleggingscategorieën bepaald. Het fonds beheerst dit risico verder door binnen de beleggingsportefeuilles limieten op te nemen op kredietwaardigheidsratings van beleggingen in instrumenten, landen en/of sectoren en individuele issuers.

Monitoring vindt op maand en kwartaalbasis plaats. Per kwartaal wordt een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd, waarbij het effect van een beweging van de creditspread (kredietopslag) op de dekkingsgraad inzichtelijk wordt gemaakt.

Tegenpartijrisico

Bij het aangaan van transacties met externe partijen (o.a. derivatenposities en het gebruik van securities lending) wordt exposure opgebouwd bij tegenpartijen. Een faillissement van een tegenpartij kan tot verliezen leiden. Binnen het vastrentende USD staatsobligatiemandaat kan gebruik worden gemaakt van derivaten. Dit wordt gedaan via central clearing om risico's te beheersen. Binnen een aantal van de beleggingsfondsen worden in beperkte mate securities lending activiteiten uitgevoerd. Jaarlijks worden de securities lending activiteiten geëvalueerd op basis van een overzicht van de beleggingsfondsen.

Risico alternatieve beleggingen

Het fonds belegt ook lokaal. Dit zou gezien kunnen worden als alternatieve beleggingen. Hiervoor is een separaat risicokader met criteria en limieten opgesteld, is een kredietbeoordelingsbeleid opgesteld en zijn er uitgebreide rapportages.

Verzekeringstechnisch risico

Risico dat uitkeringen (nu dan wel in de toekomst) niet gefinancierd kunnen worden vanuit de premie- en/of beleggingsinkomsten als gevolg van onjuiste en/of onvolledige aannames en grondslagen bij de vaststelling van de premie en de technische voorziening.

Het beleid is om de technische beleidsuitgangspunten (overlevingstafel, leeftijdsterugstellingen, opslag uit hoofde excasso) zo te kiezen, dat de kans zo groot mogelijk wordt gemaakt dat het fonds langdurig aan zijn verplichtingen zal kunnen voldoen. Het fonds toetst deze uitgangspunten regelmatig. Het fonds voert een zogenaamd eigen beheer, waarbij het overlijdensrisico sinds oktober gedeeltelijk is herverzekerd. Het betreft een kapitaalverzekering met een eigen behoud, een maximale dekking en een stoploss herverzekering.

8.6. Niet financiële risico's

Operationeel risico (waaronder interne beheersing en integriteitsrisico)

Het risico samenhangend met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting dan wel procesuitvoering. Beleid is gericht op het beschrijven van de administratieve organisatie en de maatregelen van interne controle. Het gaat hier om de processen die plaatsvinden binnen het bestuur en tussen het bestuur en de uitvoeringsorganisatie. Het bestuur is verantwoordelijk voor het uitvoeren van interne controlemaatregelen gericht op de juiste en volledige registratie van de gegevens van het pensioenfonds.

Om zicht te houden op de beheersing van de operationele risico's bij de uitbestedingsrelatie wordt jaarlijks een ISAE 3402 rapportage opgevraagd bij de fiduciair beheerder en de custodian en worden SLA rapportages vereist, welke periodiek worden gecontroleerd op juistheid, tijdigheid en volledigheid.

Integriteitsrisico

Het risico dat de integriteit van het pensioenfonds wordt beïnvloed als gevolg van niet integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel van de leiding van het pensioenfonds. In 2019 is een uitgebreide integriteitsrisicoanalyse uitgevoerd, mede in het kader van de eigen pensioenuitvoeringsorganisatie en de inrichting van de lokale beleggingsportefeuille.

In het kader van integere bedrijfsvoering kent het pensioenfonds het volgende beleid:

- Er is een gedragscode opgesteld die door het bestuur, en degenen die namens of in opdracht van het pensioenfonds werken en door het bestuur aan te wijzen betrokkenen dient te worden ondertekend;
- Het fonds heeft een incidentenregeling en die ook bepalingen bevat ter bescherming van klokkenluiders;
- Het pensioenfonds heeft een integriteitsbeleid wat tevens beleid bevat om het risico van belangenverstremgeling te voorkomen;
- Het pensioenfonds kent een vergoedingsbeleid. Het beheerst beloningsbeleid met betrekking tot derden aan wie werkzaamheden zijn uitbesteed, maakt onderdeel uit van het uitbestedingsbeleid.

Uitbesteding en hiermee samenhangende risico's

Het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van de aan derden uitbestede werkzaamheden dan wel door deze derden ter beschikbare gestelde apparatuur en personeel wordt geschaad.

Het beleid is vastgelegd in een separaat document. Het uitbestedingsbeleid heeft tot doel te waarborgen dat de uitbestede werkzaamheden aan derden op een beheerste en integere wijze worden uitgevoerd. Zo worden onder andere eisen gesteld aan de uitbestedingspartijen omtrent reputatie, continuïteit en kwaliteit. Deze worden geborgd binnen de contracten en de SLA afspraken.

Juridische risico's

Het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van de rechtspositie van het pensioenfonds, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. Daarnaast loopt het fonds een juridisch risico indien deelnemers of gepensioneerden het niet eens zijn met de hoogte van de pensioenaanspraak of pensioenuitkering.

Er is voldoende juridische kennis binnen de organisatie (bestuur, ondersteuning en adviseurs) aanwezig. Daarnaast zijn alle risico's beoordeeld op wet- en regelgeving en zijn hiervoor beheersmaatregelen vastgesteld.

IT risico

Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continue of onvoldoende beveiligd zijn worden ondersteund door IT.

Een groot deel van de gegevens omtrent opgebouwde pensioenrechten wordt geadmineistreerd in geautomatiseerde gegevensbestanden en systemen aanwezig bij de administrateur. Afspraken omtrent back-up, uitwijk en calamiteiten zijn vastgelegd in een contract met de administrateur/uitvoerder. Bij de uitbestedingspartijen worden de IT risico's afgedekt in de uitbestedingsovereenkomst en bijbehorende bewerkersovereenkomst.

Vanaf 2019 voert PCN zelf de pensioenadministratie uit. De IT-inrichting en de risicobeheersing in verband hiermee maken onderdeel uit van het project ZAF. In dat kader is gedetailleerd beleid uitgewerkt en zijn contracten gesloten met leveranciers van de software en de hostingpartij die voldoen aan het beleidskader van PCN. Ook zijn cloudrisicoanalyses uitgevoerd en is hiervan melding gemaakt bij de toezichthouder. De IT-processen zijn vastgelegd en de medewerkers volgen trainingen in het kader van kennis, bewustwording en implementatie van processen.

9. Verwacht en gepland voor 2021

Pensioenregeling

Op 13 mei 2021 zijn de werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers die zijn toegelaten tot het Sectoroverleg Caribisch Nederland een nieuwe pensioenovereenkomst overeengekomen.

Aanleiding om de pensioenovereenkomst aan te passen is de lage rente. Hierdoor zijn de kosten voor de pensioenopbouw aanzienlijk toegenomen. Waar in 2010 nog uitgegaan kon worden van een rente van 4% is dat nu circa 1%. Dat betekent dat meer premie moet worden betaald om hetzelfde pensioen op te bouwen. Daarbij geldt een maximum premie van 22% van de salarissom.

Om de kosten voor pensioen te beheersen hebben werkgevers en vakbonden gekozen voor een aanpassing van de pensioentoezegging. Voortaan wordt alleen nog pensioen opgebouwd tot een salaris van \$47.500. Het jaarlijkse opbouwpercentage wordt verlaagd van 1,75% naar 1,71%. Vanaf 2030 gaat de pensioenleeftijd met één jaar omhoog naar 66. Het blijft mogelijk om het pensioen te vervroegen naar leeftijd 60 of uit te stellen tot leeftijd 70. Een belangrijke toevoeging is dat als er minder dan de maximum premie van 22% nodig is voor de pensioenopbouw een deel van de premie wordt gereserveerd voor perioden waarin méér premie nodig is. Aan de andere kant blijft het mogelijk om – indien noodzakelijk – de pensioenopbouw van 1,71% te verlagen om ervoor te zorgen dat de premie niet meer bedraagt dan de maximum premie.

De nieuwe afspraken hebben gevolgen voor de pensioenadministratie en de pensioenopgaven aan deelnemers. PCN zal eerst definitieve berekeningen maken om voor 2021 te toetsen of de maximum premie toereikend is voor de nieuwe pensioentoezegging of dat in 2021 alsnog een tijdelijke verlaging van het opbouwpercentage nodig is. Daarna worden de pensioenpremies en de pensioenopbouw voor 2021 opnieuw berekend. Dit is opnieuw een forse operatie voor PCN en vraagt ook veel aandacht voor de communicatie hierover aan werkgevers en deelnemers.

Beleggingen

PCN heeft ook voor 2021 de ambitie om de portefeuille verder te versterken met investeringen in Caribisch Nederland. Na de eerste investeringen die PCN in 2018 en 2019 heeft gedaan zijn hier in 2020 nieuwe investeringen op Saba aan toegevoegd. Er is inmiddels bijna USD10 miljoen lokaal geïnvesteerd, verspreid over de BES eilanden. Het doel is om richting een totaal geïnvesteerd bedrag van circa USD 29 miljoen te gaan. PMCN is met diverse partijen in gesprek. De impact van de corona crisis worden mee gewogen in de onderhandelingen en besluitvorming door het bestuur.

In 2021 wordt een nieuwe Asset Liability Management studie uitgevoerd, waarin onder andere het strategisch beleggingsbeleid, in combinatie met het premie- en indexatiebeleid wordt geevalueerd. Voorafgaand aan de uitvoering van deze studie, worden de risicohouding en de investment beliefs ook geevalueerd. Er zal ook gekeken worden naar de nieuwe beleggingscategorie inflatie gerelateerde obligaties.

Het bestuur is voornemens een onderzoek onder de deelnemers uit te voeren over maatschappelijk verantwoord beleggen.

Bonaire, 24 juni 2021

Pensioenfonds Caribisch Nederland
Het bestuur

H.W.T. Linkels
Voorzitter

G.H. Bergsma
Plaatsvervangend voorzitter

G.J. Cijntje
Secretaris

R.J. Hooker
Plaatsvervangend Secretaris

Verantwoording en toezicht

Het verslag van de Raad van Toezicht

Inleiding

Afgelopen jaar was een bijzonder jaar, niet alleen vanwege de corona pandemie, maar ook vanwege het verloop van de dollarrente. Deze rente was in 2020 dalend maar kent inmiddels alweer een aantal maanden een stijgende tendens waardoor de sterk gedaalde dekkingsgraad van het fonds zich recent kon herstellen. Net als vorig jaar was de financiële positie van het fonds een belangrijk aandachtspunt. In 2020 zijn er door het pensioenfonds verdere stappen gezet op het terrein van de lokale beleggingen. Zo is de kaderstelling vastgelegd en is de governance structuur verder vormgegeven. Tenslotte heeft de RvT, na bespreking met het bestuur, de evaluatie van de governance van het pensioenfonds afgerond.

De RvT kwam zes keer bijeen, vanwege de covid-19 omstandigheden via videocalls, waarvan twee keer gezamenlijk met het bestuur. De RvT is daarnaast regelmatig bijgepraat door adviseurs van het bestuursbureau. Ook is er regelmatig in een open sfeer telefonisch overlegd over de stand van zaken tussen de voorzitter van het bestuur en de RvT.

De fysieke afstand tussen bestuursleden onderling en met de leden van de RvT is uitzonderlijk voor een Nederlands pensioenfonds. Dit vormde reeds een uitdaging, maar die is nog fors versterkt door de beperkingen die zijn opgelegd door de coronacrisis. Inmiddels is het de afgelopen 1,5 jaar niet mogelijk geweest om fysiek met elkaar te vergaderen. Ook is er geen mogelijkheid geweest om het 10-jarig jubileum van het pensioenfonds feestelijk te vieren. De RvT waardeert de proactieve wijze waarop het bestuur in deze omstandigheden opereert.

Uitvoering

Na de uitdagingen in het eerste jaar van de eigen uitvoeringsorganisatie in 2019, was 2020 het jaar van bestendiging en vervolmaking van het uitvoeringsproces. Inmiddels kan naar de mening van de RvT van een beheerste en integere bedrijfsvoering gesproken worden. De continuïteit van de operaties wordt goed bewaakt door het bestuursbureau. De RvT complimenteert het bestuur, haar medewerkers en het bestuursbureau met de, wederom zonder aantekeningen, goedkeurende accountantsverklaring bij de jaarrekening 2020.

De RvT heeft zich er voorts van vergewist dat bestuur, administratie en uitvoeringsorganisatie ook in de bijzondere covid-19 omstandigheden de nodige voorzorgsmaatregelen hebben getroffen en goed konden opereren. Naast covid-19 trok ook de nieuwbouw ten behoeve van de uitvoeringsorganisatie een forse wissel op de medewerkers. Het is fijn dat deze nieuwbouw eind 2020 gereed is gekomen zodat medewerkers van PCN een prettige werkomgeving hebben. Ook de deelnemers van PCN kunnen nu op een goede manier ontvangen worden. De RvT heeft waardering voor de inzet van alle medewerkers in de soms moeilijke omstandigheden.

Governance

De RvT heeft ingestemd met de herbenoeming in tweede termijn van de heer R. Hooker als werkgevers lid in het Bestuur. Ook is per 10-10-2020 de 2e herbenoeming van de heer H. Linkels door de verantwoordelijke aandrager partij, de werkgevers, bekrachtigd. De RvT had hiervoor in 2019 al groen licht gegeven. Tenslotte heeft de RvT, op basis van de door het bestuur gegeven onderbouwing, groen licht gegeven voor een eventuele

2e herbenoeming van de heer G. Bergsma in 2021. De procedure richting de aandragende partij, de werknemers, is in gang gezet.

In oktober 2020 is, als gevolg van de coronapandemie helaas op sobere maar gepaste wijze, na 10 jaar bestuurslidmaatschap, afscheid genomen van de heer V. Marcha. De RvT dankt de heer Marcha zeer voor zijn jarenlange betrokken en gewaardeerde inzet voor het fonds. Op een later moment hopen we nog een keer met hem te kunnen terugblikken op de afgelopen 10 spannende en bewogen jaren van het fonds. Dhr. Marcha is opgevolgd door de heer G.J. Cijntje. De heer Cijntje is door de gezamenlijke vakorganisaties voorgedragen en heeft de functie van secretaris.

De RvT is van oordeel dat het nieuw opgestelde rooster van aftreden van het bestuur en de voorziene inwerkperiode van een jaar voor aspirant-bestuursleden bijdraagt aan bewaking van de continuïteit en de deskundigheid van het bestuur. De RvT heeft erop aangedrongen bij toekomstige benoemingen de noodzakelijke diversiteit in het bestuur te vergroten alsmede het proces steeds tijdig en voortvarend te doorlopen ten einde telkens op het benoemingsmoment een, ook door DNB goedgekeurde, kandidaat beschikbaar te hebben.

De RvT heeft zijn eigen rooster van aftreden aangepast en het bijbehorende reglement vastgesteld. De aanpassing zorgt ervoor dat er geen leden van de RvT in hetzelfde jaar vervangen hoeven te worden. Hierdoor is de continuïteit beter gewaarborgd. De RvT heeft de heer H. Domacassé als werknemerslid in de RvT herbenoemd.

In 2020 heeft de RvT ook een zelfevaluatie gehouden. Naar voren kwam dat de RvT over de juiste competenties beschikt, goed op de hoogte wordt gehouden van de ontwikkelingen en een open dialoog met het bestuur kan voeren. Afgesproken is om een geregeld vergaderschema aan te houden. Ook is afgesproken dat de heer Domacassé geregeld op Bonaire zal bijpraten met de voorzitter van het bestuur. Omdat beide personen op Bonaire wonen is er op deze wijze toch een fysieke afspraak mogelijk tussen de RvT en het bestuur. De RvT houdt zich graag beschikbaar om met het bestuur mee te denken over de strategische uitdagingen waar het fonds voor staat.

Opvolging evaluatie governance

De RvT heeft er bij het bestuur op aangedrongen de aansprakelijkheidspositie rond lokale beleggingen van fonds en bestuursleden goed in kaart te brengen en maatregelen te treffen zodat voldoende afstand wordt bewaard en het aansprakelijkheidsrisico tot een minimum wordt beperkt. Inmiddels zijn de personele verbindingen tussen PCN en Participatiemaatschappij Caribisch Nederland (PMCN) verbroken en zijn dubbelrollen als bestuurder en commissaris inmiddels uitgesloten geworden. De RvT is het bestuur erkentelijk voor de follow-up die het bestuur aan deze governance aspecten heeft gegeven.

Ook heeft de RvT aandacht gevraagd bij het bestuur voor een regelmatige strategische sessie. Daarbij adviseert de RvT om bijvoorbeeld stil te staan bij de mogelijke gevolgen voor PCN van de voorgenomen wijzigingen in het pensioenstelsel in Europees Nederland, waarbij wordt overgestapt van een defined benefit systeem naar een defined contribution systeem. Tenslotte adviseerde de RvT om integriteit en good-governance op een regelmatig terugkerende basis bespreekbaar te houden en hier ook met het personeel over te spreken. Uit onderzoek en ervaring is bekend dat deze onderwerpen regelmatig onderhoud behoeven om een levend onderdeel van de cultuur van een organisatie te blijven

Financiële positie

Zoals al in ons verslag over 2019 gemeld doemden in augustus 2019 donkere wolken aan de horizon als gevolg van de sterk dalende dollarswapcurve. Die trend zette door in 2020, waardoor in oktober weer een dekkingstekort ontstond en een korte termijn herstelplan gemaakt moest worden. Gezien de financiële positie aan het eind van 2020 kon van indexatie geen sprake zijn.

De sterk gedaalde rente, had tevens tot gevolg dat de kostendekkende premie uit dreigde te stijgen boven de maximale premie die het fonds kan heffen. Conform de pensioenovereenkomst heeft het bestuur zich vervolgens genoodzaakt gezien om deze discrepantie te herstellen door een verlaging van het opbouwpercentage voor 2021. In augustus 2020 heeft het bestuur de sociale partners reeds gewaarschuwd voor deze dreigende situatie en geadviseerd om met elkaar in overleg te treden over een zodanige aanpassing van de pensioenovereenkomst om deze situatie te voorkomen. Het is van belang dat sociale partners komen tot een aanpassing van de pensioenregeling die de financiële situatie van het fonds structureel houdbaar maakt en houdt. De RvT heeft zich ervan overtuigd dat dit alle aandacht van het bestuur heeft. Inmiddels is in mei 2021 een nieuwe pensioenovereenkomst tussen sociale partners overeengekomen.

De RvT is van oordeel dat het vermogensbeheer bij Blackrock en PMCN goed is belegd en dat het bestuur over de juiste informatie beschikt om gefundeerde beslissingen te kunnen nemen. Het rendement van de beleggingen stemt tevreden. Wel heeft de RvT aandacht gevraagd voor de relatief hoge kosten en het relatief grote beslag op bestuurlijke aandacht van lokale beleggingen, onder erkenning van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van het fonds. Hier dient een verdedigbare balans te worden gevonden.

Tenslotte

Het is hoopgevend dat het dekkingstekort dat een korte periode in 2020 heeft bestaan inmiddels is hersteld. In het belang van de deelnemers hopen we op een spoedig en krachtig herstel van de economie zodat de financiële positie van het pensioenfonds kan verbeteren en indexatie voor de deelnemers weer in beeld kan komen.

De RvT heeft er, op basis van de ervaringen van de afgelopen jaren, alle vertrouwen in dat het bestuur zich weer volledig en enthousiast zal inzetten om het fonds door deze woelige tijden heen te loodsen.

De Raad heeft in 2020 ingestemd met:

- De begroting voor 2021
- Het afzien van indexatie per 1 januari 2021
- De premie voor 2021
- De (tijdelijke) beperking van het opbouwpercentage in afwachting van een overeenkomst tussen de sociale partners
- Herbenoeming van de heer V.F. Marcha voor een tijdelijke periode tot benoeming van een opvolger in het bestuur
- Herbenoeming van de heer H.W.T. Linkels voor een derde termijn
- Het voornemen tot herbenoeming van de heer G. Bergsma voor een derde termijn

Curaçao, 24 juni 2021

Pensioenfonds Caribisch Nederland
De Raad van Toezicht

De heer A.F.P. Bakker
Voorzitter

De heer H.F. Domacassé
Lid

De heer C.J.A. Maas
Lid

Reactie van het Bestuur op het verslag van de Raad van Toezicht

Het Bestuur heeft nota genomen van het verslag van de Raad van Toezicht en herkent zich hierin. Het Bestuur ervaart de samenwerking met de Raad van Toezicht als positief en bedankt de Raad van Toezicht voor hun inzet en betrokkenheid.

Bonaire, 24 juni 2021

Het Bestuur van Pensioenfonds Caribisch Nederland

Verslag van het Advies- en Verantwoordingsorgaan

Samenstelling Advies- en Verantwoordingsorgaan

Het Advies- en verantwoordingsorgaan (AVO) is in augustus 2014 opgericht en functioneert nu ruim zes jaar. Het AVO bestaat uit drie leden, die elk een van de drie eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba vertegenwoordigen. In november 2019 nam het AVO afscheid van haar lid Dave Levenstone. In 2019 zijn drie (aspirant) leden benoemd: Elyane Paul-Nicolaas, Jeanette Hooker-Soliana en Raquel Granger. Eind 2020 heeft de allerlaatste lid en tevens voorzitter van AVO, Nadya Croes-van Putten afscheid genomen. De huidige AVO leden zijn dankbaar aan Nadya, als eerste AVO-lid, voor het inwerken van de nieuwe AVO-leden van PCN.

In verband met de corona crisis was het in 2020 onmogelijk voor het AVO om elkaar fysiek te ontmoeten. Alle vergaderingen, zijn desondanks, online voortgang gekregen. Het AVO had de begroting van 2021 en de jaarrekening van 2019 besproken en advies aan het bestuur gegeven.

Formele adviesaanvragen

Het bestuur en de Raad van Toezicht hebben in 2020 geen formele adviesaanvragen ingediend bij het Advies- en Verantwoordingsorgaan.

Het Advies- en Verantwoordingsorgaan heeft ongevraagd advies gegeven ten aanzien van de volgende onderwerpen:

- Premie 2021
- Wijziging opbouwpercentage
- Begroting
- Niet indexeren

Het AVO heeft weloverwogen positief adviezen gegeven op bovengenoemde onderwerpen.

Terugblik 2020

Het AVO heeft het jaar 2020, in verband met de corona criservvaart als een 'reset'. Het jaar werd persoonlijk ervaren als choquerend en kwamen de zakelijke planningen tot stilstand. Het heeft de AVO leden niet van kunnen weerhouden om actief deel te nemen en mee te gaan in het nieuw normaal door online besprekingen te houden en vooralsnog gedegen en weloverwogen adviezen te geven.

We zijn ons wel degelijk van bewust dat de corona crisis ook voor nieuwe valkuilen heeft gezorgd, waar voornamelijk optimaal en effectief communicatie in het nieuw normaal op alle drie eilanden meer aandacht verdient.

Een niet aan de corona crisis gerelateerde maar wel zorgwekkende situatie is het gebrek aan betrokkenheid van de stakeholders bij de pensioenopbouw besluitvorming. Als AVO willen we graag op ieder van ons eiland mensen stimuleren op hun betrokkenheid te vergroten.

Vooruitblik 2021

Het jaar 2020 is een moment opname dat niet vergelijkbaar is met de voorgaande jaren. Het AVO ziet het afgelopen jaar als een evaluatie jaar, reflectiejaar waar ook ontwikkel kansen zijn. We kunnen nog verder ontwikkelen en groeien in investeringsrendementen en in het beschikbaar stellen van kwalitatieve informatie aan de deelnemers.

Ondanks de verlaging van de pensioenpremie ter waarborging van de pensioenopbouw, hoopt het AVO dat dit in de komende jaren opnieuw kan worden verhoogd.

Bonaire, St. Eustatius en Saba, 24 juni 2021

Pensioenfonds Caribisch Nederland
Het Advies- en Verantwoordingsorgaan

Mw. E. Paul
Voorzitter

Mw. R. Granger
Lid

Mw. J. Hooker-Soliana
Lid

Reactie van het Bestuur op het oordeel van het Advies- en Verantwoordingsorgaan

Het Bestuur heeft nota genomen van het oordeel van het Advies- en Verantwoordingsorgaan en herkent zich hierin. Het Bestuur ervaart de samenwerking met het Advies- en Verantwoordingsorgaan als positief en bedankt het Advies- en Verantwoordingsorgaan voor hun inzet en betrokkenheid.

Bonaire, 24 juni 2021

Het Bestuur van Pensioenfonds Caribisch Nederland

Verslag werkzaamheden Compliance Officer

Opmerkingen n.a.v. de vragenlijst gedragscode 2020 d.d. 15 juni 2021

Algemeen

- a) Compleet overzicht van alle verbonden personen gedurende het boekjaar is nodig voor de beoordeling van de vragenlijsten, want ook bij tussentijds vertrek dient de vragenlijst te worden ingevuld;
- b) De compliance officer legt een lijst aan van alle verbonden personen die als insider worden aangemerkt op grond van de gedragscode (zie artikel 10 lid 7 van de gedragscode van 22 januari 2019). Opgemerkt is dat de compliance officer hiervoor wel voldoende informatie nodig heeft. Zie bijvoorbeeld punt a);

Jaarlijkse verklaring naleving gedragscode PCN-kalenderjaar 2020

1 vragenlijst was niet ingevuld van een bestuurder die in 2020 is afgetreden

Meldingen op grond van artikel 4 en 5 van de gedragscode van 22 januari 2019

Volgens de ambtelijk secretaris zijn er geen meldingen zijn geweest over 2020 en 2021

Verslag werkzaamheden compliance officer over het boekjaar 2020

De vragenlijsten met betrekking tot de gedragscode 2020 zijn beoordeeld en de opmerkingen naar aanleiding hiervan zijn vergelijkbaar met de eerdere opmerkingen met betrekking tot 2019. Er zijn in het boekjaar geen meldingen van belangenconflicten geweest.

Curacao, 24 juni 2021

Jurgen Advokaat

Reactie van het Bestuur op het verslag werkzaamheden Compliance Officer

Het Bestuur ervaart de samenwerking met de Compliance Officer als positief en bedankt de Compliance Officer voor zijn inzet en betrokkenheid.

Bonaire, 24 juni 2021

Het Bestuur van Pensioenfonds Caribisch Nederland.

JAARREKENING 2020
PENSIOENFONDS CARIBISCH NEDERLAND

24 juni 2021

Inhoudsopgave

Geconsolideerde jaarrekening.....	63
Enkelvoudige jaarrekening	101

Geconsolideerde jaarrekening

GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2020

Geconsolideerde balans per 31 december 2020

Na bestemming van het saldo van baten en lasten.
(In USD 1.000)

Activa		2020	2019
Beleggingen voor risico pensioenfondsen	1	593.706	515.772
Vorderingen en overlopende activa	2	9.859	7.745
Overige activa	3	12.250	8.219
Totaal		615.815	531.736

Passiva		2020	2019
Groepsvermogen	4	19.375	52.173
Technische voorzieningen	5	592.248	467.929
Overige schulden en overlopende passiva	6	4.192	11.634
Totaal		615.815	531.736

Dekkingsgraad (in%)		2020	2019
Aanwezige dekkingsgraad		103,3%	111,1%

GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Geconsolideerde staat van Baten en Lasten over 2020

(In USD 1.000)

Baten		2020	2019
Pensioenpremiebijdragen van werkgevers en werknemers	7	29.649	26.221
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds ¹¹	8	77.110	74.984
Rente Baten		0	250
Overige baten	9	15	3
Totaal Baten		106.774	101.458

Lasten		2020	2019
Pensioenuitkeringen	10	12.036	11.921
Uitvoeringskosten pensioenregeling ¹²	11	2.493	1.988
Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds:	12	124.320	79.365
<i>Pensioenopbouw</i>		21.313	15.748
<i>Toeslagen</i>		0	3.462
<i>Rentetoevoeging</i>		10.557	11.714
<i>Onttrekking voor pensioenuitkeringen</i>		-12.039	-11.552
<i>Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten</i>		-357	-347
<i>Wijziging marktrente</i>		117.453	60.002
<i>Wijziging actuariële grondslagen en methoden</i>		-12.035	-288
<i>Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten</i>		-80	-
<i>Overige mutaties</i>		-493	626
Saldo overdrachten van rechten risico pensioenfonds	13	0	71
Herverzekeringen	14	268	335
Overige lasten	15	463	242
Totaal lasten		139.580	93.922

		2020	2019
Saldo van baten en lasten		-32.806	7.536

¹¹ Het beleggingsresultaat wijkt af van het vermogensbeheerslag van Caceis door het verschil aan meegenomen vermogensbeheerkosten. In het beleggingsresultaat in de staat van baten en lasten wordt uitgegaan van de directe beheerkosten zoals opgenomen in de financiële administratie van USD 1.463 (incl. 50% van de bestuurskosten, 50% van de bestuursondersteuningskosten en alle lasten van PMCN). Daarnaast zijn in de vermogensbeheerkosten in de financiële administratiekosten correcties in kosten m.b.t. 2019 opgenomen en koersverschillen.

¹² Als gevolg van een herziening van verdeling van kosten waarbij een deel van de bestuurskosten en kosten voor bestuursondersteuning zijn gekwalificeerd als zijnde vermogensbeheerkosten zijn de ter vergelijking opgenomen cijfers 2019 aangepast. Dit betreft in 2019 USD 139 zijnde 50% van de bestuurskosten en USD 266 zijnde 50% van de bestuursondersteuningskosten. In 2020 betreft dit USD 89 zijnde 50% van de bestuurskosten en USD 266 zijnde 50% van de bestuursondersteuningskosten. Het resultaat is ongewijzigd.

GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2020	2019
Bestemming van het saldo van baten en lasten		
Mutatie algemene reserve	-32.806	7.536

Geconsolideerd Kasstroomoverzicht over 2020

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.
(In USD 1.000)

Kasstroom uit pensioenactiviteiten		2020	2019
Ontvangen premiebijdragen risico pensioenfonds		28.370	24.917
Ontvangen vordering t.a.v. boedelscheiding		67	-
Betaalde pensioenuitkeringen		-12.050	-11.607
Betaalde herverzekeringen		-	-590
Betaalde overdrachten van rechten risico pensioenfonds		-	-71
Betaalde pensioenuitvoeringskosten		-2.730	-3.374
Betaalde crediteuren		28	-
Storting beleggingsrekening		-6.417	-13.500
Betalingen PMCN (via rekening-courant)		-	-44
Overige mutaties		-321	4.073
Overige baten en lasten			-
Totaal		6.947	-195

Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		2020	2019
Betaalde investeringen vaste activa		-295	-1.941
Ontvangen inzake verkopen beleggingen		127.794	145.665
Betaald inzake aankopen beleggingen		-132.260	-153.122
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten		1.241	1.463
Overige mutaties inzake beleggingen		1.000	1.000
Betaalde kosten van vermogensbeheer		-156	-129
Totaal		-2.676	-7.064

Samenstelling geldmiddelen		2020	2019
Liquide middelen per 1 januari		6.150	13.408
Mutatie liquide middelen		4.271	-7.258
Liquide middelen per 31 december¹³		10.421	6.150

¹³ Tegoeden op bankrekeningen van MCB en ABN.

Toelichting op de grondslagen geconsolideerde jaarrekening

ALGEMEEN

Inleiding

PCN is statutair gevestigd: Kaya General Carlos Manuel Piar 5, Kralendijk te Bonaire. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel Bonaire onder nummer 7579. Het doel van het pensioenfonds is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het pensioenfonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomst en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met artikel 10 lid 3 van de Pensioenwet BES en de voor Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland relevante bepalingen van de Nederlandse Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 610 'Pensioenfondsen'. Volgens de Pensioenwet BES wordt uitgegaan van een maximale vaste rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) van 4%. Ultimo 2020 is een rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) gehanteerd van 1,08%, zijnde het gemiddelde van de interne rente over de laatste 12 maanden van de met de USD-swapcurve berekende voorziening pensioenverplichtingen over die laatste 12 maanden (ultimo 2019: 2,20%).

Alle bedragen zijn vermeld in duizenden US Dollars, tenzij anders is aangegeven. De in de tabellen opgenomen getallen zijn afgeronde bedragen. Door afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som van de afzonderlijke getallen.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar, met uitzondering van de toegepaste schattingswijzigingen zoals opgenomen in paragraaf 'Schattingswijzigingen'.

Als gevolg van een herziening van de verdeling van de kosten met betrekking tot vermogensbeheer en uitvoeringskosten van de pensioenregeling zijn de ter vergelijking opgenomen cijfers gewijzigd. Deze wijziging heeft enkel en alleen betrekking op de vermogensbeheerkosten welke zijn opgenomen in de "Beleggingsresultaten risico pensioenfonds" en de "Uitvoeringskosten pensioenregeling".

Schattingswijzigingen

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid.

Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het pensioenfonds.

Consolidatie

Vanaf het boekjaar 2019 wordt er door PCN een geconsolideerde jaarrekening uitgebracht. In de geconsolideerde jaarrekening van PCN zijn de financiële gegevens verwerkt van de volgende entiteiten:

- Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland, gevestigd te Bonaire

- Participatiemaatschappij Caribisch Nederland B.V., gevestigd te Bonaire.

Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland is 100% aandeelhouder van Participatiemaatschappij Caribisch Nederland B.V. Consolidatie vindt plaats volgens de integrale methode, intercompany verhoudingen worden in de geconsolideerde jaarrekening geëlimineerd.

Toelichtingen

In de jaarrekening zijn diverse tabellen opgenomen ter onderbouwing en nadere detaillering van de balans en winst- en verliesrekening. Bij de tabellen waarvan de gegevens niet rechtstreeks uit de financiële administratie komen is dat vermeld. Gegevens die komen uit het vermogensbeheerverslag wat is aangereikt door Caceis kunnen afwijken van de gegevens in de balans en de winst-en-verliesrekening als gevolg van een andere wijze van samenstellen.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met artikel 10 lid 3 van de Pensioenwet BES en de voor Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland relevante bepalingen van de Nederlandse Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 610 'Pensioenfonds vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen, e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar de rapporteringsvaluta US Dollar tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

Beleggingen voor risico pensioenfonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Overlopende activa en passiva alsmede liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen ("look-through"-benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie.

PCN heeft haar beleggingen ondergebracht bij verschillende vermogensbeheerders (via een fiduciair manager). Op basis van de look-through informatie van deze vermogensbeheerders (aangeleverd aan de custodian) zijn de waarden van de beleggingen opgenomen in de jaarrekening van PCN. In de jaarrekening zijn diverse toelichtingen opgenomen van de beleggingen qua onderverdeling om zo een beter inzicht te geven in de verdeling en de risicospreiding. De informatie van de vermogensbeheerders is opgesteld op basis van look through. Door gebruik te maken van look through gegevens kan het zijn dat de totale waarde per beleggingscategorie afwijkt van de waarde per beleggingscategorie op de balans (dit heeft te maken met verdergaande verbeteringen die worden aangebracht in de look through methode). Dit komt voor als er binnen een beleggingsfonds meerdere categorieën aanwezig zijn, op totaal niveau over alle categorieën sluit de waarde wel.

Reële waarde

De beleggingen van het pensioenfonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Derivaten worden gewaardeerd door gebruik te maken van netto contante waardeberekeningen. Bepaalde instrumenten, zoals participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Beleggingen in direct vastgoed worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum, gebaseerd op door onafhankelijke deskundigen verrichte taxaties. Indien daartoe aanleiding is, wordt bij de waardering rekening gehouden met de feitelijke verhuursituatie en/of renovatieactiviteiten.

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de beurskoers per balansdatum.

Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde welke is bepaald op basis van de door de vermogensbeheerder van het pensioenfonds afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde.

Aandelen

Aandelen worden gewaardeerd tegen reële waarde. Voor beursgenoteerde aandelen is dit de beurswaarde. Voor niet- beursgenoteerde participaties in aandelenfondsen is dit de door de

vermogensbeheerder afgegeven intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Voor beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de door de vermogensbeheerder afgegeven intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen. Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Uitsplitsing beleggingen

De uitsplitsingen van de beleggingen zijn gebaseerd op key figures van de beleggingsfondsen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Onder overige activa worden tevens geactiveerde posten opgenomen. De geactiveerde posten worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur.

De verwachte economische levensduur is als volgt:

- Implementatie zelfadministratie (ZAF): 5 jaren
- Inventaris en inrichting: 5 jaren
- Vervoermiddelen: 5 jaren

Stichtingskapitaal en reserves

De algemene reserve houdt rekening met de financiële positie en de aard en omvang van de risico's die het pensioenfonds loopt. De algemene reserve is bedoeld voor het opvangen van de verzekeringstechnische risico's en beleggingsrisico's. Het jaarresultaat zal toegevoegd of onttrokken worden aan de algemene reserve.

Technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen

Het ouderdomspensioen, het nabestaandenpensioen en het wezenpensioen worden gefinancierd op basis van kapitaaldekking. Ter bepaling van het benodigde kapitaal stelt het bestuur de hoogte van de technische voorzieningen vast op basis van de contante waarde van de verwachte uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de tot de datum van vaststelling opgebouwde pensioenaanspraken. De voorwaardelijke toeslagverlening maakt geen onderdeel uit van de technische voorzieningen.

Het pensioenfonds stelt toereikende technische voorzieningen vast met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen. Bij het vaststellen van technische voorzieningen neemt het pensioenfonds de volgende beginselen in acht:

- De gebruikte grondslagen inzake overlijden of arbeidsongeschiktheid en levensverwachting zijn gebaseerd op prudente beginselen;
- De methode en grondslag blijft van boekjaar tot boekjaar ongewijzigd, tenzij juridische, demografische of economische omstandigheden wijzigingen rechtvaardigen.

Uitgaande van deze uitgangspunten is het pensioenfonds gekomen tot de volgende grondslagen:

Rekenrente (voortschrijdend gemiddelde)

De gehanteerde rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) is ultimo 2020 1,08% (ultimo 2019: 2,20%).

Sterftetafel

Ultimo 2020 wordt gebruik gemaakt van de Prognosetafel AG2020 zoals gepubliceerd door het Actuariel Genootschap (AG) onder toepassing van de correctiefactoren van het Verbond van Verzekeraars (ES-P2a) in verband met de zogenaamde verzekerdensterfte.

Gehuwdheidsfrequentie

Voor de gehuwdheid tot de pensioenleeftijd wordt uitgegaan van een onbepaalde actuariële factor met een leeftijdsafhankelijke gehuwdheidsfrequentie gebaseerd op CBS waarnemingen per 1 januari 2016.

Partnerfrequenties CBS	M	V
20-30	7%	14%
30-40	39%	48%
40-50	56%	60%
50-60	65%	66%
60-70	74%	68%

Na het bereiken van de pensioenleeftijd wordt uitgegaan van het bepaalde partner systeem.

Leeftijdsverschil

Verondersteld wordt dat de mannelijke deelnemers drie jaar ouder zijn dan hun partner. De vrouwelijke deelnemers worden verondersteld drie jaar jonger te zijn dan hun partner.

Uitkeringen

Bij de waardering van de aanspraken is uitgegaan van de veronderstelling dat de pensioenuitkeringen continu geschieden.

Kostenopslagen

Opslag voor excassokosten: 3,0% van de technische voorzieningen.

Enmalige uitkeringen (smartegeld)

De voorziening voor smartegeld wordt actuarieel bepaald.

Wezenpensioen

Voor nog niet ingegane wezenpensioen worden de technische voorzieningen voor het opgebouwde latente nabestaandenpensioen met 1,5% verhoogd. Bij het bereiken van de pensioendatum komt deze opslag te vervallen.

De technische voorzieningen voor ingegane wezenpensioen worden bepaald door de contante waarde te bepalen van de toekomstige kasstromen; met sterfte wordt geen rekening gehouden.

Arbeidsongeschiktheid

Het fonds heeft een opslag in de premie opgenomen voor het arbeidsongeschiktheidsrisico. De omvang hiervan bedraagt 10% van de jaarlijkse inkoopsum voor de pensioenopbouw inclusief de risicopremies voor het overlijdensrisico. De opslag in de premie valt in het jaar van de premieheffing vrij.

Leeftijdsbepaling

De leeftijdsbepaling geschiedt in maanden nauwkeurig.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De aanwezige dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING**Algemeen**

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderinggrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Pensioenpremiebijdragen van werkgevers en werknemers

Onder pensioenpremiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan hen in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten voor risico pensioenfondsen

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de gerealiseerde herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Het resultaat van PMCN is opgenomen onder het beleggingsresultaat.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen, e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Uitvoeringskosten pensioenregeling

De uitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen

De mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen.

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Toeslagen

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken kunnen worden aangepast. Hierbij wordt als uitgangspunt de prijsontwikkeling genomen. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement en/of aanwezige middelen van het pensioenfonds gefinancierd.

Rentetoevoeging

De in 2020 aan de voorziening pensioenverplichtingen toe te voegen interest is gebaseerd op de rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) ultimo 2019, zijnde 2,20%.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Onttrekking voor uitvoeringskosten pensioenregeling

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging overige actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële grondslagen worden herzien.

Saldo overdrachten van rechten voor risico pensioenfonds

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Herverzekeringen

De financiële risico's van overlijden zijn verzekerd bij Guardian Group op basis van een stop loss verzekering met een prioriteit van USD 250 en een eigen behoud van USD 40 per leven.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld overeenkomstig de directe methode. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Toelichting op de geconsolideerde balans

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds¹⁴

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2020	653	181.414	323.653	10.052	515.772
Aankopen	371	13.844	118.416	-	132.631
Verkopen	-	-5.270	-122.895	-	-128.165
Overige mutaties	-24	-	-	-3.487	-3.511
Waardemutaties	-	32.519	44.460	-	76.979
Stand per 31 december 2020	1.000	222.507	363.634	6.565	593.706

	Vastgoed beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2019	599	138.159	275.202	124	414.084
Aankopen	54	9.030	153.306	-	162.390
Verkopen	-	-2.912	-124.983	-	-127.895
Overige mutaties	-	-	-	9.928	9.928
Waardemutaties	-	37.137	20.128	-	57.265
Stand per 31 december 2019	653	181.414	323.653	10.052	515.772

De gegevens in bovenstaande tabellen zijn ontleend aan het vermogensbeheer verslag wat vanuit Caceis is aangereikt alsmede de jaarrekening van PMCN.

Reële waarde

De waardering van de beleggingen vindt plaats tegen reële waarde. Afgezien van de beleggingsvorderingen en -schulden zijn de beleggingen van het pensioenfonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum. Het is over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde. Zie voor waar dat niet van toepassing is de waarderingsgrondslag van de betreffende activa.

Voor de meerderheid van de beleggingen van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingmodellen en - technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten:

- Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen. Hieronder vallen aandelen, obligaties, onderpanden en banktegoeden. Onder de genoteerde marktprijzen vallen ook beursgenoteerde fondsen met

¹⁴ Voor de beleggingswaarden en specificaties is aangesloten bij het vermogensbeheerverslag van Caceis inclusief correcties in de financiële administratie.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

NAV-koers opgenomen, waarbij de waardering gebaseerd is op de intrinsieke waarde (ontleent aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fund managers).

- Onafhankelijke taxaties worden toegepast voor de waardering van onroerend goed in bezit van het pensioenfonds. Alle vastgoedobjecten worden jaarlijks getaxeerd, met uitzondering van het kantoorpand voor eigen gebruik (taxatie eens in de 3 jaar). De taxaties gebeuren door externe taxateurs waarvan de onafhankelijkheid ten opzichte van de waardering onbetwist is. De juistheid en volledigheid van de gebruikte informatie voor de taxatie wordt gecontroleerd.
- Andere methode: marktwaardebepaling niet gebaseerd op marktdata, maar gebaseerd op aannames en schattingen die de prijs significant beïnvloeden. Onder deze methode vallen de lokale beleggingen in de vorm van onderhandse leningen.

Gehanteerde waarderingssystematiek op basis van de Richtlijn 290

Per 31 december 2020	Genoteerde marktprijzen	Taxaties	Andere methode	Totaal
Vastgoedbeleggingen	-	-	1.000	1.000
Aandelen	222.507	-	-	222.507
Vastrentende waarden	363.634	-	-	363.634
Overige beleggingen	-1.474	-	8.039	6.565
Totaal	584.667	-	9.039	593.706

Per 31 december 2019	Genoteerde marktprijzen	Taxaties	Andere methode	Totaal
Vastgoedbeleggingen	-	599	54	653
Aandelen	181.414	-	-	181.414
Vastrentende waarden	318.042	-	5.611	323.653
Overige beleggingen	9.977	-	-	9.977
Totaal	509.433	599	5.665	515.697

De gegevens in bovenstaande tabellen zijn ontleend aan het vermogensbeheer verslag wat vanuit Caceis is aangereikt alsmede de jaarrekening van PMCN.

Vastgoedbeleggingen

Specificatie vastgoedbeleggingen naar soort

	31-12-2020	31-12-2019
Direct vastgoed	1.000	653
Totaal	1.000	653

De gegevens uit bovenstaande tabel zijn ontleend aan de jaarrekening van PMCN

Het direct vastgoed wordt eens in de 3 jaar getaxeerd. In 2018 is het vastgoed op Bonaire getaxeerd. De waarde ultimo 2020 is gesteld op USD 1.000.000 (x USD 1,00) op basis van de interne waardering, taxatiewaarde 2018 vermeerderd met netto investeringen in 2019 en 2020, bij de overdracht van PCN aan PMCN ultimo 2020. In 2019 is gestart met de bouw van het tweede kantoorpand. Deze investering is meegenomen in de waarde direct vastgoed. Per balansdatum zijn geen vastgoedbeleggingen uitgeleend.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Aandelen

De aandelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2020		31-12-2019	
		%		%
Aandelenbeleggingsfondsen	222.507	100,0	181.414	100,0
Totaal	222.507	100,0	181.414	100,0

De gegevens uit bovenstaande tabel zijn ontleend aan het vermogensbeheerverslag wat vanuit Caceis is aangereikt.

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Specificatie vastrentende waarden naar soort

	31-12-2020		31-12-2019	
		%		%
Staatsobligaties	281.294	77,4	209.457	64,7
Obligatiebeleggingsfondsen	82.340	22,6	108.585	33,6
Lening	-	-	5.611	1,7
Totaal	363.634	100,0	323.653	100,0

De gegevens uit bovenstaande tabel zijn ontleend aan het vermogensbeheerverslag wat vanuit Caceis is aangereikt.

Overige beleggingen

De overige beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	31-12-2020	31-12-2019
Liquide middelen	-1.474	9.977
Overige	8.039	75
Totaal	6.565	10.052

De gegevens in bovenstaande tabel zijn ontleend aan het vermogensbeheer verslag wat vanuit Caceis is aangereikt alsmede de jaarrekening van PMCN.

2. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2020	31-12-2019
Vordering uit hoofde van de vaststellingsovereenkomst met BZK	3.000	4.000
Vordering op APC en APS uit hoofde van de boedelscheiding APNA	517	584
Premievorderingen op sponsors	5.852	3.057
Overige vorderingen	490	104
Totaal	9.859	7.745

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Vordering uit hoofde van de vaststellingsovereenkomst met BZK

Het bestuur van PCN heeft in 2015 een claim ingediend bij de Nederlandse Staat. In het tweede kwartaal van 2018 is het bestuur van PCN tot overeenstemming gekomen met BZK over een eenmalige extra koopsom in 2018 van USD 25 miljoen (x USD 1,00) en een jaarlijkse extra premie van USD 1 miljoen (x USD 1,00) voor een periode van zes jaar (2018 tot en met 2023). De nog te ontvangen premie is opgenomen onder "vordering uit hoofde van de vaststellingsovereenkomst met BZK".

Vordering op APC uit hoofde van de boedelscheiding APNA

In 2016 is de boedelscheiding definitief afgerond. Echter uit onderzoek bleek dat diverse deelnemers door diverse oorzaken niet correct naar hun laatste standplaats zijn toebedeeld. De toedeling is vervolgens opnieuw vastgesteld en er is een nieuwe afrekening opgesteld. Daaruit blijkt dat APC en APS tezamen nog USD 6.903 verschuldigd waren aan PCN. APS en APC hebben een groot deel van deze vordering is in 2018 inmiddels voldaan. In 2020 staat nog een vordering van USD 517 op APC open.

Premievorderingen op sponsors

De post premievordering op sponsors betreft de vordering van de reguliere pensioenpremies.

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar behalve de vordering op met ministerie van BZK.

3. Overige activa

	31-12-2020	31-12-2019
ABN Amro	47	145
MCB Bank	10.374	6.005
Geactiveerde kosten zelfadministratie	1.767	2.009
Overige	62	60
Totaal	12.250	8.219

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. Bankrekeningen die beheerd worden door de vermogensbeheerder zijn onder de overige beleggingen opgenomen.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

In de periode 2018 tot en met 2020 worden de kosten die betrekking hebben op de zelfadministratie ("ZAF") geactiveerd. In de overige post wordt ook de geactiveerde waarde van inventaris en vervoermiddelen opgenomen. Hieronder volgt de afschrijvingsstaat van alle geactiveerde posten.

	ZAF	Inventaris en inrichting & ICT	Vervoermiddelen	Totaal
<i>Stand per 1 januari 2020</i>				
Aanschaffingswaarde	2.246	1	15	2.262
Cumulatieve afschrijving	237	-	1	238
Boekwaarde	2.009	1	14	2.024
<i>Mutaties in boekwaarde</i>				
Investerings	241	54	-	295
Afschrijvingen	483	4	3	490
Saldo	-242	50	-3	-195
<i>Stand per 31 december 2020</i>				
Aanschaffingswaarde	2.487	55	15	2.557
Cumulatieve afschrijving	720	4	4	728
Boekwaarde	1.767	51	11	1.829

PASSIVA

4. Groepsvermogen

Mutatieoverzicht groepsvermogen

	2020	2019
Stand per 1 januari	52.173	44.637
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-32.806	7.536
Correctie deelneming 2019	8	-
Stand per 31 december	19.375	52.173

Bestemming saldo van baten en lasten

Het resultaat over 2020 is volledig onttrokken aan het groepsvermogen van het pensioenfonds.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Solvabiliteit

	31-12-2020		31-12-2019	
		%		%
Aanwezig pensioenvermogen	611.623	103,3	520.102	111,1
Af: technische voorziening	592.248	100,0	467.929	100,0
Eigen vermogen	19.375	3,3	52.173	11,1
Af: vereist eigen vermogen	81.797	13,8	72.578	15,5
Vrij vermogen	-62.421	-10,5	-20.405	-4,4
Dekkingsgraad		103,3		111,1

Sinds 10 oktober 2013 dient het pensioenfonds een vereist eigen vermogen aan te houden. Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het pensioenfonds gebruik van het standaardmodel en is uitgegaan van de strategische asset mix in de evenwichtssituatie. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het pensioenfonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de toelichting Risicobeheer en derivaten. De dekkingsgraad geeft aan in hoeverre een pensioenfonds in staat is om aan haar (toekomstige) pensioenverplichtingen te voldoen.

PCN hanteert voor het vaststellen van de verplichtingen ultimo 2020 een rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) van 1,08%. De dekkingsgraad is als volgt berekend: (totale activa -/- kortlopende schulden) / technische voorzieningen * 100%.

Het verloop van de aanwezige dekkingsgraad kan als volgt worden gespecificeerd.

	2020	2019
	%	%
Beginstand	111,1	111,5
Premie	1,0	1,5
Uitkeringen	0,3	0,2
Toeslagen	0,0	-0,7
Wijziging rentetermijnstructuur	-22,3	-12,8
Rendement	13,7	13,7
Actuariële grondslagen	2,2	0,1
Andere oorzaken	-2,7	-2,4
Eindstand	103,3	111,1

Als het eigen vermogen lager is dan het minimale vereiste eigen vermogen bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van dekkingstekort. Indien het eigen vermogen lager is dan het vereiste eigen vermogen, maar wel tenminste gelijk is aan het minimale vereiste eigen vermogen, bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van reservetekort.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op balansdatum hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen en lager dan het vereist eigen vermogen. Hierdoor is geen sprake van een dekkingstekort en wel sprake van een reservetekort.

Herstelplan

Op 31 december 2019 is een reservetekort ontstaan, omdat de dekkinggraad van PCN op dat moment lager was dan de vereiste dekkinggraad. Daarop heeft PCN conform artikel 16a van de PW BES een langetermijnherstelplan opgesteld en op 30 april 2020 bij DNB ingediend. Het bestuur heeft op basis van het dekkinggraadsjabloon vastgesteld dat bij het handhaven van het huidige beleid ten aanzien van premie, toeslagverlening en beleggingen binnen de wettelijke termijn het reservetekort kan worden opgeheven.

Door de gedaalde rekenrente is per 31 oktober 2020 een situatie van onderdekking ontstaan, omdat de dekkinggraad van PCN op dat moment lager was dan de minimaal vereiste dekkinggraad van 100%. Daarop heeft PCN conform artikel 16b van de PW BES een kortetermijnherstelplan opgesteld en op 30 januari 2021 bij DNB ingediend. Het bestuur heeft op basis van het dekkinggraadsjabloon vastgesteld dat bij het handhaven van het huidige beleid ten aanzien van premie, toeslagverlening en beleggingen binnen de wettelijke termijn het dekkingstekort kan worden opgeheven.

Vooruitlopend op de definitieve cijfers van 2020 is begin 2021 het herstelplan geëvalueerd. Uitgaande van een voorlopige dekkinggraad per eind 2020 van 103,1% is opnieuw getoetst of het fonds binnen 14 jaar uit reservetekort kan geraken. Geconcludeerd is dat de toegepaste maatregel voor 2021, verlaging van het opbouwpercentage ouderdomspensioen (voor 2021 naar 1,32%) ook na 2021 noodzakelijk is om de vereiste dekkinggraad te bereiken. Op basis van de definitieve dekkinggraad per eind 2020 komt herstel verder onder druk te staan.

5. Technische voorzieningen

Mutatie technische voorzieningen

	Voorziening pensioenverplichting
Stand per 1 januari 2020	467.929
Mutatie technische voorzieningen	124.319
Stand per 31 december 2020	592.248

De mutatie technische voorzieningen wordt nader toegelicht onder de toelichting op de staat van baten en lasten.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorie van deelnemers (in aantal en bedrag) als volgt samengesteld:

	31-12-2020		31-12-2019	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Deelnemers	3.319	288.089	3.153	209.835
Gewezen deelnemers	1.932	79.920	1.680	58.285
Pensioentrekkenden (incl. AO-ers) ¹⁵	917	206.989	901	186.179
Voorziening excassokosten		17.250		13.629
Totaal	6.168	592.248	5.734	467.929

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Dit betekent dat alle opgebouwde aanspraken zijn opgenomen in de technische voorzieningen. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

De voorzieningen per status zijn inclusief opslagen en indexatie.

Korte beschrijving van de pensioenregeling en toeslagverlening

De pensioenregeling behelst de uitvoering van de tussen de Minister van Binnenlandse Zaken, sectorwerkgever BES met de bonden overheids personeel overeengekomen pensioenovereenkomst. De pensioenregeling is een middelloonregeling. De hoogten van de pensioenen zijn afhankelijk van de diensttijd en de pensioengrondslag, waarbij de pensioengrondslag gelijk is aan het ambtelijk inkomen verminderd met de franchise.

- Het jaarlijkse ouderdomspensioen is gelijk aan 1,75% van de pensioengrondslag op de datum van opname in de regeling vermenigvuldigd met de diensttijd. Bij wijziging van de pensioengrondslag wordt het jaarlijkse ouderdomspensioen verhoogd of verlaagd met 1,75% maal de toekomstige diensttijd. Er is derhalve sprake van een middelloonregeling.
- Het nabestaandenpensioen bedraagt 70% van het ouderdomspensioen.
- Het wezenpensioen bedraagt voor pensioengerechtigde kinderen 14% van het ouderdomspensioen, waarbij een verdubbeling geldt voor volle wezen.
- Het invaliditeitspensioen bedraagt het ouderdomspensioen dat de betrokken deelnemer zou hebben opgebouwd indien deze tot de AOV-gerechtigde leeftijd zijn of haar betrekking had kunnen vervullen indien deze niet was ontslagen wegens arbeidsongeschiktheid.

Het pensioenfonds kent een voorwaardelijke toeslagregeling. Uitgangspunt hierbij is dat de pensioenaanspraken en pensioenrechten in principe jaarlijks per 1 januari worden aangepast aan de prijsontwikkeling. Onder prijsontwikkeling wordt verstaan het gemiddelde van de prijsontwikkelingen van Saba, Sint-Eustatius en Bonaire gewogen naar het aantal inwoners per eiland. Hierbij geldt de prijsontwikkeling ultimo november volgens de publicatie van het CBS.

¹⁵ In dit overzicht is de voorziening van de arbeidsongeschikte deelnemers opgenomen bij gepensioneerde deelnemers. In de jaarrekening 2019 was de voorziening van de arbeidsongeschikte deelnemers opgenomen onder actieven en in het overzicht in de bijlage waren de aantallen opgenomen onder de gepensioneerden. De cijfers voor 2019 zijn aangepast aan de nieuwe onderverdeling en gelijk in alle overzichten. Tevens is de voorziening voor excassokosten separaat inzichtelijk gemaakt.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Een belangrijk element in de pensioenovereenkomst is dat het opbouwpercentage wordt aangepast indien de kostendeekkende premie voor enig jaar (op basis van de rekenrente ultimo voorgaand boekjaar) hoger is dan de feitelijke premie van 22% van de salarissom. Voor 2021 heeft deze bepaling geleid tot een verlaging van het opbouwpercentage van 1,75% naar 1,32% als gevolg van de impact van de daling van de rekenrente van 2,20% naar 1,08% op de kostendeekkende premie.

6. Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva	31-12-2020	31-12-2019
Crediteuren	228	200
Uitkeringen	484	498
Afdracht loonheffing en premies	626	625
Afdracht belastingen	148	208
Herverzekeringsmaatschappij ¹⁶	268	-
Te betalen kosten	624	474
Te verrekenen pensioenpremies	759	280
Vooruitbetaling werkgevers	1.037	-
Overige schulden	18	9.349
Totaal	4.192	11.634

De post uitkeringen bevat een reservering voor uitkeringen aan pensioengerechtigden die zich niet hebben gemeld voor een uitkering dan wel onvindbaar zijn. Het bestuur van het pensioenfonds heeft besloten om voor deze groep uitkeringsgerechtigden een reservering van 5 uitkeringsjaren aan te houden totdat de uitkeringsgerechtigde zich meldt dan wel de leeftijd van 80 jaar heeft bereikt. Vanaf dat moment zal de reservering vrijvallen.

De post te betalen kosten betreft reserveringen voor nog te ontvangen facturen met betrekking tot het boekjaar 2020.

De post te verrekenen pensioenpremies bestaat hoofdzakelijk uit een tweetal posten van premie welke is ingehouden die nog verrekend dient te worden met toekomstige inhoudingen en uitkeringen.

De post vooruitbetalingen werkgevers heeft betrekking op te veel betaalde pensioenpremies door werkgevers welke in 2021 met de betreffende werkgevers zullen worden verrekend.

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de

¹⁶ In 2020 is nog geen eindafrekening opgesteld in verband met het inrichten van de pensioenadministratie. In 2018 betreft de schuld aan de herverzekeraar van 255 de factuur van Ennia met betrekking tot 13 oktober 2018. De hoogte van de nog te ontvangen factuur van Guardian Group voor de herverzekering van overlijdensrisico's vanaf 14 oktober 2018 tot het einde van het boekjaar 2020 is nog niet bekend.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

nominale pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de actuariële waarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de werkgevers en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen. In 2020 is er sprake geweest van een negatieve ontwikkeling van de solvabiliteit. Omdat de dekkingsgraad van onvoldoende niveau was, is geen toeslag toegekend.

	31-12-2020	31-12-2019
Het tekort op FTK grondslagen is als volgt:		
Technische voorziening (FTK-waardering)	592.248	467.929
Buffers:		
S1 Renterisico	12.731	24.401
S2 Risico zakelijke waarden	62.894	48.573
S3 Valutarisico	26.495	21.224
S4 Grondstoffenrisico	0	0
S5 Kredietrisico	9.870	8.795
S6 Verzekeringstechnisch risico	20.294	15.424
S10 Actief beheer		
Diversificatie effect	-50.486	-45.839
Totaal S (vereiste buffers)	81.797	72.578
Vereist pensioenvermogen (art. 13c Pensioenwet BES)	674.045	540.507
Aanwezig pensioenvermogen	611.624	520.102
Overschot/(Tekort)	-62.421	-20.405

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode volgens het oude model (vóór 2015) toe. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de asset mix in de evenwichtssituatie. De afname van het renterisico wordt veroorzaakt door het feit dat de rente in 2020 is gedaald. De toename van het aandelenrisico wordt veroorzaakt door de sterke toename van de aandelenportefeuille als gevolg van waardeveranderingen.

In 2020 is het vereist eigen vermogen hoger indien deze wordt bepaald op basis van de feitelijke beleggingsmix. Bovenstaand worden daarom de buffers opgenomen op basis van de feitelijke beleggingsmix.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- herverzekeringsbeleid;
- toeslagenbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachte ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies, portefeuilleconstructiestudies en continuïteitsanalyses. Een ALM-studie en portefeuilleconstructiestudies zijn een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's. De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings-)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid mag vanaf 2020 gebruik gemaakt worden van rentederivaten.

Marktrisico's (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het matching-/renterisico (S1), prijs(koers)risico (S2 en S4) en het valutarisico (S3). Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en door een verandering van marktfactoren. Marktfactoren kunnen bijvoorbeeld marktprijzen zijn van aandelen, obligaties, vastgoed en private equity (prijsrisico), maar ook valutakoersen (valutarisico) of rentes (renterisico).

De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen en risicohouding. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overallmarktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

De mate waarin de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds gevoelig is voor het prijs- en renterisico is in de volgende alinea weergegeven, vervolgens worden de overige risico's die het pensioenfonds loopt nader toegelicht.

S1 Matching-/renterisico

Het matching-/renterisico is het risico dat activa en passiva (inclusief off-balanceposten) dan wel inkomsten en uitgaven, op langere termijn niet volledig gematcht zijn. De verplichtingen van het pensioenfonds worden ultimo 2020 gewaardeerd tegen een (maandelijks vastgestelde) rekenrente (voortschrijdend gemiddelde) van 1,08% (ultimo 2019: 2,20%). De waarde van de verplichtingen is binnen het boekjaar niet onderhevig aan rentebewegingen. Het renterisico van de beleggingen werd in 2020 voor 50% afgedekt.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd op basis van het 'look through'-principe is als volgt:

	31-12-2020		31-12-2019	
		%		%
Resterende looptijd < 1 jaar	19.156	5,2	42.106	13,0
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	18.116	4,9	17.421	5,4
Resterende looptijd > 5 jaar	332.045	89,9	263.651	81,6
Totaal	369.317	100,0	323.178	100,0

De gegevens in bovenstaande tabel zijn ontleend aan het vermogensbeheerverslag wat vanuit Caceis is aangereikt.

S2 en S4 Prijsrisico

Het prijsrisico is het risico van wijzigingen in de waarde van de beleggingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt in bepaalde mate bewust gelopen en kan worden gemitigeerd door diversificatie. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden gehedged door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Het pensioenfonds kan sinds 2020 gebruik maken van rentederivaten.

Specificatie vastgoed beleggingen naar aard

	31-12-2020		31-12-2019	
		%		%
Kantoren	1.000	100,0	653	100,0
Totaal	1.000	100,0	653	100,0

De gegevens in bovenstaande tabel zijn ontleend aan het vermogensbeheerverslag wat vanuit Caceis is aangereikt.

Specificatie aandelen naar sector

	31-12-2020		31-12-2019	
		%		%
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	30.404	14,1	31.454	17,8
Nijverheid en industrie	32.250	14,9	32.815	18,6
Handel	46.944	21,7	36.117	20,4
Overige dienstverlening	94.421	43,7	68.017	38,5
Overige	12.170	5,6	8.419	4,7
Totaal	216.189	100,0	176.822	100,0

De gegevens in bovenstaande tabel zijn ontleend aan het vermogensbeheerverslag wat vanuit Caceis is aangereikt.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Specificatie aandelen naar regio

	31-12-2020		31-12-2019	
		%		%
Europa	47.576	22,0	41.045	23,2
Noord-Amerika	113.315	52,4	91.971	52,0
Oceanië	22.988	10,6	18.675	10,6
Emerging markets	30.054	13,9	23.799	13,5
Overig	2.256	1,1	1.332	0,7
Totaal	216.189	100,0	176.822	100,0

De gegevens in bovenstaande tabel zijn ontleend aan het vermogensbeheerverslag wat vanuit Caceis is aangereikt.

S3 Valutarisico

Het valutarisico is het risico dat wisselkoersschommelingen de waarde van een belegging beïnvloeden. De vreemde valutapositie is op basis van het 'look through'-principe als volgt weer te geven.

Beleggingen uitgesplitst naar vreemde valuta	31-12-2020	31-12-2019
AUD	4.118	3.376
CAD	5.443	4.975
CHF	6.429	5.275
DKK	1.675	1.027
EUR	21.458	18.651
GBP	9.484	9.306
HKD	9.751	8.547
JPY	16.543	13.287
NOK	389	348
NZD	174	136
SEK	2.224	1.507
SGD	609	635
Other	41.351	34.728
Totaal niet USD	119.648	101.798
USD	474.779	413.844
Totaal	594.427	515.642

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

De gegevens in bovenstaande tabel zijn ontleend aan het vermogensbeheerverslag wat vanuit Caceis is aangereikt.

S5 Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het pensioenfonds in de internationale portefeuille enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Het pensioenfonds kan vanaf 2020 beleggen in rentederivaten (via central clearing).

Specificatie beleggingsportefeuille naar regio:

	31-12-2020		31-12-2019	
		%		%
Mature markets	539.847	90,8	460.366	89,3
Emerging markets	54.678	9,2	55.402	10,7
Totaal	594.525	100,0	515.768	100,0

De gegevens in bovenstaande tabel zijn ontleend aan het vermogensbeheerverslag wat vanuit Caceis is aangereikt.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille op basis van het 'look through'-principe kan het volgende overzicht worden gegeven.

	31-12-2020		31-12-2019	
		%		%
AAA	1.328	0,4	2.665	0,8
AA	286.899	77,7	218.565	67,6
A	10.333	2,8	16.696	5,2
BBB	16.678	4,5	15.747	4,9
< BBB	40.236	10,9	51.939	16,1
Geen rating	13.843	3,7	17.566	5,4
Totaal	369.317	100,0	323.178	100,0

De gegevens in bovenstaande tabel zijn ontleend aan het vermogensbeheerverslag wat vanuit Caceis is aangereikt.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

S6 Verzekeringstechnisch risico

De belangrijkste verzekeringstechnische risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden, arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van sterftetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. De financiële risico's van overlijden zijn verzekerd bij Guardian Group.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ("schadereserve"). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie bepaald. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Toeslagrisico

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken kunnen worden aangepast. Hierbij wordt als uitgangspunt de prijsontwikkeling genomen. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement en/of aanwezige middelen van het pensioenfonds gefinancierd. Per 1 januari 2021 is geen toeslag toegekend.

S7 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen. Hierdoor kan het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico wordt beheerst door in het strategische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor liquide beleggingen. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Inzake het liquiditeitsrisico wordt vermeld dat het pensioenfonds in haar beleggingsportefeuille over voldoende obligaties en beleggingsfondsen beschikt die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden gemaakt om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Concentratierisico is gemeten naar concentratie van een land of bij een tegenpartij.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren, bedrijven of tegenpartijen. Een portefeuille van beleggingen die sterk sector gebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen.

Bij de bepaling van het vereist vermogen past het pensioenfonds het standaardmodel van de DNB toe. In dat model wordt het concentratierisico voornamelijk op nihil gesteld.

S9 Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het pensioenfonds beheerd door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur. Het bestuur heeft de activiteiten uitbesteed aan meerdere uitvoeringsorganisaties, zoals een administrateur, een herverzekeraar en een vermogensbeheerder:

- De pensioenuitvoering was tot 31 december 2018 uitbesteed aan Stichting Administratie Groep Holland (AGH). Tot 1 januari 2016 was de pensioenuitvoering uitbesteed aan Syntrus Achmea Pensioenbeheer N.V. Sinds 2019 voert PCN zelf de administratie uit.
- De financiële risico's van overlijden zijn vanaf 14 oktober 2018 ondergebracht bij Guardian Group.
- Het pensioenfonds heeft Fiduciair Beheer van de internationale portefeuille en het vermogensbeheer uitbesteed aan BlackRock. Het pensioenfonds heeft Fiduciair Beheer van de lokale portefeuille uitbesteed aan The Curaçao Financial Group.
- Caceis Investor Services is de custodian van het pensioenfonds. Caceis Investor Services verzorgt in dit kader de reguliere bewaarneming van effecten/beleggingsfondsen, als ook de uitvoering van effectentransacties. De performancemeting wordt door de Fiduciair managers gedaan.
- Het fonds heeft de bestuursondersteuning uitbesteed aan Montae Bestuurscentrum B.V. (Montae).

Met deze partijen zijn overeenkomsten en/of service level agreements (SLA) gesloten. Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerder en pensioenuitvoerder door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402- rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het fonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Systeemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen het pensioenfonds, de aangesloten werkgevers en hun bestuurders.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

Transacties met bestuurders, leden van de Raad van Toezicht en leden van het Advies- en Verantwoordingsorgaan

De bestuurders, leden van de Raad van Toezicht en leden van het Advies- en Verantwoordingsorgaan ontvangen een beloning van het pensioenfonds. De vaste maandelijkse vergoedingen worden in de tabel weergegeven.

Bedragen x USD 1,00	2020	2019
Bestuursvoorzitter	3.597	3.570
Bestuursleden	1.798	1.785
Bestuursleden met een bijzondere portefeuille	2.698	2.678
Raadsvoorzitter	555	555
Raadsleden	555	555
Voorzitter AVO	230	230
AVO leden	230	230

Er zijn geen leningen verstrekt aan en er zijn geen vorderingen op (voormalige) bestuurders, leden van de Raad van Toezicht en leden van het Advies- en Verantwoordingsorgaan. Genoemde bedragen zijn hier in USD opgenomen.

Overige transacties met verbonden partijen

Betreffende het uitvoeringsreglement tussen pensioenfonds en werkgevers met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant:

- Elke werkgever is een pensioenbijdrage aan het pensioenfonds verschuldigd voor iedere in zijn dienst zijnde werknemer. De pensioenpremie wordt vanaf 1 januari 2011 geheven over de pensioengrondslag, waarbij de pensioengrondslag gelijk is aan het ambtelijk inkomen verminderd met de franchise. De premie is een percentage van de pensioengrondslag tot een maximum van 22% van het ambtelijk inkomen. De premie wordt jaarlijks vastgesteld.
- De werkgever is de premie die vastgesteld wordt voor zijn werknemers verschuldigd aan het pensioenfonds. De werknemer is een eigen bijdrage verschuldigd die door de werkgever ingehouden wordt op zijn salaris. Indien de werkgever de pensioenbijdragen niet of niet volledig betaalt, zal het pensioenfonds de betrokken werkgever uiterlijk een maand na het verstrijken van de betalingstermijn een eerste aanmaning sturen. Indien daarop binnen een maand niet of niet volledig is betaald, zal het pensioenfonds de werknemers hierover informeren. Gelijktijdig zal het pensioenfonds de premie, wettelijke of reglementaire boeten en aanmaningskosten invorderen per dwangbevel.
- Indien 3 maanden daarna nog steeds niet of niet volledig is betaald, zal het pensioenfonds de opbouw van pensioenaanspraken van de betrokken werknemers beëindigen, onderscheidenlijk beperken en de pensioenaanspraken op risicobasis geheel of gedeeltelijk doen vervallen.
- Indien de maximale pensioenpremie niet toereikend blijkt te zijn, worden de toekomstige pensioenaanspraken door het bestuur van het pensioenfonds (eventueel tijdelijk) naar beneden bijgesteld. Een wijziging van de pensioenaanspraken gaat in op de eerste dag van het kalenderjaar volgend op het kalenderjaar waarbinnen het besluit tot het naar beneden bijstellen van de pensioenrechten is genomen.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN

Claims uit het verleden

Het komt voor dat werknemers zich melden met een mogelijk recht op pensioen over de jaren voor 10 oktober 2010, terwijl zij niet zijn opgenomen in het deelnemersbestand bij APNA. Als indirecte rechtsopvolger is PCN gehouden aan een correcte uitvoering van de pensioenregeling, ook als het betrekking heeft op de periode voor 10 oktober 2010 terwijl PCN geen inzicht heeft noch kan hebben in de eventuele omvang hiervan. Met het verstrijken van de tijd neemt naar verwachting de omvang af. In 2019 zijn enkele verzoeken tot herberekening van het pensioen met betrekking tot de periode voor 10 oktober 2010 door PCN ontvangen. Deze verzoeken zijn in verband met het ontbreken van de benodigde informatie nog niet afgehandeld. De impact op de financiële positie is nog niet bekend maar ingeschat wordt dat de impact beperkt is doordat de correcties veelal een financieel en een actuair effect tot gevolg hebben.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten

7. Pensioenpremiebijdragen van werkgevers en werknemers

Elke werkgever is een pensioenbijdrage aan het pensioenfonds verschuldigd voor iedere in zijn dienst zijnde werknemer. De pensioenpremie wordt geheven over de pensioengrondslag, waarbij de pensioengrondslag gelijk is aan het ambtelijk inkomen verminderd met de franchise. De premie is een percentage van de pensioengrondslag tot een maximum van 22% van de salarissom. De premie wordt jaarlijks vastgesteld.

De premie voor 2020 is door het bestuur vastgesteld op 35,5% van de pensioengrondslag, waarbij 1/3e van de premie (11,8%) door de werkgever wordt ingehouden op het salaris van de deelnemer, en 2/3e (23,7%) ten laste van de werkgever komt.

De aan het boekjaar toe te rekenen feitelijke premie is als bate verantwoord. De feitelijk ontvangen premie dient ten minste gelijk te zijn aan de kostendekkende premie. De feitelijke en de kostendekkende premie zijn als volgt:

	2020	2019
Actuarieel benodigde koopsom	21.384	15.748
Opslag voor uitvoeringskosten	2.382	1.670
Solvabiliteitsopslag	3.315	2.442
Kostendekkende premie	27.081	19.860
Premie m.b.t. het boekjaar	28.130	26.045
Premies voorgaande boekjaren	1.519	176
Totale feitelijke premie	29.649	26.221

8. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

De beleggingsresultaten worden gesplitst voor de directe en de indirecte beleggingsopbrengsten. De kosten voor vermogensbeheer worden hieraan onttrokken.

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder(s) direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. De kosten bestaan uit beheervergoedingen (exclusief vergoeding voor fiduciar management en inclusief de indirecte kosten die binnen de beleggingsfondsen worden ingehouden) en overige vermogensbeheerkosten (o.a. bewaarloon en vergoeding voor fiduciar management).

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten en worden in de tabel niet zichtbaar gemaakt en zijn verwerkt in de directe en indirecte beleggingsopbrengsten.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Het beleggingsresultaat in deze opstelling wijkt af van het beleggingsresultaat in de staat van baten en lasten. Het verschil wordt veroorzaakt doordat de kosten voor vermogensbeheer in de staat van baten en lasten gebaseerd zijn op de betalingen in het boekjaar met betrekking tot vermogensbeheer en de kosten in deze opstelling gebaseerd zijn op de kosten die betrekking hebben op boekjaar.

2020	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogensbeheer	Totaal
Aandelen	-	32.519	-45	32.474
Vastrentende waarden	625	44.460	-207	44.878
Toerekening kosten bestuursbureau en bestuurskosten			-355	-355
Overige beleggingen	616	6	-856	-234
Totaal	1.241	76.985	-1.463	76.763

2019	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogensbeheer ¹⁷	Totaal
Aandelen	3	38.055	-197	37.861
Vastrentende waarden	1.448	37.398	-180	38.666
Toerekening kosten bestuursbureau en bestuurskosten			-405	-405
Overige beleggingen	16	-	-822	-806
Totaal	1.467	75.453	-1.604	75.316

De gegevens uit bovenstaande tabel inzake de directe- en indirecte beleggingsopbrengsten zijn ontleend aan het vermogensbeheerverslag wat door Caceis is aangereikt. De kosten van vermogensbeheer zijn rechtstreeks ontleend uit de financiële administratie (1.463). Dit zijn de directe beheerkosten conform het bestuursverslag (1.417) inclusief kosten met betrekking tot 2019 waarvoor niet was voorzien in de jaarrekening van 2019 en koersverschillen.

9. Overige baten

	2020	2019
Overige baten	15	3
Totaal	15	3

¹⁷ Als gevolg van een herziening van verdeling van kosten waarbij een deel van de bestuurskosten en kosten voor bestuurondersteuning zijn gekwalificeerd als zijnde vermogensbeheerkosten zijn de ter vergelijking opgenomen cijfers 2019 aangepast.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

De overige baten betreft in 2020 huurinkomsten voor een werkplek ter grootte van USD 1.000 (x USD 1,00) alsmede een bate van USD 14.132 (xUSD 1,00) als gevolg van een vrijval op de reservering Onvindbare uitkeringen.

10. Pensioenuitkeringen

	2020	2019
Ouderdomspensioen	9.622	9.292
Partnerpensioen	1.347	1.305
Wezenpensioen	55	56
Arbeidsongeschiktheid	872	748
Afkopen	103	494
Overige	37	26
Totaal	12.036	11.921

De overige uitkeringen betreffen uitkeringen die op basis van afspraken uit de periode voor 10-10-2010 op basis van een vaste koers worden uitbetaald en correcties die gemaakt zijn in de financiële administratie.

11. Uitvoeringskosten pensioenregeling

Uitvoeringskosten	2020	2019 ¹⁸
Administratiekosten	998	748
Adviseurs- en controlekosten ¹⁹	822	686
Bestuurskosten	89	139
Afschrijvingskosten	491	238
Overige kosten	93	177
Totaal	2.493	1.988

De kosten die gemaakt zijn voor het opzetten van het administratiekantoor en de implementatie van systemen worden in 5 jaar afgeschreven.

Honoraria onafhankelijke accountant

Ernst & Young Dutch Caribbean, Curaçao is de onafhankelijke account van het fonds. In het boekjaar en voorgaand jaar zijn de volgende accountantshonoraria ten laste van het resultaat gebracht:

2020	2020	2019
Controle van de jaarrekening	62	68
Andere controlewerkzaamheden	-	18
Totaal	62	86

¹⁸ Als gevolg van een herziening van verdeling van kosten waarbij een deel van de bestuurskosten en kosten voor bestuursondersteuning zijn gekwalificeerd als zijnde vermogensbeheerkosten zijn de ter vergelijking opgenomen cijfers 2019 aangepast.

¹⁹ Deze kosten zijn inclusief de kosten voor het bestuursbureau.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Deze werkzaamheden met betrekking tot boekjaar 2020 als 2019 zijn uitgevoerd door Ernst & Young Dutch Caribbean. In bovenstaande opstelling is de methode gehanteerd waarbij wordt opgegeven de in het boekjaar ten laste gebrachte totale honoraria voor onderzoek van de jaarrekening en verslagstaten en de totale honoraria voor andere controleopdrachten, uitgevoerd door de onafhankelijke accountant.

Personeelsleden

Per 1 januari 2019 zijn de 3 vaste medewerkers van PCN die op de loonlijst van Montae stonden in dienst getreden van PCN. Op 15 maart 2019 is één medewerker bij PCN in dienst gekomen. Per 1 april 2019 zijn vervolgens nog 6 medewerkers in dienst getreden van PCN. Aan het einde van het 1e kwartaal 2020 is een medewerker die op de loonlijst stond van Montae in dienst getreden bij PCN. De personeelskosten (lonen en pensioen) bedragen USD 452 (2019: USD 349). De werknemers bouwen pensioen op bij PCN.

Bezoldiging bestuurders

De transacties met bestuurders, leden van de Raad van Toezicht en leden van het Advies- en Verantwoordingsorgaan hebben betrekking op de vergoedingen voor de werkzaamheden verband houdende met vergaderingen. De vergoedingen bestaan uit vacatiegeld, vergoeding van reis- en verblijfkosten en overige bestuurskosten. Afgezien hiervan zijn geen bezoldigingen toegekend.

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

	2020	2019
Pensioenopbouw	21.313	15.748
Toeslagen	0	3.462
Rentetoevoeging	10.557	11.714
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-12.039	-11.552
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-357	-347
Wijziging marktrente	117.453	60.002
Wijziging actuariële grondslagen en methoden	-12.035	-288
Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten	-80	0
Overige mutaties	-493	626
Totaal	124.320	79.365

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagen/Korting

Het bestuur beslist jaarlijks of en in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken kunnen worden aangepast. Hierbij wordt als uitgangspunt de prijsontwikkeling genomen. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement en/of aanwezige middelen van het pensioenfonds gefinancierd. Het bestuur heeft besloten de pensioenaanspraken voor actieven, slapers en pensioengerechtigden per 1 januari niet te verhogen.

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Rentetoevoeging

De interesttoevoeging is gelijk aan de toevoeging aan de voorziening met de rekenrente. De rekenrente is gelijk aan het 12-maands voortschrijdende gemiddelde van de interne rentevoet. De interesttoevoeging in 2020 is gebaseerd op de rekenrente ultimo 2019, zijnde 2,20%.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging marktrente

De rekenrente is gebaseerd op het 12-maands voortschrijdend rekenkundig gemiddelde van de interne rente. Om maandelijks de interne rente te berekenen is de voorziening pensioenverplichtingen bepaald op basis van de verwachte PCN-specifieke kasstromen en de USD-swapcurve. Daarbij is een vaste rekenrente (interne rente) bepaald.

Het gemiddelde van de interne renten van de laatste 12 maanden is per 31 december 2020 gelijk aan 1,08%. De overgang op deze rekenrente van 2,20% naar 1,08% per 31 december 2020 heeft geleid tot een stijging van de voorziening pensioenverplichting per 31 december 2020.

Wijziging overige actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële grondslagen worden herzien.

Overige mutaties

	2020	2019
Resultaat op sterfte	-559	362
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	-1.211	-1.019
Resultaat op mutaties	15	1.702
Overig mutaties technische voorzieningen	1.262	-419
Totaal overige mutaties op voorzieningen	-493	626

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

13. Saldo overdrachten van rechten risico pensioenfonds

In 2019 heeft het fonds voor een totaal bedrag van 71 USD aan waardeoverdrachten uitgevoerd. Deze waardeoverdrachten hadden betrekking op 2018 en zijn actuarieel in 2020 met TWK uitgevoerd.

14. Herverzekeringen

	2020	2019
Premies voor overlijdensrisico	268	335
Uitkeringen van herverzekerd nabestaandepensioen	-	-
Totaal	268	335

Het overlijdensrisico is herverzekerd bij Guardian Group. De premie betreft een schatting van de premie aangezien nog geen voorschotpremie is ontvangen.

15. Overige lasten

	2020	2019
Overige lasten	463	242
Totaal	463	242

De overige lasten betreffen in 2020 de mutatie op de inhoudingen/af te dragen premies BB en WW, dit betreft een correctie op de premies 2020 en voorgaande jaren. De overige lasten in 2019 betreft de verhoging van de reserve voor onvindbare deelnemers.

16. Gebeurtenissen na balansdatum

In 2021 wordt een nieuwe asset liability management studie uitgevoerd.

Enkelvoudige jaarrekening

Enkelvoudige balans per 31 december 2020

Na bestemming van het saldo van baten en lasten.
(In USD 1.000)

Activa		2020	2019
Beleggingen voor risico pensioenfonds		584.666	510.086
Deelneming PMCN	17	9.750	129
Vorderingen en overlopende activa		9.393	7.745
Rekening-courant groepsmaatschappij	18	-	5.601
Overige activa		11.992	8.175
Totaal		615.801	531.736

Passiva		2020	2019
Stichtingskapitaal en reserves	19	19.375	52.173
Technische voorzieningen		592.248	467.929
Overige schulden en overlopende passiva		4.178	11.634
Totaal		615.801	531.736

Dekkingsgraad (in%)		2020	2019
Aanwezige dekkingsgraad		103,3%	111,1%

ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2019

Enkelvoudige staat van Baten en Lasten over 2020

(In USD 1.000)

Baten		2020	2019
Pensioenpremiebijdragen van werkgevers en werknemers		29.649	26.221
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	20	76.761	75.444
Resultaat deelneming PMCN	21	357	-148
Overige baten		15	3
Totaal Baten		106.782	101.520

Lasten		2020	2019
Pensioenuitkeringen		12.036	11.921
Uitvoeringskosten pensioenregeling		2.493	1.988
Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds:		124.320	79.365
<i>Pensioenopbouw</i>		21.313	15.748
<i>Toeslagen</i>		0	3.462
<i>Rentetoevoeging</i>		10.557	11.714
<i>Onttrekking voor pensioenuitkeringen</i>		-12.039	-11.552
<i>Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten</i>		-357	-347
<i>Wijziging marktrente</i>		117.453	-60.002
<i>Wijziging actuariële grondslagen en methoden</i>		-12.035	-288
<i>Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten</i>		-80	-
<i>Overige mutaties</i>		-493	626
Saldo overdrachten van rechten risico pensioenfonds		-	71
Herverzekeringen		268	335
Overige lasten		463	242
Totaal lasten		139.580	93.922

		2020	2019
Saldo van baten en lasten	22	-32.798	7.598

		2020	2019
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie algemene reserve		-32.798	7.598

Toelichting op de grondslagen enkelvoudige jaarrekening

Voor een toelichting op de grondslagen van de enkelvoudige jaarrekening verwijzen wij naar de grondslagen van de geconsolideerde jaarrekening. Aanvullend hierop gelden de onderstaande grondslagen voor de enkelvoudige jaarrekening.

Deelneming

De deelneming in PMCN wordt gewaardeerd tegen netto-vermogenswaarde.

Uitgegeven leningen PMCN

De beleggingen van het pensioenfonds worden gewaardeerd tegen de marktwaarde per balansdatum. Dit is ook van toepassing op de uitgegeven lening aan PMCN. De marktwaarde van de leningen wordt maandelijks vastgesteld op basis van de risicovrije rente plus een risico opslag.

TOELICHTEN OP DE ENKELVOUDIGE BALANS

Toelichting op enkelvoudige balans

In de toelichting op de enkelvoudige balans worden de afwijkingen verklaard ten opzichte van de geconsolideerde balans indien dit voor het beeld van de jaarrekening noodzakelijk is.

17. Deelneming PMCN

PCN heeft sinds 2018 een 100% deelneming in de Participatiemaatschappij Caribisch Nederland B.V. (PMCN). In de enkelvoudige balans per 31 december 2019 van PCN is een vordering opgenomen vanwege een uitgegeven lening aan PMCN, evenals de deelneming. De lening is opgenomen onder de Beleggingen voor risico pensioenfonds. De deelneming wordt gewaardeerd tegen netto-vermogenswaarde. De vordering als gevolg van de uitgegeven leningen is gewaardeerd tegen marktwaarde. De marktwaarde van de lening wordt maandelijks vastgesteld op basis van de risicovrije rente plus een risico opslag.

In 2020 heeft er een omzetting plaatsgevonden van geïnvesteerd kapitaal in PMCN naar kapitaalstorting, waardoor de rekening-courant verhouding met PMCN is afgenomen naar nihil. Dit geldt tevens voor de lening waarvan sprake was en de overname van het onroerend goed heeft eveneens plaatsgevonden als zijnde kapitaalstorting.. Als gevolg van deze kapitaalstortingen is de waarde van de deelneming sterk toegenomen.

18. Rekening-courant groepsmaatschappij

In 2020 is de rekening-courant positie tussen PMCN en PCN omgezet bij PMCN naar een agiostorting waardoor de rekening-courant positie is komen te vervallen. Zie voor een verdere toelichting item 17.

19. Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	2020	2019
Stand per 1 januari	52.173	44.575
Correctie resultaat PMCN uit 2018 ²⁰	-	62
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-32.798	7.536
Stand per 31 december	19.375	52.173

²⁰ In de jaarrekening van PCN van 2018 is het resultaat van de deelneming in PMCN nog niet meegenomen omdat de jaarrekening van PMCN pas opgesteld is na afronding van de jaarrekening van PCN. Het resultaat uit 2018 van PMCN van 62 wordt in 2019 meegenomen in de ontwikkeling van het eigen vermogen van PCN.

TOELICHTEN OP DE ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

Toelichting op enkelvoudige staat van baten en lasten

In de toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten worden de belangrijkste verschillen verklaard ten opzichte van de geconsolideerde staat van baten en lasten indien dit voor het beeld van de jaarrekening noodzakelijk is.

20. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Het beleggingsresultaat voor risico pensioenfonds is exclusief het resultaat op PMCN.

21. Resultaat deelneming PMCN

Per 31 december 2019 heeft PMCN een negatief eigen vermogen van USD 148 als gevolg van het gerealiseerde verlies in 2019 van USD 211. In het resultaat op de deelneming in PMCN is tevens het resultaat van 2018 meegenomen omdat de jaarrekening 2018 van PMCN opgesteld is na afronding van de jaarrekening 2018 van PCN. Het resultaat in 2018 had 62 positief moeten zijn.

Ter waarborging van de continuïteit is de directie van PMCN in gesprek getreden met de aandeelhouder om de mogelijkheden te onderzoeken de bestaande rekening-courant positie om te zetten naar eigen vermogen. De vennootschap heeft het "Overdraft facility" geleende bedrag omgezet in eigen vermogen in 2020. Het bestuur van PCN heeft op 7 juli 2020 formeel besloten om met terugwerkende kracht per 1 januari 2020 de rekening-courant positie om te zetten naar eigen vermogen. De jaarrekening 2020 van PMCN is rekening houdend met het voorgaande opgesteld op basis van de continuïteitsveronderstelling.

22. Saldo van baten en lasten

Het resultaat in 2019 in de enkelvoudige staat van baten en lasten wijkt af van het resultaat in de geconsolideerde staat van baten en lasten. Dit wordt veroorzaakt doordat in de enkelvoudige staat van baten en lasten ook het resultaat op de deelneming in PMCN van 2018 wordt meegenomen van 62.

Vaststelling van de jaarrekening door het bestuur

Het bestuur van PCN heeft de jaarrekening 2020 vastgesteld op 24 juni 2021.

Bonaire, 24 juni 2021

Pensioenfonds Caribisch Nederland
Het bestuur

H.W .T. Linkels
Voorzitter

G. Cijntje
Secretaris

G.H. Bergsma
Plaatsvervangend voorzitter

R.J. Hooker
Plaatsvervangend secretaris

**Building a better
working world**

Ernst & Young Dutch Caribbean
Zeelandia Office Park
P.O. Box 3626
Curaçao

Tel: +599 9 430 5000
Fax: +599 9 465 6770
ey.com

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: Het Bestuur en de Raad van Toezicht van
Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland te Bonaire gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland op 31 december 2020 en van het resultaat over 2020, in overeenstemming met artikel 10 lid 3 van de Pensioenwet BES en de voor Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland relevante bepalingen van de Nederlandse Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 610 'Pensioenfonds'.

De jaarrekening bestaat uit:

- ▶ De geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2020;
- ▶ de geconsolideerde en enkelvoudige staat van baten en lasten over 2020;
- ▶ de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met de Internationale Controlestandaarden (ISAs). Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland (hierna: PCN) zoals vereist in de International Code of Ethics for Professional Accountants (including International Independence Standards) van de International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA Code) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

**Building a better
working world**

Materialiteit

Materialiteit	USD 4.500.000 (2019: USD 3.900.000)
Toegepaste benchmark	0,75% van het pensioenvermogen per 31 december 2020, zijnde het totaal van de technische voorzieningen en het groepsvermogen.
Nadere toelichting	<p>Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van PCN en de mate waarin de dekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reservetekort hebben wij de materialiteit gesteld op 0,75% van het pensioenvermogen.</p> <p>De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.</p>

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het Bestuur en de Raad van Toezicht overeengekomen dat wij aan het Bestuur en de Raad van Toezicht tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven USD 225.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland kent een aantal activiteiten, welke gedeeltelijk zijn uitbesteed aan een externe serviceorganisatie of worden uitgevoerd door externe partijen. De financiële informatie van het geheel van deze activiteiten is opgenomen in de jaarrekening van Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland.

Onze controle heeft zich met name gericht op de significante activiteiten:

- ▶ vermogensbeheer;
- ▶ pensioenbeheer;
- ▶ actuariaat;
- ▶ financiële administratie;
- ▶ bestuur en toezicht.

Wij hebben gebruikgemaakt van een andere accountant bij de controle van de activiteiten inzake vermogensbeheer en de daaruit voortkomende financiële informatie, welke is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening van Stichting Pensioenfonds Caribisch Nederland. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden, rekening houdend met omvang en risicoprofiel van deze activiteiten, en deze vastgelegd in instructies. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan.

**Building a better
working world**

Door bovengenoemde werkzaamheden bij de significante activiteiten, gecombineerd met zelfstandig verrichte werkzaamheden op het totaalniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van het geheel verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het Bestuur en de Raad van Toezicht gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Het kernpunt pensioenuitvoering in eigen beheer van onze controle in voorgaand boekjaar beschouwen wij niet langer als kernpunt van deze controle aangezien de interne beheersing op adequate wijze is geregeld en de overgang van de deelnemersadministratie is afgerond. Verder hebben wij geen wijzigingen in de kernpunten van onze controle aangebracht.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Ontwikkeling van de dekkingsgraad

Risico

De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds.

De financiële positie van PCN per 31 december 2020 is beschreven in de toelichting op de geconsolideerde balans onder 4. *Groepsvermogen*. Per 31 December 2020 bedraagt de dekkingsgraad van PCN 103,3%. Dit betekent dat PCN ultimo 2020 een reservetekort kent. In verband met het reservetekort heeft het fonds per 31 december een lange-termijnherstelplan opgesteld en in januari 2021 ingediend bij de toezichthouder.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.

Onze controleaanpak

Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2020 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van PCN beoordeeld op basis van het actuariel rapport van de certificerend actuaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht

Building a better
working world

Ontwikkeling van de dekkingsgraad

	besteed aan de waardering van de beleggingen voor risico pensioenfonds en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.
Belangrijke observaties	Middels de door ons uitgevoerde werkzaamheden hebben wij vastgesteld dat het risico dat de dekkingsgraad niet juist is vastgesteld, zich niet heeft voorgedaan per 31 december 2020. We kunnen ons vinden in de berekeningsmethodiek van PCN ten aanzien van de dekkingsgraad.

Waardering en toelichting van beleggingen voor risico pensioenfonds

Risico	<p>De beleggingen voor risico pensioenfonds zijn een significante post op de balans van PCN. Alle beleggingen dienen te worden gewaardeerd op reële waarde. Voor het grootste deel van deze beleggingen is deze reële waarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (genoteerde marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties of een andere geschikte methode.</p> <p>De waarderingonzekerheid neemt inherent toe bij (onafhankelijke) taxaties en andere geschikte methoden en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij PCN betreffen dit met name de posities in direct vastgoed en de aan derden uitgegeven onderhandse leningen. Voor de posities in aandelenbeleggingsfondsen, staatsobligaties en in obligatiebeleggingsfondsen schatten wij het risico op een materiële fout lager in, mede omdat de beleggingen bestaan uit effecten en deelnemingsrechten waarvoor een genoteerde prijs op een actieve markt beschikbaar is en derhalve een schattingselement ontbreekt.</p> <p>PCN heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen voor risico pensioenfonds beschreven in de Toelichting op de grondslagen geconsolideerde jaarrekening onder <i>Specifieke grondslagen</i> en een nadere toelichting opgenomen in de Toelichting op de geconsolideerde balans onder 1. <i>Beleggingen voor risico pensioenfonds</i>. Uit deze toelichtingen blijkt dat per 31 december 2020 USD 1 miljoen belegd is in direct vastgoed, USD 6,6 miljoen in (onderhandse) leningen, USD 222,5 miljoen in aandelenbeleggingsfondsen en USD 363,6 miljoen in staatsobligaties.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen voor risico pensioenfonds niet juist gewaardeerd en/of toegelicht zijn.</p>
--------	---

Building a better
working world

Waardering en toelichting van beleggingen voor risico pensioenfonds

Onze controleaanpak	<p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de beleggingen voor risico pensioenfonds per 31 december 2020.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Voor het direct vastgoed hebben wij de juiste waardering getoetst aan de hand van een taxatierapport van een onafhankelijke taxateur. ▶ Voor de posities in (beurs)genoteerde aandelenbeleggingsfondsen, staatsobligaties en obligatiebeleggingsfondsen, hebben wij de waardering zelfstandig afgestemd met minimaal één onafhankelijke prijsbron. ▶ De uitgegeven leningen hebben wij afgestemd met de leningovereenkomsten en het aflossingsschema voor de stand van de lening per 31 december 2020 en de aflossingen en interestbetalingen zijn afgestemd met de bankontvangsten. Daarnaast hebben wij beoordeeld of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen en vastgesteld dat de actuele waarde correct bepaald is. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen voor risico pensioenfonds geëvalueerd.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen voor risico pensioenfonds per 31 december 2020 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.</p>

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico	<p>De technische voorzieningen waaronder de voorziening voor pensioenverplichtingen, betreffen een significante post in de balans van PCN. De technische voorzieningen dienen te worden gewaardeerd op reële waarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering ultimo 2020 uitgegaan wordt van een vaste rekenrente van 1,08% die wordt bepaald als het 12-maands voortschrijdend rekenkundig gemiddelde van de interne rente op basis van de USD-swapcurve, alsmede informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). Er wordt gebruik gemaakt van de Prognosetafel AG 2020 onder toepassing van de correctiefactoren van het Verbond van Verzekeraars (ES-P2a) in verband met de zogenaamde verzekerdensterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle.</p>
--------	--

Building a better
working world

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

PCN heeft de waarderingsgrondslagen voor de technische voorzieningen beschreven in de Toelichting op de grondslagen geconsolideerde jaarrekening onder *Specifieke grondslagen* en nadere toelichtingen opgenomen in de Toelichting op de geconsolideerde balans onder 5. *Technische voorzieningen* en in de Toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten onder 12. *Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen*. Uit deze toelichtingen blijkt dat schattingswijzigingen hebben plaatsgevonden door de overgang naar nieuwe Prognose tafel AG2020. Volgens deze toelichting is de voorziening voor pensioenverplichtingen hierdoor USD 12.0 miljoen hoger uitgekomen.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.

Onze controleaanpak

Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerende actuaire van PCN. De certificerende actuaire onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerende actuaire heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerende actuaire onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2020. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de toegepaste prognose tafels, de correctiefactoren en de effecten van de wijzigingen hierin, alsmede de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de bepaling en toepassing van de rekenrente.

Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening voor pensioenverplichtingen per 31 december 2020.

- ▶ Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerende actuaire.
- ▶ Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerende actuaire gelet op de besluitvorming van het bestuur, de bepaling van de vaste rekenrente, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de

**Building a better
working world**

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

	<p>daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de intern gevoerde pensioenadministratie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.</p>
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2020 of de toelichting van de technische voorzieningen.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- ▶ het bestuursverslag;
- ▶ verantwoording en toezicht;
- ▶ de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten van de Internationale Controlestandaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met artikel 10 lid 3 van de Pensioenwet BES en de voor PCN relevante bepalingen van de Nederlandse Richtlijn voor de Jaarverslaggeving 610 'Pensioenfondsen'.

**Building a better
working world**

In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of PCN in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om PCN te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of PCN zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het voorgenomen besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad van Toezicht.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Internationale Controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van PCN.

**Building a better
working world**

- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- ▶ het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of PCN zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat PCN haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controle van de jaarrekening als geheel. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de verschillende activiteiten van het pensioenfonds.

Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de activiteiten geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Communicatie

Wij communiceren met het bestuur en de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de Raad van Toezicht hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Curaçao, 24 juni 2021
11521084 120/23470

Ernst & Young Accountants

Was getekend
C. Smorenburg RA AA